ETT DIKTARÖDE

EN ROMAN OM P. B. SHELLEY AV *ANNA MARIA ROOS*

STOCKHOLM P. A NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG

PAPPER FRÅN LESSEBO

TRYCKT HOS P. PALMQUISTS AKTIEBOLAG, STOCKHOLM 1919 [191224]

Förord till den elektroniska utgåvan

Boken från 1919 om den engelske författaren **Percy Bysshe Shelley** digitaliserades i januari 2017. Se även **anmälan av denna bok** i *Biblioteksbladet.*

I

Solen har börjat sänka sig mot kullarna i väster. På de vidsträckta gärdena vaja veteaxen gula och tunga. Men från de höga almarna å ömse sidor om vägen falla skuggorna långa och blå.

I det gröna gräset å dikesrenen sitter en flock barn. En gosse, klädd i mörkblå sammetsjacka med vit nedvikt krage, sitter och berättar sagor för fyra små ivrigt lyssnande flickor.

— Och så kom den stora ormen fram ur skogen, den stora gamla ormen. Han kom krälande över fälten därborta. Två stora pucklar hade han på ryggen, hans fjäll lyste gröngula, och ur hans öppna gap slog det ut eldslågor.

— Hu, skriker en av flickorna, en liten treåring. Hu, Maggie är rädd!

Och hon börjar gråta.

Brodern lyfter henne upp i sitt knä och kysser henne.

— Var inte rädd, Maggie lilla, säger han tröstande, ormen får inte göra dig illa.

— Säg, Bysshe, ropar den äldsta av flickorna, den där ormen kan ju flyga? Du sa en gång att den stora gamla ormen kan flyga.

— Visst kan han flyga, bekräftar Bysshe. När han vill, låter han ett par stora vingar växa fram ur de där pucklarna. Och en gång, då han kommer hit, sätter vi6

oss allihop på hans rygg och flyger långt, långt bort till en vacker ö ute i havet, där solen alltid skiner.

Maggie börjar åter skrika överljutt.

— Maggie vill inte följa med, Maggie tror att den där ormen bits!

— Det är bäst du berättar om något annat, Bysshe, säger Bessie. Tala om för oss vad du tänker göra, när du blir stor!

— Lucas säger, infaller Mary, att när Bysshe blir stor, får han hela Field Place och Castle Goring också. Alltihop får du, så snart farfar är död och pappa också. Då blir du väldigt rik!

— O, Bysshe, ropar den tredje systern, om du får så mycket, då kan du väl ge mig en liten lekstuga? Säg att Hellen får en liten lekstuga?

— Ni ska få en stuga var, försäkrar Bysshe, en riktigt vacker stuga med en stor trädgård omkring. Jag vill visst inte ha hela egendomen, för det är förfärligt orättvist att en ska ha allt. Lucas skall också få en egen stuga och Mary Ann också och kokerskan och kusken och stalldrängen — allihop!

— Och den där stackars lilla gubben som var här i går och tiggde? frågar Bessie. Får han en stuga också?

— Han ska också få en. Jag tänker dela ut hela Field Place, när jag blir stor, för det är orättvist att somliga ska vara fattiga och frysa och svälta och andra vara rika och ha mer än de behöver.

På vägen, under de höga almarna, komma två personer gående. Den ene, en gammal man, ännu högrest och ståtlig, stödjer sig på en lång käpp med silverknapp; hans drag äro vackra och skarpa, hans hår flätat i stångpiska. Den andre, en medelålders man med ett obetydligt utseende, bär sitt hår opudrat.7

— Vet pappa, vet farfar, ropar Hellen, i det hon springer mot de båda herrarna. Bysshe berättar vad han ska göra, när han blir stor och får Field Place — då ska han dela ut det till oss och till alla som ä' fattiga, för han säger det är orätt att somliga ska vara fattiga och andra rika.

Den yngre av de båda herrarna blir tuppröd i ansiktet.

— Du låter bli att prata sådana där dumheter, Bysshe, utropar han med gäll och retlig stämma. För det första är det opassande och hjärtlöst och otacksamt av dig att tala om vad du ska göra sedan din far och din vördnadsvärda farfar gått hädan! Och för det andra kan du tacka Gud — och tacka din farfar också — om du en gång får det lugnt och bra med fullt upp av försynens håvor. Det vore ett brott — jaha, ett verkligt brott — att förskingra vad dina förfäder samlat ihop, just ett sådant brott som försynen strängt straffar. Kom ihåg det, min gunstig junker!

Den gamle herrn har under sonens häftiga utgjutelser stått tyst, medan ett försmädligt leende spelat över hans tunna läppar.

— Var lugn, Timothy, säger han nu med en torrt sarkastisk stämma. Vänta tills den här pojken blir en ung man; da lär han sig nog inse, att man kan ha roligare för sina pengar än att kasta bort dem till tiggare. Man är ändå sig själv närmast — den sanningen, min kära Bysshe, kommer livet nog att lära dig.

Och med ett hånfullt skrockande skratt fortsätter sir

Bysshe sin väg, följd av sin son.

*8

En stor trädgård med åldriga fraktträd. En bred, sandad gång, kantad av rosenhäckar. Framstupa å gräsvallen ligger en gosse med en uppslagen bok framför sig.

På den breda gången kommer en dam promenerande — en ståtlig dam, med ett kallt, vackert, ännu ungt ansikte. Över armen bär hon en grepkorg, och med en stor sax klipper hon av blommor, allt efter som hon vandrar framåt.

Så varsnar hon gossen som ligger å gräsvallen och läser.

— Bysshe! Bysshe! Hör du inte!

Pojken spritter till, vänder sig om och stirrar liksom frånvarande på henne.

— Jag har ju sagt dig det många gånger, Bysshe, säger den vackra damen i missnöjd ton, att jag inte tycker om att du hela dngarna håller på med att läsa. Läsning måtte du väl få nog av i skolan! Jag vill att du ska bli en gentleman. Jag vill att du ska skjuta och jaga liksom andra pojkar. Gå nu genast till skogvaktaren och säg åt honom att han följer med dig på rapphönsjakt. Jo, säger jag, du ska gå!

— Jo jo, master Bysshe, säger skogvaktaren, medan de vandra vägen framåt, följda av en stor rapphönshund, nu gäller det att få den här väskan full. Annars blir inte mrs Shelley nöjd med oss.

— Hör du, Brooks, säger unge Bysshe i övertalande ton, kan inte du skjuta några fåglar i stället? Jag har med mig en bok, ser du — han öppnar lite på tröjan och visar en bok som han har gömd där — och jag vill så förfärligt gärna läsa slut på den.

— Men ni måste lära er att jaga, master Bysshe, om ni vill bli en riktig gentleman, invänder gamle Brooks med en bekymrad min.9

— A strunt, Brooks, jag blir nog en riktig gentleman i alla fall, säger unge Bysshe och rätar på sig.

Och skogvaktaren tar emot master Bysshes bössa och fortsätter, följd av Don, medan Bysshe slår in på en liten skogsstig.

Kommen till en glänta i skogen stannar han, kastar sig raklång i gräset och blickar upp emot himmelens klara blå.

För ögonblicket har han glömt den bok han nyss var så ivrig att få läsa. Med ett uttryck av hänryckning i de strålande blå ögonen blickar han upp emot denna oändliga rymd, där lätta, vita skyar segla fram. Där skimrar i hans blick en ljus och drömmande ro, en hemlighetsfull lycka. Här är hans själ hemma — här i ensligheten och tystnaden i skogens stilla fägring.

Mrs Shelley gick just över gården, då de kommo hem.

— I dag har du ju varit duktig, Bysshe, säger hon i gillande ton, då hon ser den fyllda jaktväskan.

Bysshe rodnar. Utan att svara något, springer han upp på sitt rum.

Den plågar honom, den outtalade osanningen. Men varför skulle man försöka dressera honom till att bli »lik alla andra pojkar»? Varför kunde inte den ena människan unna den andra frihet att utveckla sig efter sin egen art?

En stjärnklar septemberkväll.

Ut ur den stora vita manbyggnaden på Field Place smyger en spenslig gestalt, som med snabba steg skyndar hän genom almallén och tar av på en stig, som tvärs över fälten leder upp till en kulle. Där stannar han och ser sig omkring.10

Stilla ligger bygden i stjärnornas matta ljus: ängar och lundar och i fjärran glimmande vatten. Här och där lyser ännu ett fönster i en av de små halmtäckta stugorna.

Men från nejdens slumrande fred lyfter gossen blicken uppåt, mot det vida stjärnevalvet.

Vad är det väl de gömma, dessa strålande fjärran världar — vad härliga syner, vad osedda under?

Äro människorna dömda till att ständigt drömma om dem, ständigt tråna till dem och likväl aldrig kunna utforska deras hemligheter — förrän i döden?

Fanns det någonting värt att längta efter utom döden — döden som ger lösningen till alla gåtor?

Men de, som redan gått över dödens bro — som redan veta det ovetbara, redan skådat det osedda — kunna de icke stundom för ett kort ögonblick återvända och viska ett ord om gåtans lösning?

I en natt som denna, då människor äro fjärran men stjärnor tyckas nära — då träden viska liksom med andestämmor — i en natt som denna borde det vara lätt att få ett budskap från det fördoldas värld.

Om han skulle begiva sig till den plats där de döda sägas församla sig i tysta nätter?

På stigar, fuktiga av aftondaggen, beger han sig åstad till Horshams kyrka.

Där skymtar den fram i det bleka stjärneljuset, den åldriga lilla kyrkan med sina gråa murar, sitt tak av koppar och sitt spetsiga torn. Runtomkring breder sig de dödas stad med kors och vårdar.

Han står orörlig och lyssnar.

Men intet ljud förnimmes utom suset av popplar och almar.

Han höjer sin stämma och ropar:

— Är här ingen som vill tala till mig?11

Andlös lyssnar han åter.

Men ingen röst höres, ingen skugga ses glida fram emellan träden.--

Halvt besviken, halft lättad, beger han sig hemåt.

Det är lovstund; ute pä den stora skolgården ses grupper av pojkar som leka eller stå och prata.

Invid en mur, på vilken middagssolen gassar het, går en spenslig, brunlockig pojke av och an, ivrigt läsande i en volym som han håller framför sig. Han går med framsträckt huvud, så intensivt upptagen av sin bok, att han icke ser, icke hör något av vad som tilldrager sig omkring honom.

— Där går han, den där galna Shelley, som bara läser och läser.

— Ja, det är en underlig kurre! Alltid hänger han näsan över böcker!

— Ska vi skoja med honom ett tag!

— Ja, kör för det, ropar hela flocken. Det är så livat att se Shelley arg.

De närma sig — en flock av åtta, tio pojkar —, och när de hunnit helt nära den underliga kurren, sprida de sig i en halvcirkel, så att han är instängd emellan dem och väggen.

På en gång brista de ut i ett högt skri.

— Shelley, skrika de så gällt de orka, Shelley, Shelley, galna Shelley!

Den läsande har häftigt ryckt till vid det första anropet. Han ger dem en vredgad blick och ropar:

— Gå er väg!

Och åter sänker han ögonen mot boken. Men anskriet ljuder ånyo, och nu mångfaldigt starkare, ty nya flockar12

ha slutit sig till de första angriparna. Det är tydligen en omtyckt sport inom skolan, detta. Gäckande, hånande, ljuda ropen, om och om igen: ^Shelley, Shelley, galna Shelley»! Pojkarna skratta, de peka finger åt honom, deras ögon lysa av den fröjd som jägare känna när de inringat ett villebråd.

Shelley har uppgivit försöket att läsa och låtsas om ingenting. Hans ögon spruta gnistor.

— Akta er! ropar han.

Han rusar rakt emot hopen, slående omkring sig till höger och vänster, kämpande att bryta sig ut ur ringen. Men de äro för många; man knuffar honom åter mot muren.

Åter ser han sig om, ser alla dessa ansikten som grina emot honom i skadefröjd. Det är förakt lika mycket som vrede som nu lyser ur den förföljdes ögon. Där komma de i stora skaror för att anfalla en som aldrig gjort dem något ont, som tvärtom hjälpt många av dem. Där är en som han brukat hjälpa med latinska skripta, där en annan åt vilken han skrivit grekiska vers. Och nu äro de alla över honom, som gläfsande hundar över ett jagat villebråd.

Hela gården genljuder av det hånande ropet: — Shelley, Shelley, galna Shelley!

Den förföljde ser sig om med en blick av ursinne. Plötsligt griper han med båda händerna en av de närmaste, en kort tjock pojke, i axlarna, kastar omkull honom, griper honom med en blixtsnabb rörelse i benen och svänger honom likt en klubba emot de övriga angriparna. Pojken skriker högt, när hans skalle dunkar emot de andras, men Shelleys raseri gör honom döv för klagoropen.

Nu ringer en stor klocka. Skaran skingras, alla rusa in till sina klassrum.'3

Shelley har släppt den pojke han använt till klubba, och pojken gnider sig jämrande i huvudet.

— Det där var nedrigt gjort av dig, Shelley, muttrar han.

— Tyst, Tom! Shelley ger honom en mörk blick. Det är bäst att inte tala om vilka som burit sig nedrigt åt i dag!

*

En strålande majmorgon.

Man har latinsk skrivning i klassen. Shelley, som snabbare än de andra klarat sitt skriptum och följaktligen fått tillåtelse att lämna skolsalen, är ute i den omgivande parken.

Han ser ut över de gröna, sluttande ängarna, där morgondaggen ännu glittrar. Allt är stilla, sollyst fred.

Men från ett öppet fönster i skolbyggningen ljuder ett sorl av röster.

Där inne sitta hans fiender — dessa som fröjdas åt att pina honom.

Hans fiender — och varför?

Därför att han är olik dem, har annan smak och andra nöjen än de.

Och dessa hans plågare — de tyranniserades i sin tur av brutala lärare, vilka grepos av en oresonlig vrede, när en pojke inte begrep eller inte mindes vad de ansågo att han borde kunna begripa och minnas.

Det ursinne, som i går satt hela hans inre i skälvning, hade dött bort. Men en djup sorgsenhet vilade över hans sinne.

Han tänkte på den fjärran, obebodda ö, om vilken han berättat för sina små systrar. — I denna stund tycktes det honom, att detta vore den enda lycka värd att drömma14

om: att fly bort från människorna, bort till någon avlägsen nejd, där blommor dofta och träd susa, men där inga människor finnas — inga som kunna plåga och pina en.

Dock nej — icke fly från människorna! Hellre söka lära dem förstå, förstå vilken blodig orätt de begå genom att förtrycka varandra.

Det var som om en blixt plötsligt genomfarit hans själ, det var som en ilande stormvind skakat hans hjärtas strängar, det var som om en okänd stämma med brusande kraft ropat till honom ett ord, en tanke, en maning.

Här fanns det ju, det värv han i oklara drömmar längtat till, den bragd han trått efter att få utföra. Att värna de svaga, att bekämpa våldet, att låta människorna inse själarnas oförytterliga rätt till att växa var efter sin art — det vore en gärning väl värd att viga sitt liv åt.

En varm våg av hänförelse översvämmar hans själ.

Tårarna springa honom i ögonen, och med en ofrivillig rörelse sjunker han på knä å den gröna gräsvallen. Han lyfter sin blick mot den klara vårhimmeln. Och medan hans ögon dricka denna majmorgons friska ljuvlighet, svär han i sitt hjärta en ed: att ägna sitt liv åt det värv som i denna stund lyst för hans själs öga.

På en matta framför den öppna spiseln, där ett par ekkubbar flamma och spraka, ligger en ung man utsträckt. Hans ansikte är vekt och gosslikt, hans ögon lysande blå. I en bekväm länstol, rökande en pipa, sitter hans kamrat — en yngling med ett välbildat, rundlagt ansikte, ett par intelligenta bruna ögon och ett epikureiskt drag kring de fylliga läpparna. Runt omkring ligga böcker — överallt, på bord, på stolar och på golv.

— Inte förstår jag egentligen, min kära Shelley, säger gestalten i länstolen med ett något släpande tonfall, var-'5

för du kallar dig ateist — Du brukar ju ibland komma med ganska vackra och högstämda utgjutelser om den omätliga Intelligens, som regerar universum, den stora Anden som genomtränger världsalltet, den eviga Vilja som en gång skall föra mänskligheten till dess mål av oändlig harmoni, med mera sådant, som, för så vitt jag erinrar mig vad som på skolbänken pluggades i oss av teologi, alls icke skulle passa illa till definitioner på den Gud, vilken teologerna med så mycken sakkunskap beskriva för oss.

— Men förstår du då inte, utbrister den liggande, i det han till hälften reser på sig och med stor iver kör fingrarna genom sitt yviga hår, förstår du inte, att man ibland måste ruska om människorna — tvinga dem att tänka. Därför

är det nödvändigt att ibland komma med sådant som retar till motsägelse. Jag vill att människorna ska inse hur oklara begrepp de äger, hur kritiklöst de antager vad som tutas i dem. Har du inte märkt hur få människor det är som själva tänker? Det är i harmen över ett tarvligt, förkrympt gudsbegrepp som jag ämnar giva min broschyr titeln: »Om ateismens nödvändighet;. — Du skall få se, Hogg, att det kommer att spörjas verkningar av min stridsskrift.

Och den talandes ögon lyste av iver och av ungdomlig självsäkerhet.

— Du vet min åsikt, genmälde Hogg, alltjämt med sin något sävliga ton, att denna värld är full av humbug och och att vad folk brukar kalla religion ingalunda är den minsta. Men det är i alla fall en humbug som är kär för flertalets hjärtan. När en karl har gjort ett knep, som gör honom rikare och hans fattiga granne fattigare, då är det en stor tillfredsställelse för honom att kunna gå in i en kyrka, betyga att han är en stor syndare — liksom ärkebiskopen av Canterbury och allt annat hyggligt och kor-i6

rekt folk brukar betyga — och så av prästen få höra en försäkran, att så fort Gud blir uppvaktad med denna bekännelse, låter han udda vara jämnt. Ifall man nämligen samtidigt bekänner sig tro, att för närmare två tusen år sedan en man, som otvivelaktigt var betydligt bättre än det stora flertalet, blev offer för ett justitiemord. Och vilken tillfredsställelse är det inte för hela den skara, som en söndagsmiddag strömmar ut ur en kyrka, att veta att de — genom att ha suttit och haft tråkigt en stund — blivit bättre människor, kommit på god fot med det Högsta Väsendet och fått så gott som fribrev på ett behagligt och obegränsat otium i en kommande tillvaro. Om nu denna humbug är till en så stor tillfredsställelse för människorna — hur kan du tro att du genom att angripa den skall kunna få dem till något så besvärligt och obehagligt som att tänka?

— Visst är det många som har en uppfattning sådan som du antyder, svarar Shelley. Men det finns också många som blott behöver ett lystringsrop för att vakna. I denna stund rör det sig i mångas hjärtan en längtan efter nya tankar. Jag tror att detta är en tid av uppvaknande, av nya strömningar, en tid av vårstormar och vårsol.

— Det tror du, därför att du själv är ung och full av vad man kallar entusiasm — en egenskap som jag för min del visst inte finner förkastlig, om den än är mig ganska främmande. Jag antar, att i alla tider har unga och entusiastiska människor varit övertygade om att just deras tid är en föryngringens, en pånyttfödelsens tid. När du blir gammal, kommer du förmodligen att anse att världen lutar mot sin undergång.

— Du är ändå inte en sådan skeptiker som du låtsas vara, Hogg, säger Shelley otåligt. Du kan inte förneka,»7

att den stora revolutionen i Frankrike invarslade en ny tid. Där begingos ohyggliga våldshandlingar, må vara! Men där såddes i alla fall ädla frön, som nu spirar och gror. Frihet, jämlikhet, broderskap — de orden kommer alltjämt att klinga som fanfarer för en vaknande mänsklighet. Och tänk på alla de nya idéer som jäser inom vetenskapens värld! Tänk på Galvanis, på Herschells, på Humphrey Davys storartade upptäckter!

— Ja, jag vet att du har skaffat dig en elektricitetsmaskin — som jag haft äran få några rätt obehagliga stötar av — och jag vet du tror vetenskapen skall omskapa världen.

Shelley aktar föga på sin väns skeptiska inkast. Han fortfar att i hänförda ordalag tala om en inbrytande ny tid för mänskligheten: huru fördomar skola utrotas, huru friheten skall segra, huru alla skola bli upplysta, alla bli lyckliga.

Det är långt efter midnatt då han till sist lämnar sin vän. Med snabba steg skyndar han över den kringbyggda gården. När han hunnit till den lilla trappa, som leder upp till hans egna rum, vänder han sig om och kastar en blick över den tysta, stjärnlysta platsen, omsluten av ålderdomliga byggnader med höga spetsiga fönster. Här och där glimmar ett ljus i något fönster — där är det någon som ännu i sena natten sitter fördjupad i sina böcker.

Med en plötslig känsla av jubel tänker han på huru olika hans liv gestaltat sig, sedan han kommit hit till Oxford. Här är det ingen som hånar honom för att han älskar böckerna. Ostörd och fri kan han från morgon till kväll göra upptäcktsfärder i böckernas förtrollade värld. Eller — när anden faller på honom — i diktning giva uttryck åt allt det som jäser inom honom.

Stjärnorna brinna stilla och klara. De höga almarna på gården susa sakta för en nattlig vind. Nu släckes den sista lampan däruppe i ett av de översta fönstren.

Han står kvar på trappan, liksom förtrollad av ensligheten och stillheten. Här i Oxford vill han förbliva i hela sitt liv. Här vill han forska — och här vill han dikta.

Huru brusade det icke inom honom liksom av de stormande vindar som väcka den unga våren. En gång skulle han väl få makt till att sända ut kring världen alla dessa ofödda sånger — lika lössläppta örnar.....— Och världen skulle, lyssnande till deras vingars brus, tvingas att känna som han kände, att längta som han längtade, att jubla som hans ande jublade i stunder av översvinnelig hänryckning.

En sen höstdag, med jagande vindar och drivande skyar. Med snabba steg vandra Shelley och Hogg genom Oxfords slingrande smala gator. De gä över ett litet torg, där några barn leka i sanden med de gula löv som virvla ned från träden

— Tänker du inte ibland, Hogg, att det är bra underligt att sådana där små, som sä nyss har kommit frän det stora Okända, dock alls inte har något minne därav? Vilken skada att de inte kan berätta oss något om de mysterier vi grubblar över, om den hemlighetsfulla värld, där vi alla dvaldes, innan vi föddes till detta liv!

— Nej, det brukar jag verkligen inte tänka på, och det av det enkla skälet, att jag alls inte är så övertygad som du om att jag redan levat, innan jag för aderton år sedan föddes i den goda staden York. Det kan mycket väl hända, anser jag, att Thomas Jefferson Höggs själ alls inte existerade innan den tidpunkten.

— Hur kan du prata sådant nonsens? Hur skulle vi kunna leva efter vår jordiska död, om vi inte levat före19

vår jordiska födelse? Och hur skulle vi kunna ha alla de idéer och föreställningar, som vi faktiskt hyser redan som barn, om ej inom oss vaknade minnen av vad vi i föregående existenser vetat och drömt och tänkt? Läs om din Plato, det råder jag dig till!

En fattigt klädd kvinna kommer gående på gatan med ett spätt barn på armen.

Shelley hejdar henne.

— Ursäkta, min fru, sade han, tror ni inte, att ert barn skulle vilja ge oss några upplysningar angående pre-existensenr

Kvinnan stirrade häpen på honom.

— Go'a herrn, sade hon, han ä' bara fyra måna'r, sä han kan inte tala än.

Shelley tog barnet, höll det varsamt i sina armar och såg uppmärksamt in i dess vidöppna blå ögon.

— Kan inte tala! utropade han. Men det är inte möjligt, att han redan glömt det. Jag försäkrar er, min fru, att han bara låtsar sig ha glömt den konsten.

Alltmera förvirrad, blickade kvinnan ömsevis på de båda studenterna.

— Det passar sig ju inte för mig, sade hon nigande, att disputera emot, när herrarna, som ä' lärda herrar, säger nånting, men jag kan försäkra herrarna, att aldrig har jag hört honom säga nånting.

— Ack, de är så listiga, sådana där små kräk, sade Shelley med ett tankfullt leende. De gömmer så väl på sina hemligheter och låter oss undra och grubbla.

Han räckte barnet tillbaka till dess mor, som såg helt lättad ut över att återfå sin skatt.

Likt en stormvind kom Shelley inrusande. Hans röst var flämtande, hans ansikte var upphettat och blossande.20

— Hogg — jag har — jag har-—

— Vad är det åt dig? Vad har hänt?

— Jag blev kallad till förhör — nu — nyss — till rektorsförhör. Rektorn frågade mig, om jag skrivit broschyren. Jag frågade, av vilken orsak han förhörde mig därom. Han svarade mig att det angick mig inte, men han ville ha reda på om jag var författaren till »Om ateismens nödvändighet». Jag svarade, att eftersom broschyren var anonym, var det ju tydligt att författaren, vem han än var, ej önskade få ut sitt namn. Och jag sade att jag var en fri man och inte behövde stå till svars i en sådan sak. De såg förbittrade ut, allihop. Så talade de en stund sinsemellan. Och så förkunnade rektorn, att jag var relegerad från universitetet — — —

— Relegerad!

— Ja — relegerad.

Shelley sjönk ned på en stol. Hans läppar skälvde, han kämpade tydligen mot tårarna.

Från Höggs ansikte hade varje skymt av den vanliga ironiska liknöjdheten vikit.

— De eländiga gamla stofilerna! utbrast han upprörd. I nästa ögonblick tillade han:

— Har de relegerat dig, så ska de få relegera mig också- Jag går genast till gubbarna och säger, att jag i dessa frågor hyser samma åsikter som du.

— Nej, gör inte det! Gör det inte, jag ber dig.

Men Hogg hade redan rusat i väg. I den stora sessionssalen sutto ännu de akademiska fäderna församlade, då Hogg trädde in.

— Jag ska be att få anmäla, sade han med en röst som darrade av harm, att jag i religiösa frågor alldeles delar min vän Shelleys åsikter. Och hemställer därför att få dela hans öde, ifall han ska utvisas från detta universitet.

Det var tyst ett par ögonblick i den högtidliga kretsen.21

Sä började man sakta tala sinsemellan. Det dröjde icke länge förrän rektorn upphov sin röst:

— Thomas Jefferson Hogg, ni är ävenledes relegerad från detta universitet och förständigas att senast i morgon bittida avresa härifrån.

Hogg bugade sig högdraget och gick ut.

Shelley stod utanför och väntade, andlös av spänning.

— Jo, nu är jag också i samma fördömelse, sade Hogg och skrattade kort.

Shelley kramade hårt hans hand.

— Detta skall jag aldrig glömma, mumlade han.

Hogg drog hans arm under sin.

— Kom, sade han, vi ska visa gubbarna, att vi tar det kallt.

Och de båda ynglingarna började promenera av och an på gården utanför den sal, där rektorskonciliet hölls. De gingo med högburna huvud och pratade och skrattade högt.

Inom det akademiska konciliet hade just höjt sig röster för ett mildare förfarande. Ett par av de yngre hade framhållit, att dessa ynglingar båda voro begåvade och välartade i sitt uppförande, varför det tycktes hårt att, för något som kanske egentligen borde rubriceras som ungdomlig obetänksamhet, sända bort dem.

I detta ögonblick ljöd ett högljutt skratt utifrån gården. De församlade sågo upp. Därute gingo de båda missdådarna och tycktes helt muntra.

— Ni hör själva, mina herrar, . . . sade rektorn med bister min. Ar det inte tydligt, att mildhet här vore bortkastad, att benådning vore detsamma som att uppmuntra fräckheten? —

Följande morgon — en strålande marsdag med sol och ljumma vindar — rullade en stor vagn med två ungdom-

liga passagerare och diverse resgods ut från Oxford på vägen åt London.

Mr Timothy Shelley var inedlem av sitt lands lagstiftande församling och befann sig med anledning därav i London, då han mottog underrättelsen om sin sons tilltag och dess följder. Och så vart unge Bysshe kallad till det hotell i Westend, där hans far bodde, för att stånda till ansvar för vad han gjort.

Mr Timothy Shelley hade nyss slutat sin middag. På bordet framför honom stod en portvinsbutelj jämte ett glas, vilket han då och då fyllde och åter tömde, för att stilla sina upprörda känslor.

Med vredgad blick såg han sin son träda in och besvarade knappast hans hälsning.

Han begynte i den majestätiska ton, som han plägade använda, när han önskade riktigt förkrossa den han talade till.

— Här kommer han således, den son som ämnar bringa sin fader med grå hår i graven, den son som drager vanära över sin högt aktade fader, vilken av sitt folk utvalts och kallats till att bliva en av dess lagstiftare.

Men längre förmådde han icke hålla sig uppe i denna högstämda stil. Med plötsligt ursinne skrek han:

— Har du betänkt, din slyngel, vilken skam du drager över din respektabla familj ? Förstår du, hur obehagligt det är för mig — mig som är medlem av parlamentet — att ha en son, som folk pekar finger åt? Saken diskrediterar ju hela whigpartiet. — Hertigen av Norfolk sade just i dag åt mig: »Tråkig historia, det där, mr Shelley.» Ja, det må han väl säga! Tråkig — du gode Gud-—

Den hedervärde representanten för Shoreham fick plötsligt tårar i ögonen.23

— Att tänka sig, att det skulle gå på det här viset, stönade han. Du var ändå ibland en ganska snäll gosse, Bysshe — lite envis och underlig förstas, men i alla fall — Jag kommer ihåg den gången då jag var sjuk och du var så ledsen för mig — då förstod du, att sätta värde på att äga en sådan fader som jag är — Och gott huvud hade du också, det vill jag inte förneka — nå, du hade ju att brås på också! — Och du skrev rätt nätta verser ibland. Och du vet, att jag aldrig satte mig emot den saken. »Låt gossen skriva vers», sade jag åt din mor, idet är inget ont i det.» Men att tänka sig att min son, min son, skulle skriva någonting sådant där — något som är emot vårt lands religion — som vi allihop i parlamentet har svurit att hålla på. Och du kan inte skylla på ditt hem! Du kan inte påstå att du hört något sådant där! Säg inte det, Bysshe, fortsatte han i uppretad ton.

— Nej, det kan jag så mycket mindre, som jag just aldrig i mitt hem hört något oin religion, svarade Bysshe med en dold ironi, som helt undgick hans far.

— Nå, det är då väl du medger det, sade mr Timothy och snöt sig. För resten har du alldeles orätt i det du påstår i din usla broschyr. Jag ska bevisa för dig, att det är fördömt galna och bakvända åsikter du förkunnar. Du ska få höra — jag känner verkligen till de här sakerna, ska jag säga dig, jag har nyss läst en bok om dem, en förträfflig bok — mr Shelley grep en volym, som låg bredvid honom på bordet, och läste på omslaget. »Om bevisen för Guds existens», heter den. Jaha, det är en alldeles förträfflig bok. Han säger, han som har skrivit den, att det är alldeles klart att det finns en Gud, för att om det inte funnes någon, så skulle — ja så vore — ja, det är det där teleologiska beviset, du vet, du har nog hört det, så jag behöver ju inte upprepa det, men det ska du komma24

ihåg i alla fall, att det är ett förbannat bra bevis. Ja, och så finns det ett bevis till — han bläddrade fumlande i boken — ja, det är det entomologiska — nej — ja det ontologiska ville jag säga, det är det att det måste finnas en första orsak till allting, för hur skulle annars någonting ha kunnat börja? Svara på det, din slyngel, om du kan! Det har klyftigare karlar än du blivit bet på det. Du ska för resten inte kunna få tag i en enda karl i hela parlamentet, som inte skulle rösta för att Gud finns, och hur kan du vara nog egenkär att påstå, att du begriper en sak bättre än hela Englands parlament? Men jag förstår, att det är dåligt sällskap som fördärvat dig, och därför ska jag säga dig mina villkor: du ska få komma hem och få fortsätta dina studier under ledning av någon pålitlig karl, som jag ska välja ut och som inte tål några dumheter och något hams med religionen, och jag ska förlåta dig och vara en lika god far mot dig som jag alltid har varit, om du lovar att aldrig mer vara tillsammans med den där uslingen Hogg! För det är förstås han som har narrat i dig dina galna åsikter. Och du får aldrig skriva till honom

heller, kom ihåg det!

Bysshe blev blossande röd av harm.

— Hur kan ni begära något sådant, sir? utbrast han. Aldrig kommer jag att gä in på att överge min vän!

— Vad nu, din slyngel? skrek mr Timothy uppretad. Understår du dig att opponera dig? Du borde i stället tacka mig — tacka mig på dina bara knän — för att jag inte uppställer några svårare villkor.

— Svårare villkor! Det beror på vad man kallar svårt här i livet. Det finns folk som betraktar otacksamhet och svek som det svåraste av allt.

— Otacksamhet! Otacksamhet!? skrek mr Timothy ursinnig. Mot vem har du varit otacksam om intemot dina hederliga föräldrar? Menar du kanske, att du har mera skäl att visa tacksamhet mot den där gunstig herrn än mot din egen far?

— Jag vill inte diskutera den saken, sade Bysshe stelt. Men jag ber att få fråga er, min far, om det inte varit er önskan och avsikt att jag skulle bli en gentleman?

— Jo, förbanna mig, naturligtvis önskar jag det.

— Nåväl, kunde det väl finnas något mindre gentlemannalikt än att övergiva den vän som för min skull råkat i olycka? Det var *inte* Hogg som uppmanade mig till att skriva den där broschyren, det var *inte* han som ingav mig de åsikter jag där uttalade, men då jag för denna broschyr blev relegerad, ställde han sig öppet på min sida och utsatte sig för samma straff. Det var ett vänskapsprov, för vilket jag i hela mitt liv kommer att anse mig som hans gäldenär, och jag skulle betrakta mig själv som den föraktligaste av människor, ifall jag nu övergåve honom — vore det än för att vinna de största förmåner livet kan bjuda.

Medlemmen för Shoreham reste sig i vrede.

— Ut, skrek han, ut! Du är en pliktförgäten son! Du talar om att du är gäldenär till en slyngel — en — en — han letade flämtande efter orden — en rackare till demagog, och du glömmer att du är en gäldenär till dina aktningsvärda föräldrar. Drag vart du vill och sköt dig bäst du gitter — någon hjälp från mig får du inte mer, och till mitt hus återvänder du icke — om icke en gång som en ångrande syndare.

*

II.

I ett litet torftigt möblerat rum, med utsikt åt en smal Londongata, satt Bysshe vid sitt skrivbord.

Men han skrev icke. Tungsint stirrade han ut genom fönstret mot några vårgröna vajande träd som växte bakom en mur på andra sidan gatan. Han såg för sin inre syn de gröna ängarna och skogarna kring Field Place, och han kände sig som en fånge i den stora grå staden.

Den första tiden i London hade ingalunda saknat sin tjusning. Hogg hade delat bostad med honom, och tillsammans hade de fördjupat sig i de forntidens verk de båda älskade. De hade njutit av sin obegränsade frihet i den stora staden, där de knappast kände någon, och det var ännu något av äventyrets spänning i försöken att få de knappa tillgångarna att räcka till det nödvändigaste.

Men Hoggs far, som var mindre uppretad och mindre majestätisk än mr Timothy, hade snart tillkännagivit för sin son, att han ansåg det klokaste vore, om denne begåve sig till en advokat i York för att där praktiskt sätta sig in i juridiken. Och Jefferson, som på det hela var en mycket förståndig ung man, insåg att det bästa han kunde göra vore att foga sig efter faderns vilja.

Och nu var Bysshe allena och tungsint, och äventyret hade mist sin glans. Det var ej så lätt att le åt fattigdomen,

då man ej mer var två om det. Och fastän han27

sade sig. att han i denna fullständiga enslighet borde kunna dikta bättre än någonsin, var det blott sällan som hänförelsen kom — den hänförelse som kommer blodet att sjunga och hjärtat att slå. Oron och osäkerheten med avseende på hela hans framtid vilade likt en tyngd över honom. Icke ens hans sorg — hans hjärtesorg — kunde nu pressa fram toner ur hans bröst...

Hans hjärtesorg-——. Det var ju bara ett år sedan han tillsammans med sin vackra kusin, Harriet Grove, vandrat över blommande ängar, medan halvuttalade ord av kärlek dallrade i luften omkring dem.

Sedan hade de korresponderat. Och i sin brinnande iver att upplysa varje människa han mötte om de stora sanningar, som världen ej ännu förstod, hade han i breven till sin älskade utbrett sig över nödvändigheten att utrota alla fördomar och all vidskepelse — i synnerhet den som man plägade predika i kyrkorna. Harriet hade blivit förskräckt, hade förmanat honom att övergiva sitt fritänkeri. Hans svar hade blivit, att så mycken enfald och skrymtan fanns det i vad människor pläga kalla gudsfruktan, att han för sin del vore stolt över att nämnas ateist. På detta brev hade intet svar följt. Men vid jultiden kom en av Harriets bröder till Field Place och bragte den hälsningen, att eftersom Harriet och han hade så olika livsuppfattning, vore det säkerligen bäst att de skildes. Icke långt därefter hade hon förlovat sig med en annan ...

Och nu var det åter vår och han satt allena och stirrade på några gröna träd, som vajade ovan gråa murar.

Det knackade på dörren.

Shelley spratt till, reste sig och öppnade.

Därutanför stod en ung flicka med rosiga kinder, med glänsande ögon, med ett halvt förläget, halvt kokett leende över de friska röda läpparna.28

— Miss Harriet Westbrook, stammade Shelley, förvirrad och undrande.

— Jaså, ni känner verkligen igen mig, mr Shelley, sade den unga flickan med ett glättigt skratt. Jag sa åt era systrar, att ni skulle nog inte känna igen mig — det var alldeles omöjligt, sa jag, då vi bara såg varann ett par minuter där ute i Clapham. Och ni är förstås förfärligt förvånad åt att se mig här.

— Jag är mycket glad åt att få se en vän till mina systrar, sade Shelley med allvarlig artighet. Jag hoppas ni har hälsningar från dem?

— Ja, det är just vad jag har. De får ju inte gå ut annat än med någon av lärarinnorna, men jag får ibland resa till min far, som bor här nära vid Chapel Street, och så lovade jag att gå upp till er och lämna det här.

Hon räckte fram ett litet paket.

Shelley öppnade det. Det innehöll ett brev från hans syster Mary — med ett tillägg skrivet med Hellens barnsliga stil — och några mynt, insvepta i silkespapper.

— Kära Bysshe, skrev Hellen, Mary säger, att du har visst ingenting att leva av nu, och vi tycker det är så rysligt att du kanske är hungrig, och därför skickar vi dig så mycke vi har. Köp dig några pepparkakor, för det är så gott, och några ankarstockar, för dem blir man så mätt av. Din tillgivna syster Hellen.

— Kära lilla Hellen, mumlade Shelley och log, allt under det tårarna ej voro långt borta. Hans rara små systrar —--

Miss Harriet reste på sig.

— Skall ni redan gåf frågade Shelley med en viss missräkning i tonen. Kan ni inte sitta kvar en stund?29

— Jag vet inte riktigt om det går an, sade miss Harriet i en något tvekande ton. Men hon satte sig likväl åter.

— Går an! utropade Shelley med hetta. Han blev alltid utom sig, så snart det var tal om något slags konventionella hänsyn. Ar ni en slav av fördomar? Är ni inte en fri människa?

Och med en ström av vältalighet bevisade han för den unga flickan, att det var en plikt för varje tänkande människa att kämpa emot alla fördomar, av vad sort de vara månde.

Flickan satt tyst och åhörde hans vältalighet. Men hon lyssnade inte egentligen till hans ord, hon satt och tänkte på att mr Shelley såg verkligen riktigt fin och bra ut. Och tänk, att han var sonson till en baronet och en gång själv skulle komma att betitlas sir Bysshe! Och så skulle han bli herre till ett stort, präktigt gammalt herresäte — ett sådant där ståtligt gammalt ställe, som hon väl aldrig i sitt liv skulle komma att ens få se, eftersom hon bara var dotter till en f. d. värdshusvärd.

Med ens sprang hon upp.

— Nej, nu måste jag gå. .. Det börjar redan skymma. Och min syster tycker så illa om, ifall jag är för sent ute på kvällen!

— Tillåter ni att jag följer er hem? frågade Shelley ridderligt.

Miss Harriet hade alls ingenting emot den saken.

Och då en stund senare de båda unga, pratande och skrattande, gingo i kvällsskymningen genom de smala gatorna, där butikägarna just höllo på att bomma för sina luckor, skulle ingen kunnat se på ynglingen, som gick där vid den unga flickans sida, att han för blott en knapp30

timme sedan känt. det som om all världens sorger ruvat över honom.

— Ett brev?

Shelley grep det med iver och slet upp det.

Undertecknat Eliza Westbrook. Jaså, den där högtidliga svartmuskiga äldre systern, som han blivit presenterad för härom kvällen.

— Bästa mr Shelley, skrev hon, säkert undrar ni på att jag tager mig friheten att skriva till er. Men jag vet, att ni är en filosof, en stor och upplyst själ, och att ni föraktar de formens skrankor dem människor uppresa emellan varandra, det är därför jag vågar vända mig till er. Det är min avsikt att i morgon onsdag begiva mig ut till Clapham för att besöka min lilla syster. Jag ämnar gå till fots, men kan en dam utan fara färdas ensam denna väg.- Eller vill månne den unge filosofen giva henne sitt ridderliga beskydd? Jag skulle då på samma gång få ett kärt tillfälle att vinna upplysning i många ämnen, dem en stackars okunnig flicka icke lätt kan utforska, men dem en upplyst tänkare som ni utan tvivel fullt behärskar. Vad är till exempel er tanke om den franske författaren Voltaire .- Mig förskräcker han, det tillstår jag, men ack, huru värdefullt vore det icke för mig att få höra Er tanke om honom.

I morgon onsdag kl. i begiver jag mig i väg. Månne den unge filosofen skall värdigas att vid denna tid infinna sig här?

Vilket löjligt brev! Lika affekterat, som hon förefallit själv, den där högtidliga missen.

Nåja — i alla fall.. .

Det kunde vara rätt roligt att träffa miss Harriet en3i

stund. Det var något så friskt och glättigt över henne. Och vacker var hon . ..

Följande dag vandrade sålunda den unge filosofen vid miss Westbrooks sida genom långa förstadsgator, mellan låga trähus och små grönskande täppor, över vidsträckta allmänningar med ståtliga träd och öppna ängsmarker. Omständligt och med en ton av djup vördnad framställde den svartmuskiga missen sina frågor. För en ung tänkare, som är medveten om sin egen begåvning men finner sig förbisedd av världen, för en känslig natur som törstar efter sympati men ser sig oförstådd och ensam, kan det kännas som en balsam att möta uppskattning även av en icke alltför sympatisk person. Och Shelley svarade beredvilligt på hennes frågor och utvecklade med iver, huru enligt hans mening världen skulle kunna förbättras och omskapas.

När han ett par timmar senare — efter att ha omfamnat sina systrar och pratat en stund med unga Harriet — åter ledsagade miss Westbrook till hennes bostad, hade han hunnit komma till den slutsatsen, att han varit orättvis då han inom sig kallat henne tillgjord och obehaglig. Hon var visserligen inte rolig, men hon ägde tydligen en verklig håg att låta sig upplysas.

Ater ett brev från miss Westbrook. Hon berättade, att Harriet var på besök i sitt hem men blivit sjuk. Skulle inte mr Shelley vilja komma och hälsa på henne? Såsom mr Shelley själv en gång så riktigt anmärkt, har själens tillstånd ett stort inflytande på kroppens hälsa, och ett lärorikt och upplysande samtal med en ung filosof skulle utan tvivel vara till ett oerhört stort gagn för Harriets själ och sålunda också för hennes hälsa. Om därför mr Shelley skulle vilja göra dem äran av ett besök ännu samma afton, vore han så välkommen.32

Det var redan sent på dagen, när Shelley mottog brevet, och då han i skymningen kom till Chapel Street, möttes han av Eliza, som med ett ljus i handen och ett sorgset och värdigt uttryck i sitt mörklagda ansikte ledsagade honom upp för trapporna. På Shelleys förfrågningar angående patientens tillstånd svarade miss Westbrook, djupt suckande, att Harriet hade en svår huvudvärk och att man inte visste vad det kunde vara en början till.

Miss Westbrook öppnade en dörr och vinkade åt Shelley att följa efter henne.

Det var ett vackert litet rum de trädde in i. Små sitsklädda taburetter, ett sybord med fot i form av en lyra, en sekretär på spinkiga ben och en säng, vars vita om-hängen voro uppknutna med rosafärgade band.

På det lilla sybordet invid sängen stod en ljusstake, formad som en marmorkolonn, med ett brinnande ljus i. Det blåste hårt därute, och lågan fladdrade för draget.

Bland sängens vita kuddar läg den unga sjuklingen och smålog matt och sade, att hon kände sig så underlig i hela kroppen.

— Sitt ned, kära mr Shelley, sade Eliza och pekade på en av de sitsklädda taburetterna, medan hon själv slog sig ned på en annan. Och om ni nu skulle vilja tala om för oss lite mera om de fransyska filosoferna, mr Shelley, så nog skulle jag bli glad, och jag vågar säga, att min syster skulle känna sig stärkt till både själ och kropp. Ty ack, ni talar så vackert och klokt, kära mr Shelley!

Men Shelley hade inte hunnit långt i ett litet föredrag om Diderot, förrän miss Westbrook avbröt honom.

— O, mr Shelley, jag skulle så förfärligt gärna vilja höra er åsikt om ett stort och viktigt, ja, om jag så får säga, oändligt viktigt ämne, som vi ännu inte någon gång diskuterat. Säg oss, mr Shelley, vad är er åsikt om kärleken? 33

Shelley rodnade starkt. Han kände det och blev förtretad på sig själv. Den var så förarglig, denna benägenhet för att rodna, som hans skolkamrater brukat håna honom för. Just i detta ögonblick, då två damer visat honom fortroendet att vilja höra hans åsikter i en sä stor och på samma gång så delikat fråga, såg det verkligen alltför barnsligt ut att rodna som en skolflicka.

Nå, han måste emellertid uttala sin mening i ämnet. Och något stammande började han utveckla, hurusom han ansåg kärleken vara den intensiva dragning en människosjäl känner till en annan sjal, som är besläktad med henne själv.

— Just det tror jag också, inföll Eliza med sin något högljudda stämma. Ni har så rätt, mr Shelley, och ni säger det så utmärkt vackert och fint.

Harriet slöt ögonen och förde handen uppåt pannan med en plågad min.

— Känner ni er sämre? frågade Shelley orolig.

— Jag tror det är för mycket för mig, sade Harriet med matt stämma, att höra på er bäda — att höra två röster, menar jag. Jag känner, att huvudvärken blir värre.

Shelley rusade upp.

— Jag skall genast gå, sade han brådskande. Förlåt — jag har visst tröttat er.

Men miss Westbrook grep honom i armen och drog honom med milt våld äter ned pä taburetten.

— Bliv kvar, mr Shelley, sade hon. Det är jag som ska gä. Ni kan göra henne gott med eder upplysta konversation, men, som Harriet säger: det tar pä ens nerver att höra flera personer tala, när man är sjuk. Jag får i alla fall lov att gå ned och ordna med supén. Min far har just några vänner hos sig i kväll.

Och bort seglade den majestätiska Eliza. . .

Harriet låg fortfarande med slutna ögon. Vad hon var vacker i det fladdrande ljusskenet, där hon låg bland de vita kuddarna under de tunna blommiga muslinsgardinerna. Det upplösta håret ringlade sig mjukt kring den vita halsen, över de rosiga kinderna föllo ögonhårens duniga skuggor, de fylliga halvöppna läpparna lyste körs-bärsröda. En rund arm, till hälften blottad, låg uppe på det ljusa sidentäcket, genom vars hölje skymtade den ungdomliga gestaltens mjuka konturer.

Shelley satt och stirrade på henne. Färgen steg allt högre på hans kinder... Men hastigt, full av blygsel, vände han bort sin blick. Vad tänkte han på? Denna oskyldiga unga flicka hade ju visat den största tillit till hans gentlemannaära genom att i barnslig oskuld låta honom sitta där vid hennes bädd. Och nu höll han på att svika hennes förtroende genom att med lystna blickar insuga hennes friska fägring.

Han började åter brådskande tala om de franska filosoferna, om Volney och hans »Les ruines». Med ögonen ihärdigt fästa på en liten leende porslinsherdinna, som stod uppe på den smalbenta sekretären och nöp i sin blommiga kjol, hasplade han ur sig långa vackra fraser om frihet och människorätt.

Blott då och då smög han ett förstulet ögonkast till den unga skönheten. En gång mötte han därvid en glimtande blick under halvslutna ögonlock. Han fick brått att åter vända sina ögon emot den lilla porslinsherdinnan, som stod där och lyfte på sin kjol och log sitt gäckande leende.

Drygt en timme hade förflutit, då miss Westbrooks steg åter hördes i trappan. Ytterst långsamt och försiktigt öppnades dörren. Till sist visade sig Elizas mörkhylta35

ansikte. Ocli hennes svarta ögon riktades forskande och granskande mot de båda unga.

Shelley reste sig hastigt och tog farväl med några brådskande ord om att han hoppades miss Harriet snart skulle bli bättre. Han sprang utför trappan, men kom i första våningen rakt emot en äldre svartmuskig herre med tydlig familjelikhet med miss Westbrook.

— Mr Shelley, kan jag tror Vän till mina döttrar, he he. Vill ni inte komma in och ta er ett glas? Och få er lite mat? Jag liar just några vänner hos mig — trevliga karlar — he he...

Shelley avböjde med några frammumlade ord inbjudningen och skyndade bort.

Men hans kinder blossade, hans blod sjöd. medan han. kämpande mot vårblåsten, ilade fram genom mörka gator.

Under tiden förhördes Harriet av sin äldre syster.

— Nå, har han friat?

— Nej, sade Harriet buttert.

— Men vad sa' han dä? Vad pratade ni om?

— A, om upplysning och sån't där, svarade Harriet vresigt. Sån't, du vet, som han brukar tala om.

— En sådan dummerjöns! skrek miss Westbrook med en plötslig ilska, som skulle högeligen ha överraskat var och en som endast sett henne från den majestätiska sidan.

Shelley hade beslutat tillbringa en del av sommaren hos sin kusin Tom Grove, som hade en egendom i Wales, och knappt hade familjen Westbrook erfarit detta, förrän den fick klart för sig, att det för mr Westbrooks hälsa

var absolut nödvändigt att resa till baden i Aberystwith. Och några dagar efter det Shelley anlänt till Cwm Elan, hade han ett brev från Harriet, som frågade, om han ej36

ville rida över och hälsa på dem — det var ju inte alls långt mellan Cwm Elan och Aberystwith.

»Snart kanske jag måste återvända till skolan;, skrev Harriet, »och ni vet vad som väntar mig där.*

Han förstod vad hon hänsyftade på. En gång hade Harriet skrivit, att hon av en skolkamrat fått höra att Shelley ansågs som ateist. Men hon kunde inte tro att han var en alldeles gudlös människa. Så hade han svarat och förfäktat sina åsikter. En dag hade Harriet i skolrummet dragit upp detta brev ur fickan, men då lärarinnan i detsamma sett åt det hållet, med förlägen brådska stoppat ned det igen. Lärarinnan befallde henne att taga fram brevet, och miss Harriet fick en allvarlig uppsträck-ning för sitt tilltag att korrespondera med en ung man, som till på köpet var en ateist.

»Se där vad jag fick lida för er skull», skrev sedan Harriet. Och Eliza hade med känslofull stämma sagt detsamma: — Ack, mr Shelley, min stackars lilla syster har fått lida mycket för er skull.

Nu skrev hon och sade, att om hon — liksom hela familjen — hoppades på glädjen av hans besök, så önskade hon dock för sin del först och främst att få ett råd av honom. »Pappa vill skicka mig tillbaka till skolan, och ni vet hur förfärligt jag där skulle få det, efter vad som hänt. Min far måtte inte hålla av mig, då han kan vilja skicka mig dit. Inte heller min syster, då hon ej sätter sig emot det. Det är bra sorgligt att veta att ingen människa bryr sig om en, inte sant:

Ack, råd mig, mr Shelley! Skall jag motstå min fars tyranni, eller skall jag ge efter? Det kan ju tyckas likgiltigt, eftersom jag i alla fall är så olycklig. Men jag vill så gärna ha ett råd av er — ni som är filosof. Jag skall göra alldeles som ni råder mig. Om ni säger åt mig. att37

jag bür fly ifrån tyranniet i mitt hem, sä skall jag göra det.»

Ett rov för villrådighet strövade Shelley omkring i de walesiska skogarna. Skulle han rida över till Aberystwith eller skulle han akta sig?

Oupphörligt gled den fram för hans inre syn: bilden av den unga flickans frestande skönhet, dar hon vilade å sin bädd. Och hans sinne fylldes av en sjudande åtrå — Men pä samma gång fanns där i djupet av hans själ en bävande oro.

Han visste ju väl, att det som drog honom till Harriet, det var egentligen blott det unga blodets stormande längtan. Allt det inom honom, som var i släkt med skogens drömmande ro, med himmelens klara rymd, det krävde något mer: en själ att utbyta tankar med, ett väsen strålande av höghet och renhet.

Och han fruktade för sig själv, för sin egen svaghet, för vad som kunde bliva följden, otn han nu efterkomme dessa enträgna inbjudningar.

Dagar och veckor gingo under obeslutsamhet. Så kom ett nytt brev från Harriet, men nu daterat London. Hennes far hade av affärer tvingats att återvända hem, skrev hon. Och nu bad hon åter: ville han ej komma och ge henne ett råd?

»Ack, mr Shelley, om ni visste hur sorgligt jag nu har det. — Säg, anser ni det orätt att begå självmord, när man finner sig olycklig och övergiven? Nej, jag vet att ni en gång sagt, att ni anser det tillåtet att taga sitt eget liv, när förhållandena äro för svåra.»

Shelley reste strax till London. Då han kom på besök till Chapel Street, möttes han av miss Westbrook, som med sorgset förebrående blickar meddelade honom, att hennes syster var ganska klen, och efter att ha förthonom till Harriets rum. med majestätisk värdighet avlägsnade sig.

Harriet kom emot honom med utsträckta händer.

— Tack för att ni kom, sade hon. Ah, mr Shelley —

Hon snyftade till.

— Ha de varit så hårda? Ni ser blek och klen ut.

Hon skakade på huvudet.

— Det är inte det som har gjort mig dålig, sade hon sakta.

— Vad är det då?

Hon vände bort huvudet och teg.

— Säg mig vad det är, upprepade Bysshe.

— Skall jag säga det? Vill ni verkligen att jag skall säga det?

— Naturligtvis vill jag det.

— Nåväl jag skall säga det, eftersom ni begär det — — Om jag blivit blek och klen, så är det därför att mitt hjärta lider-—— därför att---därför att---

Hon höjde sin blick emot hans.

Där glimmade en eld ur de mörka ögonen, där darrade en fuktig trånad över hennes halvöppna röda läppar---

Med ens tycktes de honom outsägligt dåraktiga alla hans skrupler. Var det icke livets egen varma blodfulla lycka, som här öppnade honom sin famn? Skulle han då likt en narr stöta lyckan ifrån sig, blott för några fåvitska drömmar om ett overkligt ideal?

Häftigt drog han Harriet till sig. Och med heta kyssar betäckte han hennes ansikte.

Innan de skildes åt, hade de avtalat att om för Harriet förhållandena bleve alltför olidliga, skulle hon sända honom en biljett. Han skulle då strax vända åter från sitt redan beramade besök hos morbrodern i Cuckfield, för att taga henne under sitt beskydd. —39

När Shelley kommit hem, när han åter satt allena i sitt rum, smög det sig över honom en dov oro. Var det de gamla dumma skruplerna som kommo tillbaka?

För att skingra beklämningen satte han sig att skriva ett brev till Charles Grove, i vilket han berättade om det steg han tagit. Han skrev att eftersom han i alla fall aldrig i livet kunde hoppas på någon verklig lycka, enär han förlorat den flicka, Charles' syster, som han sedan barndomen älskat, så hade han nu beslutat ägna sitt liv åt att rädda en ung flicka, som var ett offer för tyranniet i sitt hem.

Han tyckte om att på detta sätt en smula dikta om historien — även för sig själv.

— Nej, ser du pappa, det är mycket bättre att du ställer dig, som om du vore emot saken. Annars kommer det ju att åligga dig att försörja dem.

— He he, ja, det har du rätt i, Eliza. Nej, vi ska låta det där fina herrskapet på Field Place sörja för de unga tu. Det har de nog råd till.

— Det enda du behöver göra, pappa, är att säga till Harriet, att du tänker skicka henne tillbaka till skolan. Hon kan gärna få tro att du menar allvar med det. Så blir hon så mycket ivrigare på saken.

Till Cuckfield kom snart ett brev från Harriet. Hon stod inte ut längre, skrev hon. Shelley skyndade tillbaka till London och ordnade allt för flykten till Skottland, där lagar, välvilliga mot förföljda älskande, tillåta dem att hastigt knyta hymens band.

Och en augustikväll, när diligensen norrut avgick från värdshuset The Bull and Mouth, sutto där instuvade bland övriga passagerare en nittonårig yngling och hans sexton-åriga brud.40

Vid ankomsten till Edinburgh hade Shelley inte ett öre i fickan. Han måste förtro sig till värdshusvärden, måste be att få kredit på några dar; han hade skrivit till sin onkel och räknade på att snart få pengar.

Värdshusvärden, en tjock godmodig man, var icke ovan att mottaga älskande par som voro i trångmål. Han log och klappade den unge herrn på axeln, sade att det skulle nog bli bra med den saken och förde dem till ett rum, som låg invid skänkrummet.

När kvällen kom, satt värden och pokulerade med några vänner i skänkrummet. Så begynte de bulta på dörren till det unga parets rum och ropa: Bruden ut! Vi vill se bruden!

Rusiga och larmande sökte de bryta upp dörren. Och de gåvo sig inte, förrän den unge äkta mannen med av ursinne darrande stämma ropade där inifrån, att han hade en pistol och att den förste som trängde sig in skulle bli skj uten.

— Du förstår ju, min kära gosse, att jag har medkänsla för din belägenhet, sade mrs Shelley. Naturligtvis skulle jag önska att ni finge ett anständigt underhåll — du och den unga person du gift dig med — att ni finge lite mer än den obetydliga summa som utlovats. Men din far är obeveklig. Han är mycket djupt sårad i sina känslor, Bysshe.

Bysshe satt i den stora salongen på Field Place och såg utåt gårdsplanen, där de väldiga cedrarna bredde sina långa skuggor över gröna gräsmattor. Var det blott för att säga honom att mr Timothy Shelley var obeveklig, som hans mor önskat ett samtal med honom?

— Men kanske finns det i alla fall en utväg, fortsatte mrs Shelley.41

Jaså, nu kom det — det förslag för vilket han blivit efterskickad.

— Jag känner ju till dina principer med avseende på fideikommiss och sådant där. Och fast jag djupt beklagar dem, vill jag ej försöka inverka på dig. Men du förstår nog, att det känns hårt för din stackars gamla farfar att tänka sig, att de kanske snart nog skola skingras åt olika håll, de egendomar han sammanfört genom ett helt livs möda och omtanke.

— Genom att två gånger ha gift sig med rika arvta-gerskor, rättade Bysshe i tankarna.

— Då han emellertid enligt gällande lag inte kan göra egendomarna till fideikommiss utan samtycke av både sin son och sin äldste sonson, så har jag tänkt på en utväg, som inte behövde stöta dina principer, men som strax skulle häva dina ekonomiska bekymmer. Om du till förmån för din lille bror avstode från rättigheten till ett eventuellt blivande fideikommiss, så skulle helt visst din far och din farfar bevilja dig ett rikligt årligt underhåll för din återstående livstid.

Jaså, det var det man ville! Det var därför mrs Shelley med så mycken relativ blidhet mottagit sin äldste son, oaktat hans mesallians. Man hoppades väl, att lilla tjocka stillsamma Johnnie skulle utveckla sig till en mera korrekt och mindre oroväckande företeelse än familjens olycksfågel. Att han skulle liksom de allra flesta hyggliga, väl-uppfostrade människor tänka i första rummet på sin egen fördel och först i andra eller tredje rummet på sina principer.

— Jag kan inte inse, att det gör någon skillnad. Otn jag anser det orätt att instifta fideikommiss, om jag över huvud anser det orätt, ja upprörande att stora rikedomar hopas på några få, medan den stora massansvälter, fryser,42

bor i tränga mörka kyffen, så vill jag naturligtvis inte medverka till att ett nytt fideikommiss instiftas — det må vara Johnnie eller jag eller vem som helst som får det. Jag erkänner visst, att jag har det bekymmersamt, men jag säljer inte min övertygelse för att få det lugnt och bra.

— Naturligtvis inte. Vi ska inte tala mer om den saken.

Mrs Shelley hade äter blivit stel som en pinne.

På leriga vägar mellan svarta gruvhål rullade diligensen långsamt fram. Genom den grå oktoberdimman skymtade en skog av spiror och torn, Yorks katedral! Så var han då snart hemma!

Hemma? Ja, han kände det: nu var han dock mera hemma här än i Field Places ståtliga salar — här i det lilla hyrda rum, där hans hustru väntade honom och där hans vän fanns i närheten. Här funnos dock två trofasta varelser, som höllo av honom, som väntade på honom, längtade efter honom.

Att miss Westbrook var i antågande var ju mindre tilltalande förstås. Shelley hade ännu inte lyckats utgrunda, hur detta hängde ihop: att Harriet hemma hos far och syster varit så totalt ensam och olycklig och tyranniserad, medan det nu befanns, att de båda systrarna inte kunde leva åtskilda.

Nå, i alla fall — här var hans hem, och på det hela kände han sig så lycklig, att all den dova oro han erfarit när beslutet fattades var som bortblåst.

— Hur har du haft det, Harriet? Inte alltför ensamt, hoppas jag? Min vän Hogg har väl tittat till dig, som han lovade?

Harriets lilla mun snörptes ihop till en hånfull min.43

— Din vän Hogg! jo, det är just skön vänskap!

— Vad menar dur Vad i all världen menar du?

Det dröjde en god stund, innan han fick henne att förklara sig. Men till sist kom det:

— Ska det kallas vänskap: att man gör sin väns hustru sin kärleksförklaring?

Shelley for upp.

— Hogg? Min vän Hogg! Store Gud, hur är detta möjligt! Jag måste strax tala med honom,

Harriet protesterade.

— Nej, nej gör inte det, bad hon ängsligt.

Men kan man väl hejda en stormvind i dess loppr

Ett par minuter senare kom Shelley inrusande till Hogg.

— Kom med mig ut! Jag vill tala med dig. Men inte här inne. Jag måste ha luft-—

Hogg hade ögonblickligen förstått vad det gällde. Tyst, med en för honom ovan känsla av blygsel, följde han vännen.

Utanför staden, mellan avlövade träd och nakna stubbåkrar, gingo de tillsammans, Shelley talande, Hogg för det mesta tigande.

Hogg kunde ju ha sagt, om han velat, att det finns kvinnor, vilkas lilla fåfänga kommer dem att locka en man till en kärleksförklaring för att sedan i dygdig harm avvisa honom. Så ha de ju dubbel anledning att yvas: över sin oemotståndlighet och över sin obesegrade dygd. Kanske skulle han ha häntytt på detta, ifall Shelley tagit saken på annat sätt än han gjorde, ifall han talat vredgat, förebrående. Men det var mera av sorg än av harm i den förfördelades ord. Han talade om hur högt han satt sin vän, hur han beundrat honom, trott på honom; han talade om vad denna vänskap |betytt för honom. Det44

kom nästan som en snyftning i hans stämma, då lian sodan ordade om vilken smärta det varit att finna att vännen ej var allt vad han trott.

Nu måste han strax lämna York. Han hade ju tänkt att stanna där, att ha sitt hem i närheten av vännen — men nu måste han ut i världen, söka sig en annan plats

— han visste inte var — där han kunde fa ett hem för sig och sin hustru. Deras vänskap måste få ett slut —

— för en tid åtminstone.

Hogg nickade tigande. Ja, det förstod han ju.

Några hundra par ögon som stirrade emot hans. . .

Varför ljödo de så torra och kalla, hans ord? Hade han icke längtat efter att inför dessa människor få uttala vad som brann inom honom? Hade han icke trått till att få säga Irlands folk, att han, en engelsman, blygdes över vad hans land förbrutit emot Erins fattiga, lidande, förtryckta folk? Hade icke hans själ flammat av vrede, dä han läst och hört om huru England hänsynslöst, våldsamt, berövat detta folk dess frihet.

När han först sagt dem detta, då hade han ju mötts av en stormande applåd. Men sedan, när katolikernas rättslöshet kom på tal och han yttrat, att det vore en dårskap att uppdela människorna efter deras godkännande av de eller de dogmerna, att varje religion vore god, om den åstadkomme goda människor — då hade han väl kunnat märka, vilken isande stämning som bredde sig över församlingen. Han förstod deras tankar så väl som om de uttalat dem. »Jaså, en fritänkare!» sade de till sig själva. »Nej, för en sådan bundsförvant betackar vi oss.»

Dock lät han icke avhålla sig från att säga vad han ville säga. Han hade gått genom Dublins fattigkvarter, hade sett den svält och det elände, som där rådde; och45

med hjärtat skälvande av harm och sorg, hade han känt den skuldbörda som vilar över de besittande klasserna i alla länder.

— De rika jaga de fattiga ned i dyn, ropade han, och sedan beklaga de sig över att de fattiga äro så sjunkna! De driva dem till svält — och sedan hänga de dem, om de stjäla ett stycke bröd.

Enstaka visslingar ljödo. Nå, det var rätt gott om rika godsägare på detta möte.

Men de andra — de fattiga? Blevo de värmda? Kände de, hur han längtade efter en ny rättfärdighetens dag med hjälp åt dem i deras betryck?

Det föreföll icke så. Och han märkte själv, hur hans ord ljödo klanglösa och utan värme, förvirrad och förlamad som han var av blickarna från alla dessa ögon, vilka likgiltiga eller fientliga stirrade honom till mötes. —

Tigande gick han hemåt med sin hustru och sin svägerska. Varför sade de intet, Harriet och Eliza? Tyckte de då, att det var så alldeles misslyckat hans föredrag?

De sutto åter i sin bostad i Sackville Street. Det knackade på dörren. Och in trädde en man med rött hår och trasiga stövlar och vänligt leende ögon.

— Jag kommer för att tacka er, sir, sade han. Jag var och hörde på ert tal, sir. Det var ett riktigt bra tal, sir, så sant jag heter Paddy.

Nå, där kom det ju ändå, det erkännande han trängtat efter. Ur det enkla trohjärtade folkets mun!

— Ja, sir, det var så sant det som tii sa, om att vi har det svårt. Vi har det vådligt svårt, ska jag säga. Men se, engelsmän, sir, det vet man ju, att de har gott om pluringarna. Och om ni ville ge mig en liten handräckning, sir, så gjorde ni en god gärning, det kan jag verkligen säga.46

Shelley tog fram en sovereign, som mottogs med ett förnöjt grin, varpå Paddy hastigt försvann.

I nästa ögonblick knackade det åter. En ny Paddy.

— Jo, sir, det var väldigt bra det ni sa — Och det är vådligt hyggligt av er att vilja komma och hjälpa oss. För nog har vi det uselt, det kan ni slå er i backen på.

Han fick fem shilling och avlägsnade sig lika skinande som den andre.

— Jag tror vi går ut och går ett slag, sade Shelley litet nervöst.

Den gången rönte han en snabb förståelse av sin unga hustru. Hon visste också att reskassan var klen.

Hon reste sig hastigt och satte på sig hatten.

— Ja, kom, så går vi!

— Vad är det där för något?

Den gamle mannen lyfte sitt huvud och såg på den spörjande främlingen.

— Det är den dammen som de började bygga en gång. Fast de hade inte pengar till att bygga den färdig, förstås.

— Det var väl skada det?

— Ja. lita på det. Hela Tremadoc skulle vara något annat, ifall den dammen blivit färdig. Hela den här havsviken skulle ju bli åkerjord — fet präktig jord.

•—• Kan då ingen skaffa er pengar till att bygga den färdig?

— Vem skulle skaffa oss pengar? När inte mr Madocks hade råd till det, så . . . Nej, vi är mest bara fattigt folk har. Nog för att vi skulle kunna komma till välstånd, lite var, om den där dammen bleve byggd, men det är ingen som vill hjälpa oss. Nää dä.47

Shelley fortsatte sin morgonpromenad. Men i hans hjärna myllrade det av planer. Om han skulle försöka hjälpa dessa stackars människor . . . Något pengar kunde han väl själv avvara. Och så kunde han väl få upp ett lån. Han skulle ju i alla fall en gång bli rik. Och då kunde han ju betala det...

Han såg redan i andanom dammbyggnaden färdig och folket lyckligt, välmående, tacksamt mot sin välgörare.

Det var ju en förtjusande plats, denna lilla walesiska by, dit de råkat komma på sina irrfärder. Om de nu skulle stanna här — hyra den vackra villan däruppe som ju stod tom. — Rentav slå sig ned för alltid. De längtade ju efter att komma till ro i ett riktigt hem.

— Ser du, Harriet, vad det går undan med arbetet! Och vad de låter muntra och glada!

— Ja. Men tror du det räcker med pengarna?

— Det räcker nog ett gott stycke. Och sen får man väl på något sätt skaffa mer. — När det är färdigt, ska vi ha en fest för dem, Harriet. För alla arbetarna. Ja, för hela byn —-Det är ovanligt sympatiska människor allihop. Utom Dick Leeson förstås.

— Mr Shelley, det är avlöningsdag i morgon.

— Ja, det är det väl varje lördag.

Mr Shelleys ton var något retlig.

— Ja, men se, det är så att i morgon betalar jag ut de sista pengar vi har kvar... Och jag vet inte om jag

ska våga be arbetarna fortsätta — ----Tror ni, att ni

kan skaffa mera pengar till nästa lördag, mr Shelley?

— Det tror jag nog--—

Men mr Shelleys röst lät något svävande.

— Då kan jag låta arbetet fortgå, då?48

— Ja, det vill säga---Kanske det är bäst att

invänta svar på ett brev som jag skrivit.

Det hade kommit ett bestämt nej från hans förläggare.

Han kunde inte försträcka mera pengar till detta företag än han redan lämnat.

Shelley hade begivit sig ut på en lång vandring inåt skogen. Han ville inte gå där han mötte folk. Byfolket hälsade inte längre så glatt och så vördnadsfullt på honom som förut. Det var inte bara Dick Leeson som gick och såg ironisk ut. .. För en stund sedan hade han ute på bygatan mött en handlande, som begärt att få betalt för en räkning . . . Han hade svarat undvikande — skulle betala om några dagar. Det stod en flock karlar i närheten. Och ur flocken hördes en röst: Det förstår du väl, Jones, att dina pengar ligger i sjön.

Och så flinade de alla.

Sådana voro de — dessa människor som han velat hjälpa. Han blossade upp av harm bara han tänkte därpå ---De visste att han nu i ett halvt år varit

helt upptagen av att söka hjälpa dem. Hade varit omkring till alla egendomar i trakten för att få bidrag på den lista, där han själv tecknat halva sin årsinkomst. Hade rest till London för att där söka intressera folk för företaget. De visste att han försatt sig själv i svårigheter för att hjälpa dem. Och så flinade de åt hans bekymmer.

Om han blott kunde komma härifrån!

De senaste dagarna hade den vuxit till lidelse denna tanke: bara att komma därifrån — från alla svårigheter, allt trassel, från den börda han så fåvitskt tagit på sig.

Men han kunde ju inte resa. Inte förrän han fått sitt nästa kvartal. Nu hade han inte pengar nog till att både betala resan och betala sina skulder till byns handlande.49

Och vad de skulle håna hans fiasko, Dick Leeson och alla de andra karlarna som sutto på värdshuset om kvällarna. Att komma och uppträda som ortens välgörare, skulle de säga, och sedan nödgas begära anstånd för en liten räkning hos en specerihandlande.

Om det blott funnes ett sätt att komma bort! Han skulle önska att det hände honom det som hänt en av hans bekanta i Irland. Det hade varit inbrottstjuvar i hans hus, han hade slagits med dem och blivit sårad. Shelley gick och målade ut för sig, hur en sådan händelse skulle rädda hela situationen. Antag t. ex., att den där obehaglige Dick Leeson företoge sig att bryta sig in i den villa där han bodde. En sådan sak skulle göra en brådstörtad avresa fullt berättigad. Så kunde han säga till handlandena i byn, att han tyvärr inte för tillfället hade pengar hemma, men skulle med första sända likvid. Ingen skulle kunna undra på att han ej med sin unga hustru ville dröja en dag längre, där han varit utsatt för nattliga överfall.

Ja, en sådan händelse skulle verkligen vara en räddning.

— Var är mina pistoler, Harriet?

— Dina pistoler? Vad skall du med dem?

— Det är väl alltid bra att ha dem till hands . .. Om något skulle inträffa. Den här villan ligger ju så långt ifrån övriga byggnader. Kom ihåg vad som hände 0'Flahertys!

— Nå, det var ju i Irland.

— Ja, vem vet om folket är bättre här! Det finns nog misstänkta individer i Tremadoc också. Jag tänker för säkerhets skull ladda pistolerna.

— Herre Gud, vad var det? skrek Harriet flämtande.

4—191224. Roos, Ett diktaröde.50

— Ett skott! utbrast miss Westbrook, likblek av-fasa.

— Det var på nedre botten ... Och Bysshe som är därnere. Vi måste gå dit ned, Eliza.

— Det — det kan vara farligt, stammade miss Westbrook.

— Ja, men tänk om han ligger där och simmar i sitt blod! Vi måste, Eliza!

Ett skott till!

Men nu ljöd Shelleys röst därnerifrån:

— Var inte rädda däruppe! Han har flytt, boven!

De rusade ner. Där stod Shelley med en rykande pistol i handen och pekade på en krossad ruta.

— Han kom in där — genom fönstret — Men han märkte det gick inte så lätt att besegra mig.

— Sköt han på dig?

— Visst sköt han på mig. Men jag sköt igen.

— O, så förfärligt, Bysshe! Jag törs inte gå och lägga mig. Tänk om han kommer igen.

— Ja, vem vet! Nej, här kan man ju inte sova i lugn. Vi reser härifrån i morgon bittida.

Det kom en massa folk upp till villan på morgonen. Mr Shelley hade skickat och beställt en vagn, han ville genast resa, och så hade det spritt sig som en löpeld, ryktet att det i villa Tanyrallt varit ett inbrott under natten.

Sheriffen och hans närmaste man gingo omkring i rummet på nedre botten. Och Shelley pekade på den krossade rutan och demonstrerade det hela.

När sheriffen gick därifrån, sade han till sin medhjälpare:

— Lade du märke till en sak, Brown?

— Vad då?SI

— Där fanns inte spår av någon kula i någon vägg eller någon möbel. Det tyckes bevisa —-

— Att alla kulor avskjutits inifrån?

Sheriffen nickade.

— Tänk ändå en sådan tur, sade Harriet, medan res-vagnen skramlande arbetade sig uppför backarna — tänk en sådan tur, att du just i går kväll skulle hitta på att ladda pistolerna, Bysshe!

— Ja, det kan man verkligen kalla en Guds lycka, instämde miss Westbrook. Och jag får säga, Bysshe, att du uppförde dig riktigt tappert — riktigt duktigt och modigt.

Shelley hade blivit röd som blod i ansiktet.

Det hela hade först tyckts honom vara snarast ett lustigt pojkstreck. Han hade inte tänkt sig in i allt vad av fortsatta lögner ett sådant streck skulle föra med sig. Men nu kände han en brännande blygsel. ..

Mr och mrs Shelley voro på mottagning hos madame de Boinville.

Madame de Boinville var en vacker kvinna med ett ungt ansikte och ett ungt hjärta men med snövitt hår; hon var född engelska men änka efter en emigrerad fransman, och i sitt lilla hem i en av Londons lantliga förstäder plägade hon se hos sig en ganska brokig skara människor. Där funnos många främlingar: fransmän och ryssar och polacker, och somliga av dem voro ej alltför noga med sin klädsel; där fanns folk med rufsigt hår och något solkiga kragar och icke alltid nyrakade ansikten. Men de flesta av gästerna voro människor med intelligens, med intresse för konst eller vetenskap eller litteratur.

Det var en varm vårdag, och Harriet satt ute på en balkong, vars glasdörrar stodo öppna inåt salongen.52

Mr Peacock stod bredvid hennes stol och gjorde halvhögt diverse satiriska anmärkningar över sällskapet inne i salongen. Mr Peacock var en ung man med en elegant hållning och ett något övermodigt ansiktsuttryck; han hade utgivit en samling dikter och brukade umgås hos Shelleys.

Mr Peacock hade yttrat en mild sarkasm över en långskäggig ryss, vars sällskapsvanor lämnade rätt mycket övrigt att önska.

Harriet, som hört Shelley uttala sin stora beundran för denne mans vetenskapliga begåvning, ansåg sig böra något protestera mot mr Peacocks nedsättande ton.

Det var sant, medgav hon, att herr Filipoff inte just var salongsmässig i sitt yttre, men Shelley hade en gång talat med honom i kemi och hade sedan uttalat sig entusiastiskt över hans kunskaper och hans begåvning.

Mr Peacock höjde på axlarna.

— Nå, den gode Shelley, sade han i något nedlåtande ton, han har ju synnerligen lätt för att bli entusiastisk.

Harriet spärrade upp ögonen. Detta var något helt nytt och överraskande för henne: att höra Shelley omtalas i en lindrigt ringaktande ton. Hon såg visserligen icke längre upp till sin man på samma sätt som under den första tiden av deras äktenskap, då han för henne var mannen av en högre samhällsställning, som lyft henne upp till kretsar, där hon ännu kände sig ängslig och tveksam; hon såg numera i flera hänseenden ganska kritiskt på honom. Men på ett område rättade hon ännu obetingat sitt omdöme efter hans, och det var i frågor av intellektuell art. Nu var här emellertid en man av lika god samhällsställning som Shelley själv, i yttre manér och världsmannaelegans honom överlägsen, och som författare53

mera erkänd. Och denne man log, när man citerade Shelleys omdömen.

Ännu för ett år sedan skulle Harriet troligen blivit indignerad över ett uttalande om hennes man, som vore på minsta vis nedsättande, men numera kände hon det ej så. — Hon snarare erfor en viss skadeglädje, när hon fick klart för sig att man kritiserade honom. Ty hos Harriet hade det börjat spira ett hemligt agg mot hennes man. Han hade icke i något hänseende givit henne vad hon väntat sig av honom. Han hade icke skänkt henne tillräckligt av den beundran som hon ansåg att hennes skönhet och för övrigt hela hennes personlighet hade rätt till att kräva. Och han hade icke bragt henne i beröring med de societetskretsar dit hon innerst trådde. Han kunde det om han ville — det hade hon varit övertygad om alltsedan de minnesvärda dagar då de varit inbjudna till hertigen av Norfolk. Om han bara ville, skulle han kunna ställa så till, att de umginges med hertigar och lorder och reste omkring från det ena herresätet till det andra. Men han ville det inte, han hade sina radikala idéer, och han talade hellre med en sådan där karl i oborstad röck, ifall han var intelligent, än med en lörd. Hon hade egentligen aldrig ifrågasatt riktigheten av dessa hans idéer, hon hade tvärtom plägat instämma i dem. Han hade ju så utomordentligt gott huvud, hon hade förmodat att han haft rätt i alla sina åsikter. Men nu skrattade mr Peacock åt honom — — —

Hon hade alltid varit imponerad av Peacock. Detta överlägsna världsmannasätt, denna ton av skepticism, av-ironi gentemot allt och alla — den tydde, syntes det henne, på en synnerligen kultiverad natur. Hon skulle verkligen gärna vilja höra mer av hans åsikter.

Mr Peacock kände pä sig, att han var uppskattad. Så-54

dant försätter en i gott lynne — till och med om man är en skeptiker med en anstrykning av cynism. Han kände ett begär att säga något pikant och roligt.

Därborta satt Shelley och talade med mrs Turner — madame de Boinvilles dotter, vacker, intelligent och älskvärd liksom modern. Hon hade uppmanat Shelley att lära sig italienska och hade givit honom några lektioner; så hade han studerat språket på egen hand, och nu sutto de och talade om Petrarca. Madame de Boinville kom fram till dem. hon förstod inte italienska, och hon bad Shelley översätta något ur den volym han höll i handen. Och Shelley försökte tolka en av canzonerna till Laura på engelsk vers.

— Jag har alltid beundrat platonism, sade mr Pea-cock. Och en platonism på tre man hand är något synnerligen intressant ur psykologisk synpunkt. Vår älskvärda värdinna, hennes förtjusande dotter och Shelley — dessa tre tillsammans studerande kärlekens stora lovsjun-gare och analytiker — det är ju sublimt, eller hur?

Harriet svarade icke •— visste icke vad hon skulle svara. Men hon antog, att platonism betydde flirt, och hon stirrade mörkt på gruppen därborta i hörnet.

— Det är bara att stå på sig, Harriet, kom ihåg det. sade miss Westbrook. En kvinna bör alltid kunna få sin man till vad hon vill — åtminstone om hon har ditt utseende. Och Shelley är ju egentligen ganska beskedlig, fast han har sina galna idéer.

Det hade varit en scen mellan Shelley och hans hustru. Shelley hade föreslagit, att de skulle gå till madame de Boinville, Harriet hade svarat ett kort nej, varpå hennes man helt lugnt berett sig till att gå ensam. Förbittrad över denna likgiltighet för hennes önskningar, hade Harriet utslungat några elaka och ofina antydningar om den

vackra55

änkan och hennes dotter. Blek av vrede, hade Shelley svarat henne kort och kallt, hade gått sin väg och ej kommit hem förrän sent på kvällen. Följande dag hade Harriet varit isande, hade ej svarat ett ord vad han än sagt, men gått omkring med en trumpen och förorättad min. Det var i denna taktik hon nu uppmuntrades av sin majestätiska syster.

Harriet och hennes syster hade förr ej alltid dragit jämnt. Eliza var despotisk till sin natur, medan Harriet var egensinnig och styvsint, och de hade ibland grälat tappert på den tid de båda bodde hemma hos pappa Westbrook. Men numera voro de så gott som alltid ense. De hade ju gemensamma intressen att kämpa för. Den äldre systern hade en minst lika stark åtrå som den yngre efter att få umgås med fint folk. Och sedan Harriet lyckats göra ett fint parti, var Eliza fast besluten att även för egen del draga all möjlig fördel därav. — Hon visste ju lika väl som Harriet, att Shelley skulle kunna få ett stort årligt underhåll, ifall han bara ginge in på att en gång mottaga såsom fideikommiss gamle sir Bysshe's domäner och förbunde sig till att odelade överlämna dem åt sin eventuelle arvinge.

När Harriet först hörde om dessa anbud och Shelleys svar härpå, hade hon — om än en smula lamt — sagt, att naturligtvis hade Bysshe gjort rätt. I hemlighet hade hon ju grämt sig över att denna möjlighet till att utbyta deras nuvarande anspråkslösa tillvaro mot ett liv i lyx och överflöd och socialt anseende skulle gä om intet, bara för några principers skull, men hon vågade inte yppa sina egna meningar härvidlag. Hon var van att föreställa sig, att de åsikter hennes man omfattade voro sådana som måste hysas av alla fina och intelligenta människor och att man kunde löpa fara att röja en betänklig underklas-56

sighet genom att ej instämma i dem. Men genom umgänget med Peacock hade hennes uppfattning härvidlag rätt mycket förändrats. Hon hade börjat få klart för sig, att det tvärtom av verkligt fint folk betraktades som något enfaldigt och löjligt att för så kallade principer offra egna påtagliga fördelar; hon hade med snabb instinkt förstått, att just mr Peacocks ton och livsuppfattning — med sin lätt cyniska hållning gentemot all slags idealism — var den mest världsmannamässiga, den som stod högst i kurs bland fashionabelt folk.

Och nu ämnade hon söka förmå sin man till att taga reson i fideikommissfrågan.

— Man ska bara ta en karl på det rätta sättet, sade miss Westbrook, som visserligen inte kunde skryta av någon erfarenhet i fråga om att »ta karlar» — men i alla var djupt övertygad om ofelbarheten av sina teorier. Du ska vara kall emot honom! Du ska vara riktigt obehaglig emot honom. Han ska få känna, att han inte kan få dig till vad han vill.

Och Harriet bedyrade, att hon skulle bli så kall som en isbit gentemot Bysshe.

Harriet hade förkunnat för sin make, att hon ämnade-resa till Bath. Hon kände sig trött och klen och trodde det skulle göra henne gott att begagna baden där.

— Jag tänker resa redan i morgon, meddelade hon.

— Men jag kan omöjligt resa i morgon, sade Shelley.

— Du behöver inte alls komma med, sade Harriet kyligt- JaS reder mig så bra ensam — Ja, Eliza kommer naturligtvis med mig. Och Ianthe och hennes sköterska tar jag förstås också med.

— Som du vill, sade Bysshe och stelnade till i sin57

tur. Jag skali visst inte bes\ära dig med mitt sällskap, då du inte tycks önska det.

Påföljande dag avreste fru Harriet med syster och barn och sköterska. Då larmet och springet med packning och avfärd var över, då den stora resvagnen försvunnit bortom hörnet, drog Shelley en djup lättnadens suck.

Hela dagen gick han sedan omkring i en känsla av stilla lycksalighet. Han hade ju nästan hunnit glömma, hur härligt det kändes att vara ensam. Helt ensam! Ingen som kunde komma in och störa honom just som han var fördjupad i en bok, ingen som gav honom pikar, ingen som, när han gick ut, med en litet hånfull min frågade

honom vart han tänkte gå, eller, när han kom hem, yttrade en älskvärd förmodan, att han väl åter varit hos sina vänner Boinvilles.

Han brydde sig inte om att gå till dessa sina vänner i dag. Denna dag ville han helt njuta av ensamhetens härliga, lugnande bad. Han gick ut en stund — mest för att få det utsökta nöjet att komma tillbaka till ett hem som var tyst och stilla. Med detta nöje i perspektiv blev allt vad han såg liksom nytt: med nyväckta sinnen såg han på gatulivet, lade märke till färger och linjer och till tusen små roande detaljer, som i går skulle ha gått honom förbi. Och han kom hem med själen fylld av säng och av planer på nya arbeten.

Han var ju en smula skamsen över denna lyckokänsla. Sökte intala sig att det var endast av den hjärtligt avskydda svägerskans frånvaro han njöt. Men i grunden visste han ju, att det för honom kändes som en befrielse även att hustrun var borta. Stackars Harriet — tänk om hon vetat det!

I ett anfall av skuldkänsla över sin egen belåtenhet skrev han tili henne ett vänligt brev, i vilket han förklä-5»

råde att det var mycket tomt efter henne. Det där var ju sådant som man måste säga — det skulle låta alltför ovänligt annars.

Men de båda kvinnorna i Bath sågo triumferande på varandra, då de läste detta brev.

— Han börjar redan bli spak, sade miss Westbrook.

Harriet nickade instämmande. Och kastade samtidigt

en belåtet mönstrande blick bort emot spegeln.

— När rätta stunden är inne, sade miss Westbrook till sin syster, skriver du till honom dina villkor: att han ej får dig tilbaka förrän han gått in på sin familjs högst förnuftiga önskningar och mottager sin farfars verkligen generösa anbud. Men ännu är inte tiden mogen. Du kan gärna pigga upp honom lite med att tala om mr Ryan. Sådant tar så utmärkt på karlar.

Ty Eliza hade läst många romaner och visste följaktligen, att svartsjukan spelar en stor roll i alla hjärte-affärer.

Den läraktiga Harriet skrev till sin man, att det var så trevligt att ryttmästare Ryan kommit till Bath och jämt sällskapade med dem.

Shelley kom mycket väl ihåg mr Ryan. De hade träffats ett par gånger, han hade varit rätt artig mot Harriet, och hon hade tyckts ganska road av honom. Nåja, Harriet var alltid road, när hon märkte att en herre beundrade henne. Shelley hade tagit det med stort lugn. Och nu skrev han till henne, att det var ju roligt hon fått sällskap.

Några dagar därefter fick han ett brev, som var uppfyllt av mr Ryan: hur trevlig han var, hur artig, hur verkligt intagande. Han åtföljde dem på alla deras utflykter.

Shelley fick plötsligt den övertygelsen, att Harriet var kär i mr Ryan — att hon icke längre älskade honom.Och Eliza hade inte alldeles misstagit sig i sina beräkningar: Shelleys känslor flammade till en viss grad upp igen. Hans hustru hade nu varit så pass länge borta, att han börjat glömma hennes fel — han kom åter ihåg henne sådan hon under den första tiden av deras äktenskap kunnat vara: leende, glad, ivrig att behaga honom. Och ensamhetens tjusning hade redan svunnit. Svårmodet hade smugit sig över honom — det svårmod som aldrig var långt borta. Han började halvt att längta efter sin hustru — skrev och bad henne komma hem. Då han ej fick något svar, upprepade han efter ett par dagar i bevekande ordalag sin bön. Med sin outrotliga optimism hoppades han ännu på att allt åter skulle bliva gott emellan dem.

— Snart är han mogen, sade Eliza. Men det är klokast att ännu dröja några dar. Se'n är han så mjuk som smör.

*

III.

I sitt arbetsrum vid Skinner Street satt William Godwin, den berömde författaren till »Samhällelig rättvisa», och utvecklade för Shelley sina åsikter i allehanda tidens frågor. Han talade med långsam värdighet, och över hans markerade, av stålgrått hår omgivna ansikte låg en min, som tydligt nog röjde att, enligt hans mening, den som finge lyssna till hans visdom borde skatta sig lycklig däröver. Och Shelley, som högeligen beundrade »Samhällelig rättvisa», var ingalunda den som skulle ha förnekat att han var glad och stolt över att få vara den grånade filosofens åhörare.

Dörren rycktes upp. En kortvuxen fetlagd kvinna med ett något solkigt hushållsförkläde och med små svarta ögon bakom de gröna glasögonen trädde brådskande in. Hon hälsade på Shelley med en min som tydligen var avsedd att uttrycka älskvärdhet — och som föreföll att utgöra det mesta av vad hon i den vägen kunde åstadkomma — och yttrade med låg röst några ord till Godwin. Den berömde författaren fick i hast en bekymrad min, öppnade en skrivbordslåda, trevade däri med handen, drog fram ett mynt och stack det till sin hustru. Denna brummade vresigt någonting som tycktes ge tillkänna, att detta ingalunda var vad hon väntade. Filosofen famlade61

åter i skrivbordslådan och fick tag i ett silvermynt till, varpå hans fetlagda äkta hälft avlägsnade sig, dock cj utan att med ett mumlande ha antytt att det i alla fall var alldeles för litet.

Med en känsla av pinsam förlägenhet hade Shelley varit vittne till denna lilla scen. Han visste ju väl, att den store författaren led av trassliga affärer; han hade för övrigt redan en gång med stor ödmjukhet anhållit att få bistå med ett litet lån och hade fått denna anhållan nådigt beviljad. Nu tog han mod till sig och framställde ett förslag, som sedan någon tid legat honom på hjärtat. Om mr Godwin tilläte det, ville han, den tacksamme lärjungen, söka anskaffa ett större lån, till klarerande av den vördade mästarens affärer; detta lån skulle möjligen, hade han tänkt, erhållas därigenom att han — i likhet med mången annan ung engelsman, vilken hade ett större arv att vänta -— till den eventuelle långivaren lämnade en förbindelse att, så snart han tillträdde sitt arv, återbetala lånet jämte den dryga ränta som vid dylika transaktioner plägade stipuleras. Medan Shelley talade härom, dök det plötsligt upp inom honom ett barndomsminne: de uppretade ord hans far en gång yttrat om att det vore opassande och hjärtlöst att tala om vad han skulle göra sedan hans far och farfar dött. Det var i själva verket inte riktigt tilltalande — medgav Shelley inom sig — att göra upp affärer av detta slag. Men när det gällde något så viktigt som att rädda ur förnedrande penningbekymmer en stor man, till vilken mänskligheten stod i tacksamhetsskuld —, då fick man sannerligen inte låta avhålla sig av sådana betänkligheter.

Shelley hade befarat, att filosofen med sina upphöjda tänkesätt skulle till följd av det slags skrupler, som besvärade honom själv, avböja hans forslag. Men mr God-62

win behövde icke på minsta sätt övertalas. Han gick strax in pä saken och började ivrigt och med rätt mycken sakkunskap diskutera frågan om huru ett post-obit-lån skulle anskaffas.

När Shelley efter en stunds överläggning härom reste sig för att gå, yttrade han, att han ämnade titta in ett tag på lånbiblioteket.

— Gör det, sade mr Godwin förströdd. Och kom så hit i övermorgon och ät middag hos oss, så kan du säga mig vad du lyckats åstadkomma i fråga om det där lånet.

Det var dels för att sprida upplysning, dels för att hjälpa upp sina dåliga affärer, som Godwin några år tidigare satt upp ett »Ungdomens lånbibliotek»; att det förra målet uppnåddes, hoppades alltjämt både han och hans vänner; vad beträffade det senare, tilläto omständigheterna icke längre några illusioner.

Vid en stor pulpet inne pä lånbiblioteket satt en ung flicka, som vid Shelleys inträde lyfte upp huvudet och vänligt log emot honom. Hon hade ett blekt, tunt ansikte med ett uttryck av trött och hemlig sorg.

Det var Fanny, dotter till Mary Wollstonecraft i hennes ungdomsförbindelse med Imlay. Den berömda författarinnan, som sedan blivit gift med Godwin, hade dött medan Fanny ännu var späd. Det kunde ej av någon som kände Fanny Imlay, betvivlas att hon, åtminstone sedan mr Godwin gift sig för andra gången, kände sig

djupt tryckt av sitt främlingskap i ett hem, dit hon egentligen alls icke hörde. Och Shelley, som med hemlig harm hört och iakttagit den ton, med vilken mrs Godwin talade till den ensamma flickan, kände och visade henne en varm, broderlig sympati.

Medan han utbytte några ord med henne, varseblev63

han en annan ung flicka — nästan ett barn —, som satt i det angränsande rummet och just nu — mötande hans blick — lyfte sina ögon från den bok hon läste i.

Vilken allvarlig, djupt forskande blick i detta barnsliga unga ansikte!

— Det är Mary, sade Fanny, då hon märkte Shelleys blick. Min lilla syster, ni vet, som nyss kommit hem från sina vänner i Skottland.

Mary kom fram och skakade hand med Shelley. Han stannade kvar en stund och talade med de båda halvsystrarna, d. v. s. han talade med Fanny, men hans ögon lämnade icke Marys ansikte. Vilken renhet över denna höga vita panna, vilken intelligens i dessa allvarliga bruna ögon, vilken stilla fasthet över dessa smala, tätt slutna läppar.

— Dotter till Mary Wollstonecraft och William God-win, tänkte Shelley, då han gick hemåt — det måste ju vara en underbar varelse!

Få kyrkogården vid S:t Pancras' högt belägna kyrka satt Mary Godvvin på en bänk invid sin moders grav.

Hon höll en bok i sin hand, men hon läste icke. Tankfullt stirrade hon på de gyllene bokstäverna å minnespelaren, som reste sig över hennes moders stoft.

Hennes moder, som hon aldrig fått se. . . . Hennes moder, som dött i det hon givit henne livet — huru bittert och huru ofta hade hon icke saknat henne! Blott genom hennes skrifter kände hon henne — blott genom de ord av ljungande kraft, av gripande innerlighet, med vilka denna kvinna, som mycket lidit, talat för och till sina lidande medsystrar — till alla dem, vilka inom sig kände tankens eld och viljans kraft och offervillighetens glöd — men som av tusende svårigheter, av tusende för-r-4

domar hindrades från att. verka vad de kände sig borna att verka.

»En martyr — en frihetens heliga martyr», hade Shelley häromdagen sagt, på tal om hennes moder. Han hade talat om huru hänförd han var av Mary Wollstonecrafts verk och av allt vad han hört om hennes personlighet.

Hon hade blivit helt glad att höra sin moder så högt uppskattad. Hon visste ju gott, att det var många som, när de hörde Mary Wollstonecrafts namn, blott tänkte på hur hon brutit mot den av samhället godkända moralens lagar genom att öppet tillhöra Francis Imlay utan att vara genom vigsel förenad med honom. Men Shelley, han menade att det låg en ära i att vara dotter till Mary Wollstonecraft. Hans åsikter om livets stora frågor överensstämde i så mycket med hennes moders. Och han visste tala om dem med samma glöd, med samma hänförelse, som strömmade henne till mötes ur skrifterna av den som vilade där under kullen.

Hon hörde steg nalkas och vände hastigt på huvudet.

Där kom han just, den man hon suttit och tänkt pä! Hon kom plötsligt ihåg, att hon häromdagen berättat honom, hurusom hon ofta gick ut till sin moders grav för att sitta där och läsa eller drömma. Och med en känsla av rodnande skygghet undrade hon, om han också kommit ihåg detta.

Men om Shelley kommit för att träffa Mary Godwin, så lät han icke märka det. Han sade, att han velat en gång se Mary Wollstonecrafts grav, och i det han satte sig ned pä bänken bredvid den unga flickan, började han åter~tala om huru högt han satte hennes moder både som människa och som tänkare. Sådana kvinnor, sade han, var det som männen drömde om: starka och dock veka, eldfulla naturer och dock omstrålade av stilla värdighet,65

tändande till stora tankar och djärva handlingar, mäktiga att i brinnande extas skåda himmelen öppen och se

löftets glans falla därifrån över jorden.

Och Mary lyssnade till hans ord med de undrande ögonen hos en helt ung flicka, vilken ännu intet erfarit av männens kärlek men i hemlighet drömmer ljusa, vackra drömmar om den.

— Är det då icke mannen som är den starke? frågade hon sakta.

Shelley skakade på huvudet.

— Vi män, sade han — nej, vi äro icke starka, änskönt vi säga oss vara det. Vi äro fulla av drömmar, fulla av oro, den eld som brinner inom oss driver oss rastlöst framåt — men vi veta icke vart. Vi veta ej själva vad vi vilja, ty där är intet till i världen som vår själ ej vill uppfånga i sig. Där finns icke en plats på vårt klot, som vi ej tråna till att se och beträda; det finns ej den känsla, som vi ej vilja erfara och berusas av, ej den forskning vi ej skulle fördjupa oss i, ej den bragd vi ej skulle vilja utföra, ej den ära vi ej skulle vilja vinna, ej den kärlek vi ej skulle vilja äga. Men mitt i vår jagande oro, mitt i vår hetsande ävlan, smyger sig över oss den dystra, förlamande vissheten att om vi önska oss allt, så är det därför att vi innerst veta, att vi skola nå intet av allt det vi drömma om.

Så talade han, skildrande sitt eget väsen, såsom varje ung man gör, då han talar om männen.

— Dock, fortfor han, om det finns en kvinna som tror på oss — fastare, vissare än vad vi själva tro, då kan hennes andes ljusa lugn hålla vårt mod uppe, tända på nytt den eld som är nära att slockna---

Han tystnade. Hans ögon blevo sorgsna, och hans stämma var trött och lågmäld, då han efter en stund

tilllade: Men de äro sällsynta, kvinnorna av det slaget —

Med kvinnligt snabb intuition förstod den unga flickan vad som i detta ögonblick drog igenom hans själ. Hon kände icke Shelleys hustru, men hon hade hört Fanny tala om henne, och Fanny trodde icke att Harriet var den hustru som kunde förstå Shelley. Mary såg sorgen i hans blick, och hon led med honom. Men hon visste icke vad hon skulle säga. Hon stammade blott:

— Om min moder hade levat! Hon skulle ha varit glad åt att möta er!

— Om er moder hade levat — upprepade han. Och i detsamma kom han att tänka på att något av vad Fanny lidit hade väl också Mary fått erfara: tyngden av mrs Godwins hårda regemente och skarpa tunga. Det fanns intet slag av mänskligt lidande som snabbare uppväckte hans medkänsla än det som låg i bundenhet och i förtryck. Och med ett plötsligt och varmt deltagande anade han vad detta barn måst lida under styvmoderns tyranni och vad hon måst sakna sin egen moder.

Han kunde icke uttrycka sitt deltagande — lika litet som Mary kunnat antyda, att hon anade den tysta sorg som skälvde i hans hjärta. Finkänsligheten band deras tungor. Och sä sutto de båda tysta mellan gravarna och sågo junisolen sänka sig och kringsvepa med sitt gyllene sken gråa husrader och gröna träd och i fjärran blånande tornspiror. De tego, men de kände huru en ström av skälvande medkänsla gick från den ena till den andra, och för vardera kändes sorgen lättad därigenom att den andra deltog däri.

När de efter en stund reste sig upp för att gå, räckte Shelley ut sin hand och fattade den unga flickans. Hand i hr.nd gingo de ut från gravarnas stad. Men när de åter6;

voro ute bland gatornas larmande jäkt, sade han henne ett hastigt farväl och skyndade bort.

Medan han i kvällens skymning gick hem till sin ödsliga bostad, tycktes det honom, att den sorgfulla längtan, som är det innersta i varje människosjäl, nu hos honom helt samlat sig i ett enda begär: att taga detta barn med den vita pannan och de klara oskyldiga, tankfulla ögonen i sin famn för att skydda henne mot all livets sorg och strid och grymhet.

— Vill ni bli min vän, Mary?

De sutto åter ute på den lilla bänken å S:t Pancras' kyrkogård.

Det var en mulen dag, och vinden ven bland tusenskönor och vajande gräs.

— Vill ni bli min vän, Mary?

— Jag är det ju redan, mumlade den unga flickan, och på hennes bleka kinder steg en svag rodnad.

— Men jag menar icke med vänskap detsamma som mängden. För de flesta betyder ;en vän» blott en människa, med vilken man är hågad att ibland fördriva en ledig stund, en som man pratar med om likgiltiga ting, som man gör sällskap med. därför att människan nu en gång är ett sällskapsdjur. Vad jag menar med vänskap, det är någonting heligt —• liksom kärleken' — ja, kanske mera heligt än kärleken. Vad jag menar med en vän — det är en människa, för vilken jag kan öppna mitt hjärta utan att frukta att bli missförstådd, åt vilken jag kan förtro mig, en som är redo att deltaga i min sorg, att fröjdas ät min glädje — en människa som känner sig i sitt innersta hava något gemensamt med mig, vars själssträngar vibrera för samma anslag som de vilka sätta mitt väsen i dallring. — — När jag var barn hade jag en vän - det68

var i min första skola — jag minns ännu den skälvning av glädje, med vilken jag brukade tänka på honom, tänka pä det själarnas tysta hemliga band som fanns emellan oss. Det var längesedan, och jag vet icke mer var han finns ... Så hade jag en vän på den tid jag låg vid universitetet. Men han svek mig. . . Nu är jag ensam i mitt innersta — ensam sedan åratal. Vill ni bli min vän, Mary?

— Jag är det ju redan, sade åter den unga flickan med låg och darrande stämma.

Och hon lyfte sin blick och såg rakt in i den mannens ögon som talade till henne.

Och han såg in i hennes klara ögon, såg in i hennes rena, öppna själ. Och han förstod — med en känsla av svindlande glädje — att det som han bett om, det var honom redan givet; det som han längtat och trånat efter, det låg där redan och väntade på honom: den varma, skälvande sympati som blott en kvinnosjäl kan giva —• och giva blott åt en enda man på jorden.

Undret hade skett. J dessa få lyckliga dagar de varit tillsammans hade där sätts ett frö, hade där spirat en ört, hade där vecklats ut en blomma av stilla, sällsam och sorgfull skönhet. Och himmelens vindar susade i den blommans blad, och ur bladen tonade det säng — en sång som fyllde all världen med välljud. Den sången var fager, den sången var ljuv, men den hade en klangbotten av osäglig smärta, av oändligt vemod, av trånad utan namn och utan gräns. Ty de visste ju båda, att de aldrig kunde få säga ut vad som rörde sig inom dem — dessa heta, stilla, innerliga känslor som ville spränga deras bröst. De fingo icke trösta varandra med de ljuva, tysta smekningar, som bättre än ord trösta den sorgsne, vagga hans smärta till ro. Blott med förtäckta ord kunde de tala, blott i brutna halva meningar kunde de förtro varandra sina hjär-69

tans ömhet. Ty den mannen som bett om en kvinnas vänskap, en vänskap »kanske mer helig än kärlek», han var ju bunden vid en annan kvinna, vilken var hans barns moder.

Borta bland skyarna i väster bröt solen fram — plötsligt, oemotståndligt. Och all världen blev rosende röd av hennes sken, all världen blev full av glans och fröjd och 9ång. Fåglarna, som suttit tysta, började sjunga av idel glädje.

— Se, sade mannen, huru är icke världen förvandlad! Och skulle väl denna stundens solsken vara så ljuvligt, om icke bortom dess ljus låge en bakgrund av mörka, tunga moln. . .

Och den unga kvinnan som satt vid hans sida säg på honom med ögon som lyste och tindrade, och hon drack in hans ord och lät dem sjunka ned i sin själ, såsom blomman dricker daggen och näres därav, såsom lärkan dricker solsken och låter det förvandlas till sång.

Bunden — bunden ---

Vad är det väl som binder en människa?

Kan en människas själ bindas därav att en präst stått och läst ord över henne, ord, ämnade att fjättra henne vid en som i sitt innersta kanske är henne mer fjärran än jorden från solen?

Kan en människas själ vara bunden ens av de ord och löften hon själv uttalat?

Kan ett träd lova att icke växa, att för alltid stanna vid just den höjd dit det nått? Kan havets våg, som lagt sig till vila en solig dag, lova att aldrig mer vandra i rastlös oro mot nya stränder?

Ar det icke en dårskap, ett vanvett, att lova att alltid älska en människa?7 o

Ty hjärtats känslor låta sig icke bindas. Fria som vinden ila de genom världen, sökande de strängar, vilka tonande besvara deras egen djupaste skälvning.

Har en människa funnit ett hjärta som dallrar i samklang med hennes eget, en själ som trånar henne till mötes — är det icke då ett brott att stöta sin lycka ifrån sig, att kväva före födseln den drömda sällhet som pockar på förverkligande — den djupa, starka glädje som måste öka universi lyckosumma, komma solen själv att lysa upp av fröjd. Den dolda makt som genombävar världsalltet, ledande dess utveckling, styrande det enligt sina egna hemlighetsfulla lagar — helt visst måste den hava inlagt en djup, en oavvislig mening i den mystiska dragningen emellan man och kvinna. När denna dragning icke är blott ett blodets rus, en köttets trängtan till livs-fullhetens yra —- när den suger in i sin virvel hela ens väsen, själens törst, intelligensens krav på en jämbördig intelligens att byta tankar med — då måste ju en sådan dragning vara ett uttryck av det Eviga Varats innersta tanke.

För övrigt — vad hade han för skyldigheter mot Harriet? Hade hon icke själv övergivit honom? Hon hade undanbett sig hans sällskap, hon hade, trots hans böner, kallt vägrat att återvända till deras gemensamma hem. Men med förtjusning hade hon talat om huru hon dagligen och stundligen sällskapade med en annan man. Det var tydligt: Harriet var icke endast en kylig natur, hon var också grund och ombytlig. Denne irländske ryttmästare med sitt grova, martialiska utseende var av en typ, som plägade slå an pä ett visst slags kvinnor. Nåväl, han ville icke stå i vägen för Harriets lycka. Han skulle i stället jämna vägen för den genom att själv vara den som bröt äktenskapet.71

— Mary — Jag behöver icke spörja dig, om du älskar mig. Det behöves icke ord, för att ett hjärta skall kunna läsa i ett annat hjärta — Mary, jag behöver icke säga dig, att du är mig mera kär än livet självt. Mary — vågar du följa dit hjärtas röst? Vägar du trotsa de fördomar, med vilka människorna söka förhindra varandra att vara lyckliga? Vågar du bli min maka, utan att prästen läst över oss? Din moder vågade det, och jag har alltid trott, Mary, att du äger något av din mors eldsjäl, huru tyst och vek och stilla du än är. . . Jag måste bereda dig på att jag troligen icke kan erhålla laglig skilsmässa från henne, som ännu nämnes min lagliga hustru — du känner något till våra avskyvärda engelska lagar, och huru det måste hopas smuts över två människors namn för att de skola tillåtas gå var sin väg, sedan de en gång blivit fastsmidda vid varandra. Jag måste bereda dig på att många människor skola klandra dig — kanske vända dig ryggen. Allt vad jag förmår vill jag ju skydda dig mot livets stormar och vedervärdigheter; så mycket jag mäktar skall jag taga på mig alla de prövningar vi till äventyrs måste möta. Men jag vågar icke förespegla dig, att det skall helt lyckas mig. Säg, Mary, vågar du — — ?

Hon log emot honom — blek och strålande.

— Allt kan jag våga, allt vill jag våga för dig, du mitt hjärtas älskade. Olyckan själv skall bli lätt att bära, när jag bär den samman med dig . . .

De voro allena i den tysta, vackra skog där de gingo tillsammans. Ingen såg dem, ingen hörde dem — mer än fåglarna som sjöngo sina sånger och ekorrarna som hoppade bland grenarna. Där var intet som kunde hindra dem från att sluta varandra hårt i famn, från att sjunka

hän i den ljungande salighet som är kyssar av eld,

*72

Harriet började känna en viss oro. Åtskilliga dagar hade gått utan att hon erhållit något brev från sin man. Hade

hon kanske spänt bågen för högt?

Hon beslöt i en hast att resa in till London. Denna gång avvisade hon otåligt systerns förmaningar att först framställa sina villkor, innan hon gåve Shelley tillfälle att åter se henne. En obestämd ängslan hade gripit henne — hon måste genast träffa honom.

Men då hon åter stod ansikte mot ansikte med sin man, greps hon av en stor förvåning.

Hon hade trott, att han skulle möta henne endera med häftiga förebråelser eller ock med en uppvällande glädje och ömhet. Men det som hon alldeles icke var förberedd på, det var den lugna vänlighet han visade henne.

— Jag hoppas, att du haft gott av din vistelse i Bath, sade han. Du ser verkligen friskare ut, tror jag.

Spelade han komedi? Sökte han visa sig likgiltig för att dölja sina verkliga känslor? —

Shelley dröjde icke länge med att klargöra situationen.

— Min kära Harriet, sade han, det är en sak som jag tror vi båda två kommit underfund med under denna tid, och det är att vi begingo ett stort misstag, då vi gifte oss med varandra.

Hon såg på honom, stel av häpnad. Hon hade alltid haft en hög tanke om sig själv och sin personliga tjuskraft, och ehuru hon mången gång varit missnöjd med sin man, därför att han, enligt hennes åsikt, ej visat en tillräckligt hög uppskattning av henne, hade hon dock alltid varit övertygad om att i grunden hans kärlek till henne var orubbad. Den likgiltighet han stundom visat tillskrev hon hans temperament: han var ju poet och filosof — dubbel anledning, enligt hennes tanke, att vara lite besynnerlig i somliga avseenden.73

Men nu — knappt fjorton dagar efter det han bönfallit henne om att komma hem — förklarade han helt lugnt, att de tydligen begått ett misstag genom att gifta sig med varandra! Hon fylldes av en obeskrivlig vrede, ehuru hennes stolthet avhöll henne från varje slags protest. Hon teg och lät honom fortsätta.

— Du har ju under de sista månaderna, fortfor Shelley, tydligt visat, att du kallnat gentemot mig. Det har gjort mig ont, det har du nog märkt. Men — hjärtats känslor låta sig ju icke befallas. Och jag klandrar dig ej. Nu har jag av dina brev förstått, att det som helt öppnat dina ögon för ohållbarheten av vår förening, det är de nya känslor som väckts hos dig genom en man som ägnat dig sin hyllning —

Han teg ett par ögonblick, avvaktande ett svar. Men intet svar kom. Harriet hade åter börjat gripas av en häftig ångest. Var det verkligen möjligt, att hon skulle mista honom? Hon kände plötsligt, att hon i själva verket tyckte mer om Bysshe än om mr Ryan.

Vad han ser fin ut, tänkte hon inom sig — alldeles som hon tänkt den första gången hon varit uppe hos honom. Och åter imponerade det på henne, detta drag av inre och yttre förfining, som likväl andra gånger av något oförklarligt skäl retade henne.

Skulle hon mista honom? Det tycktes hennes omöjligt. Men i alla händelser — hon kunde icke förmå sig att yttra något för att kvarhålla honom.

Efter att förgäves ha väntat på ett instämmande i sitt senaste yttrande, återtog Shelley — tolkande hennes tystnad som samtycke —: Du vet att vi ofta talat om huru det är ovärdigt tänkande och upplysta människor att stanna kvar i ett förhållande som för båda parter kännes som en börda. Och jag är därför viss om att du är enig med74

mig, att det bästa blir att vi skiljas ät — som vänner, hoppas jag.

Han var så inne i sin egen tankegång, så övertygad om att hans hustrus önskningar i denna sak överensstämde med hans egna, att han alls icke märkte, huru den annars så självsäkra Harriet i detta nu stod tvekande, upprörd av stridiga känslor.

Hon ville icke släppa honom — men hennes högmod förbjöd henne att visa det. Hon famlade efter en utväg och trodde sig finna en.

— Men vårt barn? sade hon.

— Ja, sade Shelley sorgset, det blir svårt för mig att skiljas från Ianthe. Ty naturligtvis bör hon ännu stanna hos sin mor. Men jag hoppas få träffa henne emellanåt. Och längre fram, då vi kanske båda knutit nya band, kunna vi måhända ordna det så. att vi turvis få ha glädjen äga henne i våra hem.

— Då vi knutit nya band — — —

Jaså, det var det som var förklaringen! Han hade dä förälskat sig på nytt-----

Vreden och svartsjukan löste hennes tungas band.

— Jaså, du har för avsikt att knyta nya band? Törs man fråga med vem?

Hennes röst ljöd skarp och hånfull. Och Shelleys ansikte fick ett uttryck av trött ovilja. Vad han väl kände till dessa tonfall!

— Jag anser det inte nödigt att börja tala om den saken.

— Nej, det kan jag väl tro! Men vänta — svartsjukan gjorde henne plötsligt skarpsynt — är det kanske någon av flickorna hos Godwins? Ar det kanhända den där fula Fanny?

Hennes röst ljöd obeskrivligt föraktfull,75

— Nej, det är det inte, sade Shelley uppretad. Men jag anhåller, att du inte i den tonen talar om en flicka, som jag för min del finner lika behaglig som beklagansvärd.

— Då är det kanske den där svarta ungen Claire, fortfor Harriet, alldeles oberörd av hans tillrättavisning. Det är då ett kokett stycke, det säg jag från första stund.

Shelley ryckte otåligt på axlarna. Harriet, som märkte att hon ej heller nu träffat rätt, fortsatte med sina gissningar.

— Det kan väl aldrig vara Mary? utbrast hon. Den där flickungen som är precis som en pojke: tunn och spinkig — ingen figur alls! Och som jämt hänger näsan över böcker!

— Det är alldeles onödigt, jag upprepar det, sade Shelley, darrande av harm, att du kommer med några gissningar. Huvudsaken är att vi tycks vara ense om att ett fortsatt samliv vore otänkbart.

Och han lämnade hastigt rummet.

Följande morgon återvände Harriet till Bath, där hon ännu hade såväl Eliza som Ianthe. Men hon beslöt att redan om ett par dagar flytta hem igen.

— Och då skall jag strax gå upp till mrs Godwin, tänkte hon, och säga åt henne att ha ett öga på flickorna.

Men när hon efter ett par dagar återkom till den lilla våningen, var Shelley borta. En biljett av hans hand underrättade henne om att han rest bort, och att det antagligen komme att dröja rätt länge innan de åter träffades.

Ombord på ett litet fartyg, som stack ut från Dover och för hård nordlig vind styrde kurs mot franska kusten, befunno sig Bysshe och Mary. Med dem var också Claire;6

Clairmont, mrs Godwins dotter i ett föregående gifte, vilken blivit invigd i de båda älskandes förtroende, efter det att hon själv — kvickögd och nyfiken som hon var — till hälften gissat sig till det.

Claire hade visat sig ofantligt intresserad av deras plan att rymma tillsammans och hade icke haft det minsta att invända däremot. Skulle blott önskat att det varit hon själv som var hjältinnan i denna historia. Att rymma tillsammans med en ung poet — och en poet som kanske med tiden skulle bli ryktbar, åtminstone höll hennes styvfar det för troligt — det måste väl, enligt den sextonåriga miss Clairmonts mening, vara något av det mest tilltalande och romantiska som man gärna kunde tänka sig.

— Men nu får jag det förstås ändå tråkigare och odrägligare än förut, hade hon med en suck anmärkt.

Ty om mrs Godwin kunde vara svår mot sina styvdöttrar, så var hon inte heller alltid älskvärd emot sin egen

dotter.

— Ack, om jag finge följa med er! hade det en gång undsluppit henne.

— Kom med oss! utbrast Shelley med impulsiv välvilja.

— A, ni skulle bara tycka det vore tråkigt. Jag vet, att jag skulle gå och känna mig förfärligt överflödig.

— Du skulle visst inte vara överflödig, genmälde Shelley, alltjämt besjälad av sin önskan att vara vänlig mot en — efter vad det tycktes — olycklig och förtryckt varelse. Du är ju skicklig i att tala franska, vilket vi inte just äro, varken Mary eller jag, så att du kan bli oss till en utmärkt hjälp på resan. Och Mary blir nog glad att ha dig med.

Mary var i själva verket inte alls belåten med att fä Claire med. Men hon ville inte öppet sätta sig emot saken — det skulle ha sett ovänligt ut.77

Och som den svartögda miss Clairmont, i brist på utsikter att själv bli enleverad, tyckte att det vore förtjusande att, om ock som tredje part, få vara med om cn enleve-ringshistoria — och ävenså att få komma ifrån de eviga penningbekymren därhemma och få resa utomlands —, blev det beslutat att hon skulle följa med.

Sålunda satt nu den vackra Claire i fören på det lilla fartyget, blickande ut över det upprörda havet och drömmande hemliga drömmar om en sagolik lycka och glans, om tjusande äventyr, som skulle möta henne på färden.

Ty när något så romantiskt hänt Mary — vad skulle inte då kunna hända henne! Hon som, enligt sin egen åsikt, var avgjort vackrare än halvsystern och minst lika begåvad.

Men på bottnen av den odäckade båten låg Mary med slutna ögon och med huvudet stött mot Shelleys knän. Hon var rädd för den starka blåsten, för de tornhöga vågor, som hävde sig och tycktes vilja sluka deras båt, och hon tryckte sig liksom skyddssökande intill den man, som tagit hennes liv i sina händer.

Och milt och varligt strök Bysshe över hennes lena ljusa hår. En våg av ömhet steg inom honom. ;Detta barn med sin klara, höga panna — detta barn som älskade och som vågade, som, trygg i sin vita oskuld, trotsade världens dom — huru skulle han icke ägna sitt liv åt att göra henne lycklig — skydda henne mot allt ont, jämna hennes väg, bryta stigarnas rosor och bjuda dem åt henne, men i tysthet låta törnena stinga honom själv.

Daggen låg ännu kvar på dikesrenarnas gräs. Lärkan slog sina drillar högt uppe i den soliga morgonklarheten. Och tre unga människor drogo landsvägen framåt — ut i den vida världen.78

Claire gick och sjöng. Hennes svarta ögon lyste av en glittrande fröjd, och hennes stämma klang i jubel.

— Brukar du aldrig sjunga, Mary, frågade Shelley.

— Ibland, svarade Mary i något kort ton.

Shelley märkte det icke.

I den trakt, de färdades igenom, sågos allt emellanåt brända hus och byar i ruiner.

Där sågos stugor utan tak, där reste sig en sotig skorsten mitt i en förödelsens styggelse; där lågo ännu obegravda kadaver av hästar, där funnos djupa hål i jorden, som plöjts upp av kartescher.

För blott några månader sedan hade ju invasionshärarna här dragit fram — de härar som gått mot Paris och tvungit kejsar Napoleon till abdikation.

-— Vilket vanvett är icke ändå kriget, bröt Shelley ut. Skall man inte snart lära sig inse, att det icke finns något brottsligare än dessa massmord, dessa förödelser i stor skala!

— Jag avskyr Napoleon, sade Mary, och jag är glad att han äntligen är oskadliggjord. Vilket elände har han icke bragt över världen!

— Men tänk ett sådant snille han är, inföll Claire. Jag beundrar Napoleon, jag. Säg Percy, gör inte du det också?

De kallade honom Percy, både Mary och Claire. Mary tyckte bättre om det namnet än det han ärvt från sin farfar.

— Visst var han en despot, sade Shelley. Men han har ändock fört ut revolutionens idéer över Europa. Mycket murket har ramlat, där han dragit fram. Och nu, när reaktionens korpar krafsa åt sig makten, nu kan man ej undgå att tänka, att han, som störtats, var i alla fall en örn.79

Claire fick en triumferande min, medan Mary åter mulnade.

— Säg, är inte detta ett härligt liv! utbrast Claire. Att draga fram genom sköna okända trakter, där ingen vet vern man är, ingen frågar efter en - att obunden ströva omkring — och söka efter lyckan.

-— Såvida man inte redan funnit den, sade Shelley med ett tonfall av ömhet, i det hans blick sökte Marys.

Men Mary tycktes ej märka det.

— Du är så tyst, Marv. Vad tänker du på?

— Jag tänker på min far. Jag undrar, hur han har det nu.

— Saknar du honom? Ångrar du kanske att du följt mig? utbrast Shelley.

— Nej, det gör jag inte, svarade Mary. Men hon sade det icke i den ton som hennes unge älskare hade önskat och väntat.

Och nu var det Shellevs tur att se kränkt ut.

— I afton kl. 6. I S:t Mary's värdshus!

Claire uttalade orden med låg, uttryckslös röst, utan att stanna och utan att ens kasta en blick på den smärte unge mannen, som stod där i hörnet, insvept i en stor kappa.

Den unge mannen log.

— Du spelar din roll utmärkt, Claire, sade han road. Men dä här inte på hela gatan synes någon som ser ut som en spårhund, så kan du gärna stanna ett tag. Säg mig — är S:t Pancras-huset fortfarande belägrat?

— Ja då, hela dagarna går en karl på vakt där utanför och glor efter dig.

Shelley skrattade så uppsluppet som en pojke.8o

— De ska inte få tag i mig! Jag aktar mig allt för att gä at det hållet.

— Det är nedrigt, utbrast Claire med häftighet. Det är nedrigt att vilja sätta en människa i fängelse bara för att hon inte strax kan betala sina skulder. Och vad vinner de med det?

— Inte skulle de vinna mycket i mitt fall, det är säkert, sade Shelley med filosofiskt lugn. Jag har inga dolda skatter, som de genom fängelsetortyr skulle kunna avtvinga mig, och jag tror alls inte att mr Timothy's faderliga hjärta skulle bevekas till någon frikostighet, om han än finge höra att hans äldste son sutte inspärrad. — Nå, hur är det vid Skinner Street, Claire?

— Som vanligt. Mr Godwin är majestätiskt mulen, och mrs Godwin fräser och snäser.

— Vill du se ett brev från mr Godwin, Claire?

Shelley drog upp ett ur fickan, som han visade henne.

Claire gav till ett rop av oförställd harm, när hon

läst igenom sin styvfars epistel.

— Såå — Marys kränkte fader vill inte se innanför sina dörrar den man som enleverat hans dotter, men han tvekar inte att begära pengar av dig!

— Jag har lovat hjälpa honom. Jag erbjöd mig att göra det, utan att han bad därom.

— Det vet jag, och det är så likt dig, du dumma, godhjärtade pojke. Men när han vet hur du nu har det ---! Nej, nu måste jag gå. Tänk om någon spårhund vore efter mig! Adjö, Percy, och glöm inte tiden!

— Nej — klockan sex, S:t Mary's värdshus. — Men de håller val ögonen på Mary också, bylingarna? För att få tag i mig!

— Åjo, det kan nog hända. Men jag har lärt henne några knep, må du tro. Ser du, man kan gå in i ett hus8i

genom en port och så gå ut genom en annan port åt en annan gata — — —

— Du är en krona, Claire!

Flickans ögon lyste av munterhet och energi.

— Jo, nu är man uppskattad! Nu medger till och med Mary, att jag har en skymt av existensberättigande.

— Men Claire, inte är väl ändå förhållandet emellan er så dåligt!

— Du dumma pojke, se då inte så bekymrad ut! Har du ännu inte förstått, att det är kvinnans liv att få överdriva. — Adjö, min kära poet! Kryp nu in i ditt gömställe igen!

Hon försvann, och Shelley gick åter in i det tarvliga lilla värdshus, där han hyrde ett rum. Han hade känt sig djupt betryckt hela morgonen, men nu var han helt uppspelt. Det var i alla fall något av äventyr och spänning i detta. . . Och om en stund skulle han åter få omfamna sin Mary.

Han drog fram ur fickan hennes senaste brev.

»Min egen älskling, min älv-riddare---»

Det drog ett ljust leende över hans ansikte.

Där hade kommit en ny värme, en ny tjusning över deras kärlek. Under ständig fruktan för upptäckt måste de smyga sig till att mötas. Men vilket jubel, vilken hänförelse var där icke för varje gång i denna dolda lycka!

Shelley lyfte sin blick från boken.

Framför honom bredde sig ängar och fält i en blid januaridags bleka solsken. Hans barndoms ängar och lunder och fält — så betagande väna även i vintersömnens tid.

Men där inifrån ljödo röster som talade i torra, träaktiga tonfall om hypotek och fastigheter och räntor. Där diskuterade nu sir Timothy — vad han måtte njuta av

att höra sig så tituleras! — med sina jurister sir Bysshe's testamente. Ibland talade de väl också om honom, familjens olycksfågel, som satt där på bänken utanför huset, emedan han ej aktades värdig att vid detta viktiga tillfälle sitta under sina fäders tak-—

Nå, honom gjorde det föga. Han var egentligen mera glad åt att få sitta härute med sin Milton och slippa höra talas om affärer.

Han visste i alla fall — med djup tillfredsställelse — att nu var den slut för honom, den uppslitande kampen mot nöden, den hetsande ångesten inför fordringsägarna, de ständiga, för varje dag förnyade bekymren. Antingen sir Timothy gjorde det gärna eller ogärna, så måste han dock nu bevilja sin son och arvinge ett anständigt underhåll — helt enkelt därför att hans son nu såsom närmaste arvinge hade rätt att belasta egendomarna med inteckningar.

Vad solen lyste därborta över fälten! Vad livet tycktes ljust och lockande fagert.

Det kom plötsligt över honom något som liknade sam vetskval. Hans gamle farfar var död — och det var i grunden detta som gjorde honom så glad till mods——-

Men bah — hans tankar hårdnade till — varför hade också gamle sir Bysshe's giriga fingrar gripit så krampaktigt fast om slantarna, att det måste för hans efterkommande kännas som en lättnad, när det greppet slaknat.

Lucas, den gamle betjänten, kom linkande över gården. Han kastade en skygg blick bort till master Bysshe. Det grämde honom nog att se master Bysshe sitta där, utesluten från förhandlingarna.

Men master Bysshe log och nickade glatt åt den gamle,

Åter sutto Shelley, Mary och Claire i en segelbåt, som83

förde dem över Kanalen. Och åter satt Claire i fören, stirrande ned i de skummande, grågröna böljorna, drömmande stolta drömmar om glädje, om kärlek, om underbara och lyckosamma öden.

Denna gång hade likväl lyckan i hennes drömmar tagit betydligt fastare konturer. Nu var sagoprinsen ej längre en otydligt skymtad gestalt. Hon kunde se han anlete blott hon slöt sina ögon: det vackraste, stoltaste ansikte hon någonsin skådat — de härligaste ögon, mörka, trotsiga, föraktfulla, med blixtar ljungande fram ur dunkla djup.

Hur hade hon ej ägnat honom sin dyrkan redan innan hon sett honom! Var icke England fullt av hans rykte? När tvä unga människor talade om >: skalden», så menade de honom. Han var ju alla unga hjärtans tolk, deras trotsige, upproriske diktare. Unga flickor lärde sig hans poem utantill, unga män efterhärmade hans dräkt och hans låter.

Högmodig var han, sade man, högmodig men skön som en fallen ärkeängel.

När den mannen blev direktör för Drury Lane-teatern, fick Claire plötsligt klart för sig, att hon egentligen alltid hade önskat att bli skådespelerska. Och hon gick upp till honom och bad att få debutera.

Hur han sett på henne allt ifrån det ögonblick hon trätt in i hans rum! Med vilka granskande ögon han iakttagit henne — granskande på det sätt som är en hyllning åt en kvinna, en hyllning åt hennes skönhet, hennes kvinnliga tjuskraft.

Hon hade blivit förvirrad under denna blick, hon som dock annars icke plägade vara blyg. Hennes bruna kinder glödde. Och hennes stämma skalv lätt.

Alltjämt satt han tyst och såg på henne — såg med84

jägarens blick, som inom sig beräknar hur pass snart han bör avlossa sitt skott mot det villebråd, som ej mer kan undkomma honom.

Den mannen var det som sedan tryckt henne i sin famn, som viskat heta ord i hennes öra, som gjort henne till sin —

Hon skälvde ännu vid blotta minnet av de stundernas sällhet.

Den mannen var det hon nu skulle återse. Den mannen var det hon nu hade att säga, att hon bar hans barn under sitt hjärta--- —

Icke ett ögonblick hade hon ångrat, att hon givit sig åt honom. Icke ett ögonblick hade hon blygts däröver. Men hon hade bevarat sin hemlighet. Ingen människa, eke ens Mary och Shelley, anade att George Noel, lörd Byron, var hennes älskare.

Sedan hon sist sett honom, hade stora förändringar brutit in i hans liv. Hans hustru hade begärt skilsmässa ifrån honom. England, som nyss genljudit av hans lov, hade plötsligt i harm, i sedlig indignation, vänt sig emot honom. Luften var full av skandalösa rykten om hans liv. Och han, den nyss förgudade, hade upprörd, vredgad, övergivit sitt land och ställt färden till Schweiz.

Dit voro nu också Shelley's på väg.

Claire log ett litet listigt leende, då hon tänkte på med vilken skicklighet hon förmått ingiva sin syster och svåger den tanken att begiva sig just till Genève, dit Byron rest. De visste intet — men hon visste att hon drog emot lyckan — mot den fulla stormande lyckan, mot den glans och härlighet hon alltid drömt om. Nu var han ju fri, hennes skald. Nu kunde han taga henne till sin maka.

Eller — nåja, om han icke strax vore hågad att åter knyta äktenskapets band, så vad betydde det egentligen85 för henne? Hon skulle icke tveka att öppet leva med honom, liksom Mary med Shelley, trotsande världens dom.

— Nu går jag ned till baby, sade Mary och reste sig upp. Hennes stämma hade det tonfall av öm stolthet som alltid låg däri, när hon talade om sin blåögde lille pys.

Hon kastade en blick bort emot sin man. Men Shelley hörde henne ej. Han var upptagen av en livlig dispyt med sin värd angående Aischylos' diktning, och han talade med en brinnande iver, som om Aischylos varit hans närmaste vän, vilken det gällt att försvara mot missförstånd och förtal. De kunde gott hålla på med att tala och diskutera hela natten, dessa två, det visste Mary gott.

Hon vände sig till Claire.

— Kommer du med mig?

Claire skakade på huvudet.

— Nej, jag väntar på Percy, sade hon.

— Det kunde jag ju tänka mig, sade Mary med ett litet försmädligt tonfall.

Hennes halvsyster förstod gott vad hon menade: att när det var fråga om att välja emellan herr- och damsällskap, så var inte Claire den som tvekade. Men just nu brydde miss Clairmont sig inte om att ge ett stickord igen.

Hon såg genom fönstret, hur Mary trädde ut ur portiken och ett ögonblick stannade, liksom för att insupa den förtrollande skönheten i denna tavla: den stilla blänkande sjön, å vars stränder här och där glimmade ljus från människoboningar, de majestätiska snöhöljda bergen, vilkas toppar glänste i det vita månljuset.

Nu gick Mary utför den lilla stigen emellan vinstockarna — ned till villan invid sjöstranden, där hennes blåögda lilla baby slumrade.86

Claire var vid dåligt humör. Det var icke så fä dagar de redan vistats vid Lac Leman — först i Genève, sedan i den lilla villan nedanför Villa Diodati — och likväl hade hon ej en enda gång fått tillfälle till ett samtal mellan fyra ögon med Byron. Nu hade hon till sist skrivit en biljett till honom.

Men där sutto de nu, han och Shelley, och pratade om all möjlig strunt och hade inte en blick för henne.

— Apropå, jag har just slutat tredje sången av Childe Harold. Vill du se den?

— Om jag vill!

Byron reste sig, gick med sin något haltande gång ut ur rummet och kom några ögonblick därefter tillbaka med ett manuskript i handen.

Shelley försjönk ögonblickligen i läsningen.

Byron vände sig till Claire.

— Vi kan ju gå ett slag på terrassen så länge.

Hans röst var lika kylig och nonchalant som vanligt. Men Claires hjärta bultade vilt av förväntansfull glädje.

De stodo ute på terrassen med de vita alperna framför sig och den blänkande sjön för sina fötter.

— Det var ju något du skulle tala om för mig?

Hans röst ljöd alltjämt släpande och ointresserad. Ingen

av de blaserade och sysslolösa London-dandies, vilka hade till sin lösen: nil admirari, kunde överträffa honom i det hänseendet.

Claire ryckte till. I denna stund hade hon dock ej väntat sig det tonfallet. Och när hon nu begynte bikta sin hemlighet, så blev det, mot hennes vilja, sagt på ett helt annat sätt än hon tänkt sig. Hon hade ju ämnat så käckt,

med så jublande, frimodig stolthet, yppa vad så många stackars rädda våp betraktade som en skam och87

en olycka. Men hon märkte nu med outsäglig förtret, att hennes bekännelse kom stammande, avbrutet, förläget.

— Nå, hur tänker du ställa för dig?

Blodet steg till hennes kinder — icke av blygsel utan av vrede. Men hon behärskade sig och sade med så pass blid stämma hon för tillfället kunde åstadkomma:

— Jag har ej velat besluta något om detta, förrän jag talat med dig, käre vän.

»Käre vän!» Vad det retade Byron outsägligt, när hon använde sådana uttryck! Förstod hon då icke, denna lilla obetydliga flicka från Skinner Street, vilket omätligt avstånd som skilde henne från George Noel lörd Byron, Englands störste skald! Det avståndet upphävdes verkligen icke av att han inlåtit sig i en flyktig liaison med henne! De förnämsta damer i Londons societet talade till honom i de mest förgudande ordalag, och den här lilla styvdottern till en konkursmässig lånbiblioteksinnehavare kallade honom i en ton av jämlikhet »käre vän»! Det var denna hennes oförmåga att inse sin egen djupa underlägsenhet i alla möjliga hänseenden som först väckt den ani-mositet, vilken efterträtt hans snabbt övergående förälskelse.

— Naturligtvis ämnar jag bistå dig ekonomiskt. — Han gjorde en gest med handen, som var avsedd att uttrycka liberalitet. Och Shelley's tar väl hand om dig. .. Vår goda Shelley är ju mycket fördomsfri...

Hon hade förr någon gång hört honom tala i denna lätt ömkande ton om Shelley, och det hade nog hänt att hon skrattat däråt. Men i denna stund steg harmen inom henne. Förlägenheten var borta, och hennes stämmaljöd skarp.

— Shelley skulle aldrig ha talat i denna ton till en flicka, som sagt honom vad jag nu sagt.

— Nej, för all del! Han skulle ha hållit ett utmärkt vackert och poetiskt tal om människans rättigheter etc.88

etc. Jag återigen — du får ursäkta mig, bästa Claire — men jag är poet bara när jag skriver vers-——

Claire hade ett skarpt svar på tungan men hejdade sig. Hon såg en stund tyst ut över sjön. Så sade hon:

— Du är dock nu en fri man---

Han såg på henne frän sidan, alltjämt med de kupiga ögonlocken till hälften sänkta över de vackra, högmodiga ögonen.

— Hur menar du, min bästa Claire?

— Du är ju skild ifrån din hustru-——

— Alldeles riktigt. Lady Byron har kommit till insikt om att hon är alldeles för dygdig för att kunna vara förenad med en i moraliskt hänseende så lågt stående individ som jag. Men jag fattar inte riktigt vad denna lilla omständighet har att göra med temat för vårt nuvarande samtal.

Claires hjärta klappade hårt, men hon var besluten att säga det.

— Det finns snart icke något hinder för dig att gifta dig med mig och sålunda legitimera det barn jag skall föda. Jag har inga fördomar, det har jag sagt dig, men ändå — för barnets skull---

Han kastade huvudet bakut med ett plötsligt och högljutt skratt.

— Jaså, min lilla Claire, du har haft små planer på att bli lady Byron! Men jag ber dig för din egen skull: slå alla sådana små tankar ur hågen! Jag kan försäkra dig, att jag icke har minsta tanke på att än en gång påtaga mig det äktenskapliga oket, och om jag tänkte därpå, skulle jag verkligen inte hämta min brud från Skinner Street-——

Claires mörka ansikte var helt blekt. I den stunden kände hon inför sin forna idol intet annat än ett dovt hat.89

Endräkten emellan Harriet och hennes syster hade på ett märkligt sätt avtagit, sedan hon som övergiven hustru återvänt under sitt fädernetak. Inte minst beklagade sig miss Westbrook över att barnen voro till besvär — lilla

Ianthe samt den gosse som fötts några månader efter det Shelley övergivit sin hustru. Nå, Harriet tyckte också att barnen voro besvärliga, hon hade inga utpräglade moderskänslor, och hon gick med rätt mycket lugn in på systerns fordran att de skulle inackorderas ute på landet. Men när sedan miss Westbrook ville lägga vissa band på sin yngre systers frihet, inte t. ex. ville tillåta att mr Ryan så ofta kom på besök — då blev konflikten allvarligare. Harriet flyttade hemifrån, förklarade att hon ville ha sin frihet och att hon gott kunde leva på det underhåll hon fick från Shelley.

Så kom det en dag, då Harriet måste meddela mr Ryan, att hans besök haft vissa följder .. .

Strax därpå blev ryttmästaren kommenderad till annan ort. Han lovade skriva. Men inga brev kommo.

Shelley — som nu åter med Mary bodde i London — kom en dag på besök. Men buttert avvisade Harriet — nu liksom förut — hans förslag till vänskapligt umgänge.

I ensamhet, i bitterhet, i förtvivlan genomlevde stackars Harriet några gråa höstveckor. En dag var hon försvunnen . ..

Man letade henne överallt. Shelley strövade omkring både bittida och sent — hela tiden plågad av mörka aningar.

En morgon fick han ett brev frän sin jurist.

Han sprang upp med ett hest rop.

— Harriet — de ha funnit henne--! I Serpentinedammen.90

Han ryckte sig till sin hatt och rusade ut.

Mary satt kvar, tyst, skräckslagen. Men småningom kröp där fram en tanke — hon ville jaga bort den, hon ville inte tänka på det — men den var där i alla fall: nu var det borta, det hinder som omöjliggjort hennes giftermål med Shelley. Hon hade lidit grymt av sin ställning, av alla föraktfulla blickar och menande ord — långt mer än hon någonsin erkänt för den man hon älskade. Men nu skulle hon kunna bli hans hustru. — Ja — stackars Harriet! Men hon kunde inte hjälpa att hon tänkte på detta.

Shelley stod vid sin döda hustrus bår. För ett ögonblick hade täckelset avlyfts, och han hade sett den uppsvällda kroppen, det hemskt vanställda ansiktet.

Han ryste ännu vid minnet därav.

För första gången stirrade — järnhård, obeveklig — den sanningen honom i ansiktet: genom hans ingripande var det som detta unga liv blivit skövlat. Det gick ej att komma ifrån ansvaret genom att säga sig att hon först sökt fånga honom, att hon sedan stött honom ifrån sig. Hon var ett barn, och han hade tagit på sig ansvaret att leda henne. Vart hade han lett henne? Hade han ej predikat för henne - både med ord och gärning — att lidelsen har rätt, att envar har rätt att gripa efter lyckan, där'han finner henne. Hade han ej tagit ifrån henne hennes barndoms tro — ytligt, barnsligt fattad visserligen, men dock ett stöd. Och vad hade han givit i stället? Några allmänna fraser om frihet

och dygd och livets rätt---Och var det icke han

som mer än en gång sagt henne, att en människa har full rätt att taga sitt liv, när hon finner detta vara den bästa utvägen ur svårigheterna.-—9i

Med en stigande ånger och smärta kände han, att aldrig skulle det kunna utplånas ur hans liv som han denna dag upplevat.

Shelley stod nere vid floden med en stor korg i handen. Inne i korgen krälade det och kravlade. Det var kräftor som han nyss köpt på torget i Marlow.

Han kunde inte lida att se fångna djur. Liksom det var sällan man lyckades förmå honom till att äta aminalisk föda.

Nu tog han kräftorna, den ena efter den andra, och släppte ut dem i floden. Fick sig ju ett nyp ibland av deras klor. Men det var i alla fall roligt att se dem, en efter en, vinna friheten och föreställa sig deras glädje därvid. Mycket roligare än att välva ut hela korgen på en gång.

Han vände hemåt till den lilla villa, som nu var hans och Marys hem. Ur en torftig stuga kommo ett par barn utrusande. De kände väl till den främmande herrn, som brukade ge dem slantar och karameller. Och muntert språkande med dem, vandrade Shelley hemåt.

Men därhemma satt Mary och grät.

— Vad är det, käraste?

Under mänga snyftningar kom bekännelsen: Nu hade de också här i Marlow fått reda på att hon och Shelley inte varit gifta den första tiden de bott tillsammans! Hon hade just tyckt, att det var så fredligt här i denna undangömda vrå, där ingen kände dem. Men nu hade gummorna i bodarna börjat titta hånfullt på henne och viska, när hon gick förbi. O, det var så förfärligt!

Och nu strömmade den fram, berättelsen om allt vad hon lidit för detta: hur den och den och den hade upphört att hälsa på henne. — Och nu skulle det bli likadant här.Hon snyftade så övergivet som ett barn.

Blek av vrede lyssnade Shelley till hennes berättelse. Han hade nog varit utsatt för sådant, han med. Men ett tusen gånger värre nidingsdåd var det att sålunda förolämpa en värnlös kvinna. Och vilka voro de som gjorde det? Folk som själva hade varjehanda lättsinniga äventyr. Eller ock sådana som lugnt tolererade sådant hos sina umgängesvänner, bara det till en viss grad gick i smyg. Då gjorde det ingenting — om också nästan hela världen hade reda därpå. Men att handla öppet, modigt, att utsätta sig för följderna av sin handling — det tålde världen ej.

— Gråt inte, Mary! Gråt inte, älskade! Du skall inte mer behöva lida detta. Vi ska bege oss bort — långt bort från detta land av hycklare och idioter — bort till den soliga södern.

Marys ansikte ljusnade. Tårarna upphörde att strömma.

— Ska vi resa till Italien? O tänk! Hur snart ska vi resa?

— Så snart Claire och Allegra blir i stånd att företaga en resa.

Claire, ja visst! Marys ansikte mulnade hastigt. Ja, det förstås, man kunde ju inte lämna Claire ensam med sin baby. Men ack, att hon aldrig, aldrig skulle få rå om sin make ensam!

*

IV.

Hur är det med Allegra?

— Inte riktigt kry. Jag kan inte gå ifrån henne. Du får gå ut ensam och titta på sta'n, Percy.

Lörd Byron hade lovat att taga sig an lilla Allegra och låta uppfostra henne såsom sin dotter — med villkor att han slapp ha något med modern att göra. Nu voro de på väg till Venedig — Shelley och Claire med den lilla, som skulle avlämnas till sin far — och hade hunnit så långt som till Florens.

Över Arno-staden låg drömmande aftonsol. I blånande dis stodo de fjärran höjderna; över tornspiror och koppartak flöto gyllene dagrar. Hänryckt över tusen glimtande skönhetssyner strövade Shelley omkring — glad på det hela taget att få gå ensam. Aldrig skulle han kunnat så med varje fiber i sin själ insupa skönhetsglädje, om han ej fått gå tigande allena, ostörd av prat och infällen från en annan människa.

Hastigt rann det för honom: så skulle han ej ha tänkt för ett par år sedan. *Då* skulle varje glädje varit ofullkomlig, om den ej delats med Mary. Men nu — när hans tankar ibland gledo hän till hans hustru, som var kvar i Lucca med sina små, var det knappast med någon känsla av längtan —94

Var det alltid så? För alla? Dog den alltid bort, den första hänförelsen? Kom där alltid in en smygande trötthet och tomhet i varje förhållande till en annan människa? Var det blott en dröm, en inbillning, att en människa skulle kunna möta en själ så djupt befryndad med hennes egen, att det blev en ständigt förnyad lycka, ständigt förnyad rikedom, att vara samman med henne?

Det ringde till vesper. Domens portar stodo öppna. Där inifrån ljöd orgelbrus. Och han trädde in.

Här och där i det ljusmättade dunklet glimmade en lampa. En klocka ringde. Små korgossar svängde gyllene kar, och i lätta blå skyar svävade rökelsen kring altaren och kapell.

Nu blandade sig röster med orgelbruset. Från läktaren stego tonerna av en osynlig kör — toner så överjordiskt klara, så översvinneligt ljuva, att hjärtat skalv och tårarna stego en i ögonen.

Långsamt gick han uppåt mot huvudaltaret. Men med ens tvärstannade han.

Vilket ansikte! Vilken blick! I gudar, vilka ögon!

Hon låg på knä invid en pelare — såg uppåt med ett uttryck av drömmande hänförelse.

Vad var det de sågo, dessa mörka fjärrskådande ögon ? Vad var det för underbara syner som tedde sig inför dem? Var det musiken som framkallade denna visionära extas? Eller var det en outtalad bön . . . ?

Orörlig, betagen stod han där, oavvänt blickande på detta ansikte, där en själ omedvetet — oberörd av allt omkring sig — blottade sitt skälvande innersta.

Oförmodat vände den knäböjande sina ögon mot hans. Hade hon intuitivt förnummit hans blick?

I alla händelser röjde hon varken förtret eller nöje över denna oförställda beundran. Forskande, tankfullt, såg hon95

in i hans ögon, som om hon i sin tur velat pejla djupen av hans själ.

Musiken hade tystnat.

Hon reste sig upp. Hennes gestalt var liten och späd, liksom hennes ansikte hade en barnslig rundning, men hennes hållning var stolt.

En tjänare kom framskyndande från någon vrå och tog upp den dyna, å vilken hon knäfallit. Med behagfullt glidande steg gick hon mot utgången. Där utanför väntade ett ekipage. Hon steg upp däri och var försvunnen.---

Äter strövade han fram på slingrande gator, där rosor hängde över gråa murar, där fackelhållarna av järn ännu sutto vid de åldriga palatsens portar. Men nu såg han ej längre det han såg... Ty alltjämt stodo de för hans inre syn, dessa underfulla ögon — så outgrundliga som den natthimmel vilken plötsligt skymtar fram, när skyarna rivas i sär av stormen.

Vad skulle han ej velat ge för att kunna blicka in i denna själ! En själ som helt visst mer intensivt än andra kände vad det var att älska, vad det var att tänka, vad det var att lida. En själ som blickat djupt in i tillvarons sorg — men också skådat hän i fjärran rymder av klarhet och ro.

— Är baby bättre i dag?

— Nej, det är hon inte. Hon måste ligga. Ja, gå du! Du längtar efter att komma ut, förstås.

Han kom till Lung'Arno och stannade vid brohuvudet till Ponte Vecchio.

På den gamla bron rådde ett myllrande liv. Framför de otaliga små butikerna, som kantade densamma, rörde sig en brokig skara, som tittade och prutade och köpslog,g6

somliga under skämt och glam, andra med en hetsig iver att få så mycket som möjligt för sina fattiga soldi.

Plötsligt hördes larm och oväsen från Via Por S. Maria. Ångestfulla skrik — rop av: Tag fast dem! Och det snabba klapprandet av hovar och rullandet av vagnshjul.

Mängden vek åt sidan. Ett par svarta hästar kommo framstormande i vilt sken — vagnen som de drogo krängde häftigt och tycktes nära att välta.

Skriken fortplantade sig till de tätt packade massorna på bron. Heliga madonna! De vettskrämda djuren styrde ju kosan rakt ditupp! Hur skulle man komma undan? Vart skulle man fly? Man trängde på varandra, stötte omkull varandra i blind förskräckelse.

Fanns det då ingen som kunde hejda de rasande djuren?

En man störtade fram och grep en av hästarna vid betslet. Hästen stegrade sig, men mannen släppte ej sitt tag. Han släpades med några steg — var nära att slås omkull.

Mitt i ögonblickets andlösa spänning sköt det fram ett minne — ett minne från gossårens lekar och ritter ute i hagarna vid Field Place. Hade han ej märkt, hur de vildaste och skyggaste av fålar dock på ett förunderligt sätt lystrade till människorösten — — —

— Sakta! Stilla! Så ja---

Han ropade det på sitt eget språk — tänkte inte på något annat i stundens överväldigande spänning. För övrigt, vad betydde orden? Det var tonfallet, det lugnande, stillande och likväl bjudande tonfallet, som skulle utöva sin verkan.

Och dess verkan förspordes strax.

Inom en sekund hade det släppt dem, det vilda, ångest-97

fyllda vanvett, som drivit de ädla djuren att störta fram mot egen och andras undergång. Åter kände de inflytandet av sin herre Människan.

Och mannen, som blixtsnabbt märkte sitt övertag, lyckades med ett kraftigt ryck att hejda dem — just som deras hovar redan vidrörde bron.

Ur vagnen hördes ett rop — en silverklar stämma:

— Ä signor, ni har räddat mitt liv! Ni har räddat många liv!

Alla himlar! Det var ju hon! Den sköna bedjerskan från gårdagen!

— Men så kom då hit, signor! Så att jag får tacka er riktigt. Stig upp i vagnen! Matteo! — hon ropade till kusken, som sprungit ned från kuskbocken för att lugna de flämtande djuren — vi vänder strax och kör hemåt.

Ett gammalt palats -— en port med ett vapen inhugget i sten ... Portvakten skyndade fram och fällde ned vagnens trappsteg.

— Ser du, Giacomo, den här herrn har räddat mitt liv! Han störtade fram, så modig som ett lejon, och hejdade hästarna. De hade blivit rädda, de stackars krakarna... Men så tacka honom då, Giacomo! Tacka den här signor inglese! Annars tror jag att du inte bryr dig om mig.

Giacomo grep Shelleys hand, kysste den och utropade :

— Madonnan och alla helgon löne er, milord, för att ni räddat vår dyrkade marchesa!

Inne i palatset kommo betjänt och kammarjungfru framskyndande. Och marchesan ropade:

— Kan du tänka dig, Rosita! Kan du föreställa dig, Pepe! Hästarna blev skrämda, och jag skulle ha blivit ihjälslagen, om inte denne signor hade räddat mig. Säg,

Rosita, vad skulle du ha gjort, om jag blivit hemförd död och blodig?

— Jag skulle ha dött jag med, bedyrade Rosita. Jag-skulle ha dött av sorg.

Shelley stod där helt förbryllad. Inte så mycket av tjänarnas demonstrativa tacksägelser. Nej, men av förvandlingen hos marchesan. Den extatiska bedjerskan med de djupa, forskande ögonen hade ju avslöjat sig som en sprittande livfull ung kvinna.

Hon förde honom genom ett par praktfullt möblerade, med konstverk uppfyllda salonger in i ett rum av helt annat kynne: höga bokhyllor täckte väggarna, ett skrivbord stod mitt på golvet, och om ej ett halvfärdigt broderi legat på en stol och en skål rosor stått på skrivbordet, så skulle man snarare ha trott sig vara i en lärd mans arbetsrum än i en intagande ung kvinnas.

— Ni älskar då böcker, även ni! utbrast Shelley, glatt överraskad.

— Om jag älskar dem!

Och då hon nu med sin låga, mjuka stämma, så förunderligt rik på skiftande tongångar, talade om vad böckerna voro för henne — vänner och tröstare och hjälpare — då blev hon åter till den kvinna han drömt om efter synen i domen: en kvinna som visste vad detta ville säga: att vara allena med sin egen själ.

Hon talade förträffligt engelska, marchesan, ehuru hon ofta inblandade italienska ord. Hennes mor hade varit skotska, berättade hon, och själv hade hon tillbragt flera somrar i Skottland på en egendom hon ärvt där. Så snart hon fick höra Shelleys namn, utbrast hon:

— Vad! Poeten Shelley?

Och till hans stora överraskning visade det sig, att hon läst både >Queen Mab:> och »The Revolt of Islam».99

Shelley skyndade att säga, att han själv betraktade Oueen Mab som ett mycket omoget verk.

— Ja, somligt i den är ju skräp, instämde marchesan helt öppenhjärtigt. Men somligt är vackert.

Och med ett drömmande uttryck citerade hon inledningsorden:

Hur underbar är Sömnen dock!

Så underbar som Döden själv, dess broder!

— Säg mig, tillade hon ivrigt, tror inte ni som jag, att det är genom sömnen som dödens gåta skall kunna lösas? Och dödens gåta — det är ju detsamma som livets gåta.

Men i nästa ögonblick hade hon släppt detta ämne. Hon begynte utfråga Shelley om huru hans dikter blivit mottagna av kritik och publik.

Shelley citerade några valda uttryck ur sina kriticis omdömen — uttryck av den mest avgjorda ringaktning för hans poetiska begåvning.

— Men hur kan de skriva sådant, utropade marchesan. Hur kan sådant tillåtas? Ah, de förtjänade att hängas, de uslingarna!

Shelley tänkte på hur Mary — och för resten alla hans vänner och bekanta — brukade förmana honom att »inte alls bry sig om vad kritici skrevo». Hur odrägligt retsamt var det inte att höra sådana förmaningar! Och hur opsykologiskt var det ej att tro, att man med sådana uppmaningar tröstade någon! Nej, men detta, det var en lisa, en verklig hugnad, att höra en annan också vredgas över de orättvisor man fått röna, de kränkningar man fått erfara.

— Ni som diktar vackrare saker än någon av de andra, utbrast hon. Ni som har musik i varje rad! Och ändå —
100

det kom åter ett drömmande uttryck över hennes ansikte — ända tror jag, att ni har ert bästa oskrivet.

Vad det var rörligt hennes ansikte! Så mjukt och dock med ett stundom framskymtande drag av nästan vild energi. Och huru väl förstod hon honom icke! Andra plägade klandra såsom enbart en svaghet, att hans själ var så skälvande känslig inför varje intryck, att han i timmar kunde vibrera av smärta blott för en ovänlig blick — vore den också från en främling. Men hon sade: »Räkna vi det ej som en förtjänst för ett instrument ju mera känsligt det är? Huru skulle väl konstverk kunna uppstå, om icke konstnären så intensivt reagerade för varje intryck? Att önska konstverket men ogilla konstnärens känslighet, det är som att önska blomman men undanbedja sig dess rot.»

Av hans resplaner var hon livligt intresserad.

— Ni måste snart se Rom! Jag kommer att vara i Rom ett par veckor i november på genomresa till Neapel. A, jag skulle vilja gå med er i Coliseum! Ni, som är skald, skulle där höra stenarna tala.

Var det därför att hennes sympati var så snabb, så varm, som han snart — till sin egen häpnad — fann sig i färd med att förtälja henne allt om sig själv?

Han berättade henne sina livsöden, och vad han ej sade, det tycktes hon med intuitiv skarpsynthet gissa sig till.

I gengäld berättade hon med hastiga och öppenhjärtiga ord sin egen historia.

— Ni undrar, förstås, om jag är änka eller om min man för tillfället är bortrest, sade hon. Varken det ena eller det andra. Jag har lämnat min man. Han var en god man, och jag höll av honom — men jag kunde ej stanna. Jag hade också ett litet barn. Ack, min lilla101

Teresina — hon grät, när jag farit ifrån henne, hon ville ej låta sig tröstas. Man har berättat det för mig. Man fruktar, att hon skall sörja ihjäl sig.

Det hade kommit ett djupt klagande tonfall i hennes stämma. Och underligt gripen av att se sorg i detta ansikte, nyss så strålande av liv och glättighet, mumlade Shelley:

— Men varför tog ni henne icke med er? Säkert måste en mor ha större rätt över sitt barn än fadern.

Mon gjorde en rörelse av otålighet.

— Tog henne med mig! Men förstår ni då icke — Jag reste med en annan man, en man som jag älskade... Men vi ha också skilts åt. Han var en tyrannisk natur — och jag måste ha min frihet. Jag tål intet tvång. När jag försjunker i min musik, i mina studier, då tål jag ej att någon kommer och trugar på mig sina smekningar.

På ett litet bord låg en mandolin.

— Ni sjunger, marchesa?

— Naturligtvis.

Och medan fingrarna gledo över mandolinens strängar, lät hon tonerna välla fram ur sin strupe.

Aldrig förr hade han hört en sådan sång. Det var som om den stormade himlen, som om den sprängde valvet därovan. Den lyssnande rycktes med på denna stormande färd mot omätliga vidder. Vad jordiskt var försvann; en rymd av eld och ljus och frihet öppnade sig för den hänryckta anden. I denna stund hade hennes ansikte ett uttryck som påminde om det i domen.

— Vet ni, att ni kunde lägga en värld för edra fötter! Dock nej, detta är ej rätta ordet. Icke är det detta den gudaborna konstnärn trår efter: att vinna bifall, hyllning. Men ni skulle oemotståndligt, med varje ton nå vad varje skald, som är värd det namnet, trår till i sina bästa stun-102

der: att lyfta själarna ur gruset, att väcka de stora ljusa tankarna.

— Tror ni inte jag vet det! Tror ni inte jag drömt om att få sjunga för tusenden. .. Det var ju till stor del därför jag bröt med den man som jag följde. Han ville förbjuda mig detta. Han visste, att min själ är musik, men han ville ha min sång för sig ensam.

— Men nu är ni fri! Nu kan ni åt tusenden giva denna glädje!

— Ja. Hon hade i hast fått ett tveksamt tonfall i rösten. Men återigen — att stå och sjunga inför en skara, där kanske de flesta äro låga, platta själar, som inte kan hänföras! Att veta att de menar sig ha köpt, köpt med sina usla slantar, rätten att som ett annat nöje njuta av min själs innersta glöd.

Där kom ett uttryck av högdraget trots över hennes vackra ansikte.

— Men jag vet ju nu i alla fall, tillade hon, jag vet att jag äger min frihet, att jag kan forma mitt liv efter min egen åstundan. Och aldrig, aldrig mer uppger jag den friheten ... Säg, är inte kärleken alltid en boja? Snärjer den oss inte, så att vi hindras att leva fullt ut vad vi djupast trängtar till — vi som känner oss äga en brinnande ande, vi som mäktar skapa skönhet, vi som föraktar hopens ävlan! Nej, vänskap är långt bättre än kärlek. Vänskap, som tändes i en blixtlik sympati, som icke har några tyranniska fordringar, vänskap, som låter själ möta själ i jublande glädje över att vara förstådd. Säg, vill ni bli min vän?

Med ett betagande leende räckte hon ut båda sina händer. Och hänryckt fattade han dem och kysste dem.

Innan han gick, hade de kommit överens om att träffas103

vid Santa Croce. Hon ville nödvändigt visa honom dess minnesvårdar.

Constantia — Constantia — han hade sett hennes namn skrivet i en av hennes böcker. Constantia — han smålog, där han med snabba steg gick hemåt till det värdshus där de tagit in — smålog åt den lustiga motsatsen emellan namn och personlighet. »Den beständiga»! Hon som var idel växling, idel skiftningar. En hänryckt drömmer-ska, ett sprittande lekfullt barn, en kvinna fullt medveten om sin tjuskraft. Och så emellanåt omdömen så skarpa och träffsäkra som yttrade av en gammal erfaren iakttagare av livet. Nej, men han kunde i alla fall inte utfundera ett namn som skulle ha passat henne. Hon var som tusen väsen i ett, hon var som livets egen outgrundliga rikedom. Världen hade med ens blivit skönare, härligare, mer fylld av spänning och tjusning, därför att hon fanns.

— Ser ni, där har man ägnat en praktfull värd åt den store Galilei, sedan man i livet pinat och förföljt honom, sedan man, under hans blinda ålderdom, förvägrat honom att återvända till sin hemstad ... Och där har man likaledes hedrat Macchiavelli, efter att i livstiden ha förorättat och bortstött honom. Och hur har man icke arbetat för att få hit Dantes stoft — honom som Florens drev i landsflykt — för att med prunkande monument få skryta över honom! Ty sådana har människorna i alla tider varit. Aldrig blir storheten erkänd förrän den lämnat detta liv.

— Det finns dock undantag. Byron är högt beundrad i sitt hemland. Man har på sista tiden behandlat honom infamt, det är sant, men det berodde ju på ett uselt förtal, hade intet att göra med hans diktning.104

— Lörd Byron har två egenskaper, som alltid väcker genklang: den hånfulla kvickhet som livligt senteras av alla kalla och torra naturer, och den sensualism, som vädjar till de tarvligaste instinkterna hos alla. Om Byron är en stor skald, så är det dock ej det som är stort hos honom som tillvunnit honom bifall. För resten — ni säger att förtalet inte har att göra med hans diktning. . . Men så snart en människa höjer sig över hopen, väcker hon hopens misstro; sä snart hon vunnit framgång, väcker hon dess avund — en liten latent avund, som ligger och pyr i varje aktningsvärd borgares hjärta. Ja — ni förstår: med borgare menar jag ju lika mycket den högre, betitlade mobben. När det så flyger ut ett litet fult rykte om den överlägsna personligheten — då blossar den upp i full låga, denna lilla avund. Då tänker de med skadeglädje, alla de aktningsvärda borgarna: Nå, var det inte det jag trodde! Den där har ju sin begåvning, men vi, vi är i alla fall de solida i samhället.

— Det är sant, sade Shelley, det är en angenäm övertygelse hos de flesta medelmåttor, att de i själva verket har rätt att se ned på geniet.

— Jag har inte någon vidare sympati för lörd Byron, fortfor Constantia, men jag tror i alla fall inte på det skändliga som påbördas honom. Man säger: Det måste ju ändå vara något avskyvärt, eftersom hans hustru ej vill veta av honom, men på samma gång ej kan förmås säga vad det är hon har emot honom. Nå, en man som levat ett lättsinnigt liv och för med sig in i äktenskapet sina cyniska vanor, sin brutala lystnad, han måtte väl kunna djupt

chockera en ung flicka, särskilt en pryd engelska — Och att hon ej precis är hågad att yppa vad hon genomgått, det kan man ju också tänka. Ja, jag säger inte, att inte sådant där kan vara lika avskyvärt som det Englandi°5

nu anklagar sin store skald för. Men så dömer man ju i alla fall inte i de aktningsvärda kretsarna...

Bland allt det som överraskade hos Constantia var också den lugna öppenhet, med vilken hon ibland berörde de ömtåligaste saker.

— Lörd Byron, återtog hon, är i alla fall på det hela en negativitetens diktare, och sådana har alltid lättare att slå igenom.

— Men Goethe! Tänk på Faust — så idérik, så storslagen! Och han beundras ej blott av sitt land utan av hela världen.

— Nåja, det finns undantag. En människas personliga öde spelar ju också in härvidlag.

— Öde? Tror ni på ödet?

— Om jag tror på ödet! Har inte också ni ibland känt detta: något obevekligt, en jättemur, som trotsar edra mest frenetiska ansträngningar.

— Ett blint öde . .. Huru hopplöst dystert bleve ej då livet!

— Har jag sagt, att det är blint? Nej, där är rättvisa i det, ty vi har själva skapat det. Fast vi ej vet därom, emedan förlåten obönhörligt är sänkt över vad vi i gångna liv har gjort — och underlåtit göra.

— Ni tror då, också ni, på ateiTödelsen?

— Hur skulle en människa, som tänker, kunna undgå att tro därpå? Hur skulle en människa, som känner djupt och starkt, kunna uthärda livet, om hon ej accepterat denna förklaring till alla dess skenbara orättvisor? Sorgen kan man bära — man behöver ju bara se sig omkring i livet för att märka, att lidande äro vi alla underkastade- Men människors orättvisa — Nej den skulle fylla oss med en förbittring, som kvävde oss, ifall vi ej vore vissa om detta äro människorna orättvisa, _så är dock ej ödet orätt-i o 6

vist. Har vi ej nu förtjänat de hårda domar som fällas över oss, så har vi väl något att sona i ett förflutet liv.

— Ni har rätt, sade han tankfullt. Kanske fåfänga — högmod över hyllning som då mötte oss. . .

— Se på ert eget livsöde, fortfor hon. Att ni, fastän en genialisk diktare, dock ej är uppskattad, det är ju som sagt intet ovanligt, eftersom människorna i alla tider varit dumma, haft svårt att urskilja vad som är äkta och stor konst. Men ni är också en god människa — ni är en av dem som ej kan se lidande utan att strax tänka: hur skall jag här kunna bringa hjälp? Sådant plägar dock till en viss grad uppskattas, ty människorna förstår instinktlikt att utan ett inslag av godhet vore den outhärdlig, denna söndringens värld. Dock, när ert namn nämnes, är det oftast med ovilja, med hat, ja, med avsky.

Han ryckte till som för ett smärtsamt slag. Han visste det ju — Men att höra det öppet uttalat — och av henne — det gjorde dock ont.

Han stirrade tungsint framför sig. De hade gått ut i klostergången och satt sig ned på en stenbänk. Skymningen hade redan börjat smyga sig in emellan smäckra kolonner och tigande vårdar.

— Men säg, kan icke en människas öde förändras? Tror ni inte, att jag kan hoppas på en ljusning?

Han såg på henne med ett uttryck av spörjande ångest. Han kände det i detta ögonblick — han visste ej varför — som om hon skulle veta mer om hans öde än någon annan.

I några sekunder satt hon tyst. Så vände hon emot honom en blick, fylld av tankfull mildhet, av oändligt medlidande.

— Min stackars vän — sade hon sakta.io7

Och i hennes skiftningsrika stämma var där ett tonfall, som kändes likt en hugsvalande smekning.

Så fullständigt var han i denna stund under väldet av hennes personlighet, att den sorgsna medkänsla som skalv i hennes röst, tycktes honom likt en gravringning över alla hans stolta planer, hans ärelystna drömmar. Men på samma gång kände han, med en förnimmelse av smärtsam ljuvhet, att intet som hände honom skulle kännas för tungt, för svårt, om han bara ägde vissheten om att hon stode pä hans sida, trodde på hans begåvning, på hans rika möjligheter — om hon lidelsefullt harmades över de orättvisor som drabbade honom.

— Nej, nu vill jag verkligen ge mig av — Jag avskyr Florens! Allegra blev krasslig så snart hon kom hit, och du ränner jämt i väg, jag vet inte vart, och lämnar mig ensam.

— Jag har ju sagt dig, Claire, att vi reser så snart du önskar. Men jag trodde, att innan Allegra blivit riktigt bra---

— Hon blir inte bra förrän vi kommer ifrån det här hålet.

— Nå, jag går genast och beställer platser i diligensen till i morgon bittida.

Men innan Shelley reste, sände han till Constantia dessa rader:

Ett ord har för mycket man nött att jag skulle det låna. En känsla för ofta man mött med hån att du skulle den håna. Ett hopp är förtvivlan för likt att du skulle det klandra. Och vänskap från dig är mer rikt att få än det andra — från andra.io8

Ej kärlek jag giva får, men tyst jag dig viger den dyrkan ej himlen försmår, när från stoftet den stiger. Så fjäriln till stjärnan trår — så natten till ljuset — Så trängtan mot evig vår oss lyfter ur gruset.

De hade vandrat omkring bland ruinerna på Forum. Nu stodo de i Palazzo Colonna, inför bilden av Beatrice Cenci.

Shelley var djupt gripen av den sorgsna, rörande skönheten i detta ansikte — vekt och likväl så fast i sin beslutsamhet.

— Men vet ni, utbrast han, det är likt er, detta porträtt!

Constantia nickade. Ja, det hade också andra sagt henne.

Hon började tala om den Cenciska familjetragedien. Kände han till denna historia — så uppskakande, så nattsvart, och dock med glimtar av ljus från de högsinta själar, som varit offer för en infernalisk grymhet.

— Säg, vore icke detta ett ämne för en tragedi? Här finns stormande lidelser och vildaste ve — en själshöghet, som brottas mot en värld av smuts. Skulle det icke locka er, detta ämne?

— Om jag skulle söka teckna Beatrice i hennes underfulla blandning av styrka och vekhet, så skulle jag vilja taga er till modell. Annars mäktar jag inte det ämnet.

Hon nickade åter. Ja, det hade hon intet emot.109

— Ni har ju också tänkt resa till Neapel i denna veckar Res på tisdagen, sä får vi sällskap! Annars måste jag resa alldeles ensam. Ja, utom Rosita och Pepe förstås. Men annars har jag ingen alls.

— Jag ska fråga min hustru, om hon kan hinna bli färdig till dess.

— Er hustru? Nej, jag vill verkligen inte ha er hustru och er svägerska och hela familjen i följe. Men kan inte er italienska betjänt ta hand om dem? Så följer ni med mig! Det vore ju för resten mycket lämpligt och naturligt, att ni reste en dag i förväg och skaffade rum ät er familj.

Shelley tvekade — ämnade svara, att lians hustru nog skulle bli ganska stött, om han reste ifrån henne. Men marchesan såg på honom med sitt mest bedårande leende, i det hon med en barnsligt klagande stämma sade: — Jag vet inte hur jag ska kunna reda mig ensam. Jag är verkligen inte van att resa ensam .. .

Fanns det någon man på jorden, som skulle kunnat motstå det leendet, den stämman?

Den första biten åkte Shelley i diligensen. Men när man kom till det albergo, där man rastade och åt frukost,

föreslog marchesan att han skulle stiga upp i hennes vagn en stund.

Det var en solig senhöstdag med gyllene dagrar och ljumma vindar.

— Ser ni, här blommar ännu rosorna. Märker ni, att det redan har blivit varmare? A, jag ska visa er min trädgård i Neapel... Ni ska få se: vi reser mot sommar och sol.

Ja, han kände det i sanning, som om han färdades mot sommar och sol!I TO

— Är don icke härlig, min trädgård!

Ja, här rädde ännu sommar. Rosor glödde, violer doftade, och över gröna planer och vaggande träd låg middagens heta dallrande dis.

Men hon, som gled fram bland blomstren, vattnande några, varsamt uppbindande andra, hon var själv fagrare än någon blomma. Och hur snabba, hur behagfulla voro ej hennes rörelser! Antilopen, som hejdar sig i språnget, var ej mera skälvande av liv.

Där flöt en bäck mellan täta videsnår, överskuggad av höga pinjer. Mitt i bäcken låg en liten holme; de gingo dit över en smal spång och satte sig på en bäck invid en stor rosenbuske. I gräset vid deras fötter växte violer och höstanemoner.

Constantia böjde sig ned, bröt ett par violer och fäste den ena i hans knapphål. Härvid rörde hon vid en gren av rosenbusken: ett regn av röda rosenblad skakades ned över dem, föll på deras kinder, i deras hår. Rosendoften omvärvde dem. Uppe i en av pinjerna satt en duva och kutt-rade sitt trånande kurr kurr.

— Ängrar ni, att ni följde med mig i går?

Där lekte en skalk i hennes ögonvrå.

— Ångrar? Å ni vet inte — ni anar inte hur jag drömmer om er . .. hur ni fyller mitt väsen dag och natt.. .

Lidelsen skalv i hans röst — brann het i hans blod — glödde ur de stora blå ögonen.

Han lutade sig närmare henne — Och med ens tändes där en eld i hennes mörka ögons djup; det gick en skälvning genom hennes späda gestalt. Hon log emot honom — ett leende fullt av smeksam trånad.

Med ett halvkvävt rop drog han henne till sig. Och deras läppar brunno emot varandra. ..113

Blomstren vaggade för lätta vindar. Snabba sländor flögo glimmande omkring, likt gyllene seglare å ett soligt hav. Och heta ord och heta kyssar flögo emellan de

två.

— Jag tror inte du älskar mig lika mycket som nyss — mumlade hon. Du kysser mig inte lika mycket---

Där sorlade bäcken under vajande ormbunkar; där sjöng en fågel inne bland gröna träd; där lekte strålar emellan vaggande löv. Och toner och dofter och strålar smälte samman till en enda symfoni av drömmande sällhet, av ändlöst jubel.

Skymningen började falla.

Med långsamma steg gingo de mot palatsets öppna port.

Men just som de skulle träda in, hejdade hon sig, strök sig över pannan.

— Nej, nej — gå nu!

Det kom häftigt, oförberett.

— Men i morgon — jag får väl komma igen i morgon?

— Ja, ja . . . Men gå nu!

Hennes stämma ljöd befallande. Och han lydde.

Han gick. Med hela sitt väsen fyllt av en berusande lyckokänsla.

Men inne i sina gemak gick Constantia av och an, upprörd, förtvivlad, ursinnig.

Hur hade hon kunnat låta sig lockas in i detta! Hon som varit så fast besluten att hädanefter aldrig släppa in kärleken i sitt liv---

Kärlek? Icke var det kärlek hon känt för denne man! Vänskap, sympati hade hon erfarit, jämte den dragning som en höggradig intelligens sällan förfelar att utöva på112

en annan med likartad intressesfär och i någon mån befryndad livsåskådning. Men kärlek — nej!

Och så hade hon likväl givit vika — Varför? Därför att hans heta längtan omsvept henne liksom med en sky av eld — därför att hennes eget blod var varmt och ungt — därför att själva luften under denna senfödda sommardag varit fylld av trånande dofter, av smeksam glöd----

Hade hon ej frän början sagt honom, att hon ej ville veta av någon kärlek?

Men sådana voro de, männen! Man öppnade för dem sin själs skatter, och de låtsade sig hänryckta — men trängtade hela tiden blott efter ens kropp---

I denna stund hatade hon honom, denne främling, som trängt sig in i hennes liv. Med en plötslig omkastning, som för hennes lidelsefulla natur ej var ovanlig, såg hon endast hans fel — såg dem, med obarmhärtig skarpsynthet, förstorade, överdrivna.

Hon tog en näsduk och började gnida sitt ansikte med feberaktig iver. Hon ville gnida bort dessa förhatliga kyssar, som nu brände henne likt skamfläckar.

Icke därför att den mannen som givit dem var lagligen bunden vid en annan kvinna. Utan därför att den stundens lust, som för några korta ögonblick blossat upp inom henne, ej varit adlad genom en själens djupa hängivenhet.

— Xej, marchesan tar inte emot i dag. Nej, hon har särskilt sagt till, att hon inte tar emot någon.

Inte ens denna besvikelse förmådde nämnvärt rubba hans jublande lyckokänsla.

Han strövade omkring i staden, på gatorna, utmed kajerna. Där var ett rörligt liv, där lossades och lastades, där ljödo muntra rop, där fläktade salta vindar, där glitt-ii3

råde det av sol på våg. Och han drömde sälla drömmar.

Långt bort ville han fly med den älskade, till någon av de öar i Hellas' hav som han så ofta drömt om. Långt

bort från alla häcklande små människor---

Det sjöng och brusade inom honom. Rytmer och välljud virvlade fram av sig själva:

Ett skepp oss väntar här vid skumhöljd strand; en vind oss väntar, blåsande från land. Å havets blåa ban där är en stråt, som ännu aldrig plöjts av någon båt. Där kretsa måsar kring en fjärran kust, vid vilken havet ler med solig lust.

I)e käcka sjömän bida på vårt bud — säg, är du redo nu, mitt hjärtas brudr Vårt skepp är likt en vingsnabb albatross, som skall till fjärran östern bära oss.

Under ionisk himmel är en ö, omgördlad av en evigt djupblå sjö — så fager att man skulle tro den var ett stycke Edén, glömt på jorden kvar. . .

— Nej, marchesan tar inte emot i dag heller. Äter igen samma svar. Nu greps han av en häftig oro. Vad kunde detta betyda?

Jo visst — nu förstod han. Mon måste ju undra — De hade ju inte alls hunnit tala om framtiden under dessa korta stunder av översvinnelig sällhet. Hon måste ju undra hur han tänkt sig saken. Naturligtvis var hon för stolt för att vilja tillhöra honom i hemlighet, dela honom med S —191224. Roos. Ett diktaröde.114

en annan. Men å andra sidan var hon helt visst för högsint för att vilja uppmana honom till att överge sin hustru.

Han måste genast skriva till henne och säga, att han redan var fullt besluten. Stackars Mary — det gjorde honom ont om henne.. . Hon var en god och plikttrogen kvinna — om än de dagar då hennes sinne var mulet icke voro få. Mycket intelligent var hon ju också. Men var var elden och glansen och hänförelsen? Allt det glittrande glada och stormande starka, som gjorde livet till en fest och en virvelstorm, när det levdes vid Constantias sida. De voro som månen och solen, dessa två: den ena så blek och sval, den andra med outtömliga rikedomar av livgivande glöd.

Ja, här var intet val. Det var synd om Mary, men han kunde icke avstå från allt som livet nu bjöd av stora möjligheter.

Och han skrev till Constantia, att han var beredd att slita alla band för att helt tillhöra henne.

Dagen därefter kom han åter och klappade på porten till hennes palats.

Och nu blev han insläppt.

Jublande glad skyndade han emot henne. Men han stannade häpen, förstenad.

Ty ur hennes mörka ögon lyste en eld som icke var kärlekens. Där lågade en den häftigaste vrede. Hårda, hånfulla strömmade orden över hennes läppar:

— Jaså, verkligen! Ni har beslutat er! Ni har beslutat er för att krossa ännu en kvinnas hjärta! Ni är då icke nöjd med att ha drivit en i döden? Och nu vill ni lyckliggöra mig! För huru länge, om jag får fråga?---

Men så säg då, kände ni verkligen inte något, när ni stod vid er första hustrus bår? Förstod ni icke då vad ansvarii5

är? Att vad man bryter mot en människa, det måste man umgälla. Nu vill ni överge den kvinna, som ni lockade från hennes hem, medan hon ännu var ett barn — som ni ryckte ut i ett liv av skam och umbäranden! Men jag förstår: ni är ju en stor poet! Och då är ju allt er tillåtet! För ert kära jag måste alla hänsyn vika. En stor poet! — Hon skrattade hånfullt. En poet som ingen läser — som ingen känner till!

Han hade stått som bedövad under detta forsande svall av bittra, förolämpande ord, med en känsla av namnlös häpnad, namnlös smärta. Och han visste ej själv vad han sade, när han nu mumlade:

— Men häromdagen — du älskade mig då! Du mottog dock mina kyssar ...

— Och det vågar du påminna mig om! Du som omsvepte mig med din heta längtan, fast jag från början sagt dig, att jag ej ville veta av någon kärlek — A, jag förbannar den stund, då jag lät mig lockas med i detta — jag förbannar den stunden då jag låg vid ditt bröst —jag förbannar den stunden då jag först mötte dig!

Bedövad, ännu vacklande under smärtan, kom han hem. Den tidiga decemberskymningen hade redan brutit in. Likt ett sårat djur ville han gömma sig i sin kula.

Men här mötte Mary med bittra ord. För sina nöjen försummade han maka och barn! Lämnade dem dag efter dag ensamma. Tänkte alls inte på hur hon hade det: utom bekymmer för mat och hushåll och barn hade hon ju att vårda Claire, som var sjuk!

Förebråelser nu! Nu då varje fiber i honom skalv av smärta. Det var för mycket!...

Det blev hårda, häftiga ord å ömse håll — ord sådana som aldrig förr växlats emellan dem---116

Till sist slog Shelley hårt igen dörren efter sig.

Och Mary sjönk samman i snyftningar.

Framför honom låg golfen, glittrande blank. Ur glimmande vågor reste sig blånande klippor, omsvepta av soldis. Svagt, avlägset ljöd sorlet från den stora staden.

Men han, vars hjärta plägat darra av glädje inför varje skönhetssyn, han som så intensivt levde med i varje

lynnesskiftning hos den stora modern Natur — han såg nu med ödslig sorg denna glans över himmel och hav.

Hela hans väsen var ännu som ett öppet, skälvande

o

sar.

Att hon avböjt att dela hans liv — det skulle han ha kunnat bära. Att hon harmades över hans snabba redo-bogenhet att lämna sin hustru — det kunde han förstå. Han visste ju, att hon ägde en stark rättfärdighetskänsla; hon hade icke dolt, att hon själv plågats av samvetsförebråelser över att ha lämnat make och barn. — Detta oaktat hon ju ej kunnat gentemot sin make ha haft samma slags starka förpliktelser som han onekligen hade gentemot Mary. — Ja, att Constantia harmats häröver, det kunde han förstå. Men dessa hätska ord, dessa föraktfulla uttalanden om hans bristande framgång i livet. .. Och detta sedan hon förut förklarat, att varje geni blev av sin samtid misskänt!

Alltjämt hörde han för sina öron de hårda, hånfulla orden.

Och hans själ våndades.

Dock — när mörkret låg som tyngst över honom, när förtvivlan omsvepte honom — då bröto plötsligt toner, rytmer fram ur det skälvande kaos, som var hans själ. Då kom den ur okända djup, den skapandets hänförelse som likt en våg lyfte honom mot oanade höjder.119

Klar skiner sol å himmel blå och vågor dansa muntert fram. I fjärran dis blå öar stå; där skälver ljus kring bergens kam. Och vindens sus och vågens gång och fåglars kvitter smälta hop som till ett enda sällhetsrop. Och själva stadens fjärran larm blir till en blid och stilla sång — så ljuv som enslighetens sång i tyste drömmarns barm.

Hos mig ej hopp, ej hälsa bo; ej kärleks sällhet är för mig; ej vann jag rykte, vann ej ro, jag trampar trött en törnig stig. Men denna underbara dag förtvivlan själv får milda drag. Jag kunde — likt ett barn som ser att ej det hinner solens borg — mig lägga tyst å sanden ner och gråta bort ett liv av sorg —

Hänförelsens våg hade sjunkit. — Men spårlöst sjönk den ej. Smärtans piskande storm hade omvandlats i ett stilla svårmod.

Några veckor hade gått. Vreden hade dött hän inom Constantia, och hon kände ett behov att utplåna minnet av den upprörda, pinsamma scenen. Varför skulle de ej kunna fortfara att vara vänner? Nu hade han fått en läxa, som han väl ej lätt skulle glömma. Nu visste han. att han aldrig mer fick andas ett ord om något varmare än vänskap...

Hon skrev en liten biljett med förfrågan, om mr Shelley hade lust att göra henne ett besök?118

I samma ögonblick som Shelley läste dessa rader, voro de som bortblåsta, förgätna, de harmsna föresatser han under dessa långa bittra veckor mer än en gång fattat: att om hon skulle vilja återknyta bekantskapen, så skulle han te sig kylig, avvisande — åtminstone till en början. Alltsammans var det förgätet! Hela världen var i en hast förvandlad! Darrande av glädje, begav han sig i väg.

Nu skulle han då få förklaring på det oförklarliga. . . skulle få veta vad hon verkligen kände för honom.

Men när hon lugnt och vänligt tog emot honom, föreföll det som om de helt varit bortsopade ur hennes medvetande, de båda stormdagarna: dagen för lidelsens solskensstorm och dagen för vredens hagelskurar. Den var bara ett par grader svalare än förr, hennes vänlighet. Hon undvek sorgfälligt alla direkt personliga ämnen, men frågade med intresse efter hans diktarplaner. Särskilt efter dramat om Beatrice Cenci. Hon lyssnade intresserad till hans planläggning och gav mer än ett värdefullt råd.

Också om ett annat arbete berättade han, sporrad av hennes frågor. Han ville skriva en bok, däri det framhölls hurusom i alla religioner kärnan egentligen är en, medan det som skiljer blott är det yttre, det oväsentliga, i kult, i

ceremonier, i av prästerna utspekulerade lärosatser.

Hon gillade livligt denna hans avsikt. Hon delade ju dessa hans åsikter, avskydde lika mycket som han allt slags tvång på alla områden och mest i religion. Hon ansåg liksom han, att överallt genom det prästerliga skråets maktlystnad fördrivits det ursprungliga, höga och enkla i religionen. Och hon berättade drastiska historier om huru prästerna här i Neapel höllo folket fånget i den grövsta vidskepelse.ii9

— Skulle ni vilja ta ned åt mig en bok från den där hyllan? Den boken som står där uppe längst till vänster. Det är något jag skulle vilja visa er.

Hon hade massor av böcker här liksom i sitt hem i Florens. Höga, fullsatta hyllor. Det var med en viss svårighet Shelley lyckades komma upp för trappstegen — han hade sedan en stund börjat känna av sitt gamla onda: de häftiga smärtor i ena sidan som läkarna aldrig riktigt förstodo sig på. Han kom ned igen med den begärda boken — men i nästa ögonblick segnade han ned.

— Vad är det? Är ni sjuk? Å, jag ser: ni har mycket ont!

Hon hjälpte honom att lägga sig på en schäslong.

— Å, vad ni lider! Vad kan jag göra för er?. . Men vänta, jag skall hjälpa er på ett bättre sätt än genom droger och mixturer.

Hon lade lätt sina händer på hans panna — lät sedan fingrarna glida ned utmed hans armar.

Det var, som om en ängels vinge snuddat vid honom . . . Vilken stillhet, vilken ro strömmade där icke genom hela hans väsen... Ovillkorligen slöt han ögonen. Allt domnade bort för honom. Smärtan vek så småningom — medvetandet försvann. . .

När han åter vaknade, stod hon framför honom med ett leende som kunde ha anstått Barmhärtighetens gudinna.

— Hur känner ni er?

— Alldeles plågfri.

Hon log belåtet.

— Ni är tydligen mycket mottaglig för detta slags behandling. Nå, det trodde jag på förhand. Ni sade mig ju en gång att ni brukar gå i sömnen. Och för övrigt —• hela ert temperament, hela er konstitution — —

Hon talade nästan som en läkare.120

Han säg på hennes händer.

— Vilken trollkraft ni har i era små händer! Det är som om det flöte eld och liv ur dem! Mesmer måtte ha varit en stympare mot er.

— Ah, Mesmer — han har inte uppfunnit den här konsten. Och inte har jag heller lärt av honom eller hans lärjungar. Det finns medfödd begåvning i detta som i annat. Någon gång skall jag för resten visa er några gamla böcker, av vilka ni skall se, att denna konst i alla tider varit känd och utövad. Men i alla religioner ha småningom prästerna endera monopoliserat den eller förbjudit den. . . Det heliga medlidandets bud: att giva av sin egen kraft till att hjälpa andra — det var för enkelt och för stort för att kunna gillas av dem.

De gingo tillsammans genom den stadsdel, där Neapels fattiga fiskarbefolkning hade sina tillhåll. Smala, smutsiga gator, trånga, mörka kyffen, utsvultna människor som huttrade i sina paltor i januaridagens gråa kyla.

— A, tänk marchesa att det i varje land finnes miljoner, som lever på detta sätt i beständigt elände! Alltid svältande, aldrig vissa om att för morgondagen få medel till den usla föda som med nöd uppehåller livet. Det måste dock komma en dag, då rättfärdighetskänslan vaknar i människors hjärtan, då det icke längre skall tillåtas, att stora skaror släpar sig till döds i fattigdomens trampkvarn, medan ett fåtal lever i överflöd. Det måste födas en ny samhällsordning! Säg inte, marchesa, att detta är utopier! Världen behöver utopier, världen kan inte leva utan

utopier.

— Det vet ni, att enligt min mening är vi alla skyldiga att bistå dem som lider nöd. Det vet ni, att jag anser det som ett brott att i självisk njutning glömma an-121

dras hunger. Men jag kan inte vara med om edra idéer beträffande en samhällsomstörtning. Ser ni, jag har vänner i Paris — gamla vänner till min far — som upplevat den franska revolutionen, och jag har hört alltför mycket 0111 dess fasor för att kunna någonsin önska en våldsam om-störtning.

— Men, marchesa, inte gör väl ni som Edmond Burke, vår berömde statsman, gjorde? Han var_som ung en varm anhängare av frihetsidéerna, han jublade, när den franska revolutionen bröt ut -— men när den sölades av blod, vände han sig med avsky ifrån den, fördömde den helt och hållet. Att han upprördes av grymheten, det förstår jag väl — men att han ej tvärs igenom blodtöcknen varsnade de mäktiga stora idéer som arbetade sig fram — det var dock en förblindelse, underlig hos en sä lysande begåvning. — Vet vi icke av historien, att aldrig har nya idéer brutit sig fram utan att blod måst flyta? Vet vi icke, att vedergällningen plägar drabba ännu i tredje och fjärde led! Och om somliga av dessa aristokrater, som gick med leende mod i döden, var beklagansvärda offer, så var de först och främst offer för sina förfäders missgärningar, för det upprörande förtryck de i sekler låtit det fattiga folket undergå. Vet vi icke, att det i varje revolution kommer en stund, då de sämsta elementen tränger sig fram och rycker till sig makten? Det är en fruktansvärd sak — men det tyckes vara en naturlag — liksom att, när det kokar i grytan, kommer för en stund all dräggen upp till ytan. Dock — dräggen skummas bort — de vilddjurslika människorna förgör varandra — och så klarnar till sist det hela. Idéerna träder fram i sin renhet, och historien avgör: att den smärtsamma proceduren var en nödvändighet. Säg mig, marchesa, inte kan ni väl ändå önska den122

ogjord, denna mänsklighetens stora födslovånda, som vi kallar den franska revolutionen?

Marchesan stod i begrepp att svara — men i samma ögonblick hejdade hon sig:

— Se då! A se!

På gatan, framför deras fötter, satt ett litet barn och lekte med en docka av klutar. Hon lyfte upp huvudet och såg på främlingarna med ett par stora mörka undrande ögon. Hon var klädd i trasor, hon var smutsig och okammad, men det bleka tärda lilla ansiktet hade en hänförande skönhet i linjer och uttryck.

Marchesan lutade sig ner och strök barnet smekande över håret.

— Du lilla stackare, sade hon ömt.

Barnet såg upp till henne och log. Det var som om den vackra främlingens varma vänliga blick varit ett solsken, vilket lockat en liten frusen knopp att öppna sig. Den lilla började jollra och pladdra, sträckte så ut sin hand och strök varsamt över den främmande signorans fina sidenklänning. Och så skrattade hon av idel förtjusning över att den kändes så len och fin att ta på.

Men nu kom en käring farande, grep den lilla i armen, ruskade henne häftigt och skrek:

— Ditt usla kräk! Hur understår du dig att ränna ut utan lov?

Den lilla började gråta. Marchesans ögon sköto blixtar.

— Hur kan ni behandla ett litet barn på det sättet!

Megäran glodde förundrad på den fina damen, som

tycktes bry sig om hur en fattig, liten unge hade det.

— Hå, hon kan allt vara glad ändå, den här ungen, att hon har någon alls som tar hand om 'na. Hon har varken far eller mor, men hennes mor var min systerdotter, och därför så ville jag ju inte låta henne alldeles förgås.123

Och hon släpade den lilla med sig in. Barnet hade upphört att gråta. Men det vände sig om och såg efter främlingarna med ett svårmodigt uttryck, som var gripande att se i ett så spätt ansikte.

— A, att tänka sig att ett sådant barn skall växa upp i smuts och trasor och elände, utbrast marchesan upprörd. A, om jag kunde befria henne. Om jag kunde rädda henne från detta helvete. .. Jag skulle vilja själv upptaga henne. Dock nej — det går ju inte. Jag vet ju hur människor skulle uttyda det; de skulle säga att det var mitt eget barn.

— Det är sant. — Nej, ni kan inte göra det. Om jag kunde ta hem henne — till lekkamrat åt lille Willie!

— Nej, nej, det skulle er hustru aldrig gå in på.

— Kanske inte, medgav han. Men nu vet jag! Ni, marchesa, tar reda på någon godhjärtad, helst barnlös familj, och så betalar jag dem för att de tar hand om den lilla.

— Ja, det blir bra, sade marchesan. Fast jag vill naturligtvis betala hälften.

Och hon log emot honom — ett ljust, varmt leende.

Ett par dagar därefter var saken ordnad. Megäran var helt belåten åt att slippa besväret med ungen. Och när hon så till på köpet fick några vackra slantar för det!

Shelley kände sig helt lycklig över den känsla av samhörighet med den älskade som skänktes genom medvetandet att ha en gemensam liten skyddsling. Hoppet började åter få insteg i hans hjärta.

Någon av Marys bekanta hade sett Shelley den dag han beledsagade marchesan genom Santa Lucias krokiga gator. Det berättades för Mary. Och så blev det förhör.

Vem var den damen han gått med? - Åh, en gam-124

mal bekant han råkat pä. — En gammal bekant: Engelska således? — Inte precis — modern var skotska.

— Vad hette hon?

Shelley tog upp lille Willie på sitt knä och började leka med honom.

— Vad heter hon?

Mary upprepade frågan med en något höjd stämma.

Shelley reste sig upp.

— Jag tycker det är under bådas vår värdighet att börja anställa förhör med varandra.

Och han gick in till sig.

Nej, detta var olidligt. Så kunde det icke få fortfara. Det var klart, att deras äktenskap i alla händelser måste upplösas.

Och om Constantia förstod detta — månne icke dä hennes uppfattning skulle betydligt förändras?

I alla händelser måste han få klarhet — måste få veta vad som var hennes verkliga mening: det hon sagt honom en soldrucken dag bland blomstren i hennes trädgård — eller det hon slungat ur sig i en åskby av vrede.

De gingo uppför Posilippos höjder. Vagnen hade fått stanna vid bergets fot.

Constantia var vid sitt mest glittrande solskenshumör. I sin sprittande glättighet var hon mera lik sig som under den första lyckliga tiden än vad hon på länge varit. Det var som hon i dag glömt att resa upp emellan dem den där osynliga barriären, som vid deras senaste sammanträffanden varit så tydligt förnimbar.

— I morgon ska vi ut och cavalla, sade hon. Vill ni inte komma med och cavalla i morgon?125

Hon hade ett lustigt sätt att ge engelsk böjning åt de italienska ord hon allt emellanåt blandade in.

Man var inne i februari, och vårblomstren började redan sticka fram.

— Ser ni, är inte detta en härlig plats, där vintern knappt hunnit komma förrän våren redan är här! — Vet ni vad napolitanarna säger: om frestaren hade förstått att föra Människosonen till detta berg och visat honom golfen och öarna därute — ja, då skulle han aldrig ha kunnat motstå frestelsen. Och när vår Herre är vid dåligt humör, säger

de, då bara tittar han ned på Neapel ett slag — — Jag tror att jag blir här i Neapel hela året. Vet ni vad, eftersom er hälsa ju alltid förbättras av värme, sä borde ni vara här över sommaren.

De hade kommit till en krökning av vägen, hade stannat invid ett murgrönsomspunnet stenblock — en pelarbas från ett grusat forntida tempel. Där var en härlig utsikt över den blå golfen, lysande i middagssolens sken.

Men Shelley såg ej utåt. Han var helt upptagen av en enda tanke. Nu måste han framställa sin fråga, den som hela tiden brunnit inom honom.

Hon fick ett plågat, halvt förtretat uttryck — mötte ej hans blick utan plockade nervöst det ena mörka bladet efter det andra från murgrönan.

— Säg mig blott detta enda, bad Shelley, säg mig om jag har något hopp--—

Men i nästa ögonblick varsnade han, hur en glimt av vrede lågade upp i hennes stolta ögon. Och hastigt stammande, tillade han, att han blott hoppades att hon åter måtte skänka honom den vänskap, som hon från början gett med så kunglig frikostighet — den vänskap som varit honom så dyrbar, men som på sista tiden, efter vad han med smärta märkt, tycktes ha betydligt svalnat.126

Hennes svar kom kort och otåligt. Och han förstod att hon knappast mindes allt det hon sagt den dagen då vredens storm var över henne.

När han en stund senare skildes från henne vid porten till hennes palats, hade han en tyngande känsla av att ha begått ett ödesdigert misstag.

— Nej, marchesan kan ej ta emot. Marchesan har huvudvärk.

Det var tredje dagen å rad han fick samma svar. Han kom dock ihåg, att hon en gång sagt att det bästa för henne, när hon hade huvudvärk, var att taga en promenad.

Dyster till sinnes, strövade han omkring på gatorna i närheten av hennes palats.

En pisksmäll, klapprande hästhovar och rullandet av lätta hjul.

Marchesans ekipage!

Hastigt skyndade han in i en port — ville ej att hon skulle se honom ströva omkring där i trakten — som om han väntat på henne.

Jaså, hon föredrog numera att ta en åktur ensam...

Nu rullade vagnen förbi den port, där han stod inne i dunklet. Där satt marchesan — men inte matt tillbakalutad mot kuddarna utan med rak hållning och glättigt talande.

Ty — hon var icke ensam. Bredvid henne satt en ung man — Shelley råkade känna igen honom: en lärd och begåvad man, anställd vid konungens museum.

Jaså, det var för lionom hon nu var hemma! Nu talade hon med honom om hans vetenskap, frågade vetgirigt, sög in vetande, bländade honom med sin intelligens, förtrollade honom med sin skönhet, hänförde honom genom127

sin redobogna sympati, sitt öppna kamratliga väsen. Och så, när han var fast, ohjälpligt fångad, då adjö med honom! Ty hon ville nog ha hyllning och beundran, men kärlek — nej!

Söndersliten av svartsjuka, marterande sig själv med att i allehanda fantasier se och höra huru hon nu skänkte åt en annan allt det som förvägrades honom, strövade Shelley omkring halva dagen. Hem kunde han ju inte gå — det vore för olidligt att nu mötas av kalla blickar och misstänksamma frågor.

Några dagar hade gått. Från marchesan hade intet avhörts. Fastän hon visste att han tre gånger förgäves hade sökt henne.

Så var det då slut även med vänskapen! Även de smulor han i sin hunger fått nöja sig med, skulle nu tagas ifrån honom.

Visserligen kunde det ju hända, att hon någon gång längre fram — t. ex. när den nye vännen blamerat sig genom en kärleksförklaring — skulle åter erinra sig honom, åter skicka efter honom. Det kunde ju vara rätt bra ibland att under utflykter ha honom till uppvaktande kavaljer.

Men nej! Vreden sjöd upp inom honom. Han ämnade inte låta sig behandlas som en leksak. Det måste bli ett slut på detta---

— Säg, Mary, skulle du inte vara hågad att återvända till Rom? Nu bör ju vinterkylan där vara förbi.

Mary blev tydligen förvånad. Men på den fot de nu stodo med varandra, ville hon ingalunda uttala någon överraskning.

— Det vet du nog, att jag hela tiden vantrivts här.

Två dagar därefter voro de på väg. Shelley hade icke

gjort något avskedsbesök hos marchesan, icke heller sänt128

henne en rad med underrättelse om sin avresa. Han ville skriva till henne, så snart han kommit fram till Rom. Han tänkte med en viss triumf på att hon väl ändå skulle erfara en smula missräkning, då hon fick höra att han avskuddat sig oket.

Ty det agg, som är avigsidan i varje kärlek, vilken ej är så helt osjälvisk som änglarnas eller mödrarnas — det hade nu, när han kände sig försmådd och övergiven, så tagit överhanden inom honom, att han med bitter tillfredsställelse tänkte ut de ord som skulle kunna såra och stinga henne---

Det blev ett långt brev.. . Inga direkta anklagelser han hade föresatt sig att undvika sådana — men där var en underström av dold bitterhet, när han talade om hur djupt, hur outhärdligt han lidit — hur han till sist föredragit smärtan av en fullständig skilsmässa framför dessa ständiga, kvalfulla slitningar, denna tärande väntan på att hon möjligen skulle behaga erinra sig hans tillvaro. Nu fick han vänja sig vid att leva ett liv utan hopp — tröstlöst — grått — men i ett lugn som han alltför länge måst sakna.

När Constantia mottog hans brev, blossade hennes vrede upp på nytt. Vad hade han för rätt att komma med förstuckna anklagelser? Vad rätt hade han att komma med halvuttalade fordringar? Hon hade bjudit honom sin vänskap — och hon kände män som skulle ha varit stolta, överlyckliga över ett sådant erbjudande frän henne. Han hade, trots varningar, gripit efter något mera — och blivit avvisad. Och nu lät han förstå, att det var han som var förorättad!

Hon skrev några skarpa rader till svar. Men så rev hon sönder dem. Om två människor icke kunde förstå129

varandra, då var det bättre, värdigare, att de skildes åt under tystnad — utan vreda ord, utan ömsesidiga anklagelser.

Shelley hade sagt till sig själv, att han icke väntade något svar på sitt brev. Dock, för varje gång han hämtade sin post, spejade han med feberaktig iver efter hennes välkända handstil. Men dagarna gingo — veckorna gingo — och intet svar kom.

Det fanns dagar då han välvde planer på att själv förkorta sitt liv — i vilt begär att uppskaka den kvinna som han älskat men som han nu till hälften hatade — i ett lidelsefullt begär att tvinga henne att ångra sin hårdhet.

Och allt under det kvalen och vreden rasade inom honom, stego stundom ur deras bubblande djup några tungsint skälvande rytmer — några strofer så bittra som malört.

Falska vän, månn' du gråter eller ler, när du mig på båren ser? Föga väl aktar på löje och tår stoftet som, kallnat, ligger å bår.

Farväl! Håhå--

Vad är det för suckar bland vassen gå?

En orm det i ditt löje är

och gift i din gråt, min hjärtanskär.

O sömn, om döden vore lik dig eller du till döds kunde vagga mig, strax jag lade mitt huvud ner — att vakna när? Aldrig mer! Farväl, o värld!

Hör du klockornas klämtande färd?

De säga: vi två måste skiljas åt:

den ena med glädje, den andre med gråt.

9—/fl/22i. Roos, F.tt diktaröde.130

Det var full vår i Rom — strålande sol, glimmande blomster och leende ansikten.

Men i några små rum vid Corson rådde ångest och oro.

Lilla VVillie var sjuk. Febern glödde i de blå ögonen, det ljusa håret låg i fuktiga ringlar över den vita pannan, och den lilla kroppen riste och skakades av kramp.

Hans älskade lilla gosse — Å, inte var det väl möjligt att han skulle mista honom!

Eller skulle ödet måtta även detta slag ät honom?

Tre barn hade han redan förlorat: lilla Claire, som för ett halvår sedan utandats sitt korta liv, och Janthe och Charley, Harriets barn, som han mist på ett sätt som tycktes grymmare än om det skett genom döden. Englands lordkansler hade ju dömt honom ovärdig att taga hand om sina egna barn, enär han kritiserat Englands officiella religion. Bittert hade han känt den sorgen, den förödmjukelsen. Men så kär för hans hjärta som lilla blåögda Willie hade dock ingen av de andra varit.

Det ena minnet efter det andra gled fram för hans inre syn, där han nu i långa dagar, i ändlösa nätter satt vid Willies sjukbädd. Blicken ur de klara blå ögonen, som ibland strålade av barnslig glädje, ibland åter tycktes full av drömmande outtalad undran, de små händerna, som så förtroendefullt smögo sig in i hans — den späda rösten, som kunde få så ömma tonfall, de många undrande ivriga frågorna, ibland så överraskande genom sina glimtar av ett vaknande tankeliv.

Huru många gånger — han kände i dessa stunder ett smärtans styng för varje gång han tänkte därpå — huru många gånger hade han icke, försjunken i sina böcker, skjutit ifrån sig den lille, avvisat hans smekningar, hansi3i

frågor, hans böner att pappa ville leka med honom. Alla hans böcker — å vad betydde de nu i jämförelse med den älskade och älskande lilla varelse, som han stod i begrepp att mista!

Vilken lycka, vilken vemodig lycka, var det icke nu, när han fick göra sitt sjuka barn en liten tjänst — fick möta en tacksam blick ur de vackra feberglänsande ögonen. Lilla Willie, han hade alltid varit så tacksam, när pappa sysselsatte sig med honom. Vad han skrattade — sä klingande högt — när pappa hissade honom upp i taket. Och vad han brukat stå länge, länge i fönstret och vrnka, när pappa gick ut.

Vilka skatter hade han icke förslösat genom att icke mera ägna sig åt denna rena ömma barnasjäl, som sträckt sig emot hans!

Var det alltid så, när en människosjäl gick bort? Alltid änger hos de efterlevande över förspillda möjligheter — över känslans armod, över kärlekens bristfullhet. Huru fruktansvärt måste icke då uppvaknandet i en annan värld bli, om vi där med blixtlik klarhet skola se allt vad vi försummat gentemot våra medmänniskor — stora och små — allt vad vi kunnat göra men icke gjort —

1 gemensam ångest sutto de — Shelley och Mary — lutade över sin lilla älsklings läger. Och småningom, i den oro som tyngde, inför den sorg som de bävade för, smälte den undan, den mur av is som rest sig emellan dem.

Och så kom då till sist den stunden då den flämtande livslågan slocknade, då de klara blå ögonen brusto, då den

späda kroppen, som ristats så svårt av febern, blev helt stilla och orörlig — då den barnasjäl, som under några korta år gästat jorden, äter gled bort ifrån en värld av oro och sorg.132

Men när den kom, denna sista bittra stund, då hade dessa två, som stodo sörjande, förkrossade, vid dödslägret, dock lärt något av den svåra läxan: förlåta — fördraga.

Arbeta — det var dock den enda trösten. Arbetet — det bragte glömska.

Han fördjupade sig åter i sitt stora drama om Prometheus — om titanen, som gav åt människorna av himmelens eld, som trotsade de mäktiga, som okuvad led alla kval. Och när han till sist skildrade, hur den väldige till sist dock vart fri, då drömde han om en kommande tid, då våldet skulle nederslås, då rättfärdigheten skulle segra och dä de starka skulle se som sitt främsta värv att skänka ljus, skänka eld åt de svaga, de förfrusna, de i mörker

trevande själarna. ---

Där kom ett budskap från hans fjärran hemland: I en av de rökiga bullrande storstäder, där fabrikspipor ljödo och maskiner surrade, där i usla kyffen bodde tusen och åter tusen av trötta arbetare, bleka kvinnor och svältande barn — där hade massorna en dag samlats för att begära lindring i de påbud som fördyrade brödet. Stilla, hovsamt hade de framställt sina önskningar — och huru hade de mötts r Med hugg och slag, med gevärs-skott och bajonettstyng —

Han såg det för sig, medan han läste därom i sin vän Leigh Hunts brev. Han såg blodet flyta i rännstenarna, hörde de sårades stönanden, jämmerropen från kvinnorna när deras män och söner föllo. — Och vreden grep honom, sorg och medömkan stego inom honom. Hade han icke sett den förfärande nöden i de fattigas kojor? Hade han icke sett det hjärtlösa överflödet i palatsen? A dessa övermodiga rika! Å denne högmodige lörd Castlereagh, som nu ledde Englands öden — han som hjälpt till att133

böja Irland under oket, ban som hetsat till anfall mot Frankrike på den tid då alla de mäktiga slöto sig samman för att söka där kväva folkets frihetsvår, han som på den stora fredskongressen gått samman med de starka och listiga, vilka förbundo sig till att undertrycka de svaga — hur skulle väl han kunna betrakta de ringa som annat än arbetsdjur, dem man sköt ned, ifall de visade sig uppstudsiga!

Och i smärta och i hänförelse steg den inom honom, sången om förtryckarna och de förtryckta — om de många som en gång dock skulle lära känna sin makt och veta att kräva sin rätt:

Den flygande fågel i mark och mo har dock sitt näste, har dock sitt bo; de vilda djuren i villande skog ha dock sin lya och föda nog.

Men mänskor som sträva dagen lång, som gå till sin trampkvarn sin trötta gång, ha knappast hem, ha knappast mat — hålögd hunger tömt deras fat.

Guldets spöke har rövat allt,

rövat lönen för den som svalt,

rövat de bittra mödornas frukt

från eländets kyffen av köld och fukt. —

Men frihet, du är dock ej blott ett namn, en hägrande syn, en gäckande hamn, frihet, du är förmer än så: du är tröst, du är hopp för de dignande små:

För alla som släpa i svält och nöd,

frihet, du är ju hem och bröd.

Du är bröd och du är hem

för de arma som bittert måst sakna dem. —Du, frihet, är tankarnas klarhet jämväl. Aldrig en rak och friboren själ skall låta sig tvingas att blindvis svära på döda dogmer, dem mörkmän lära.

Du, frihet, är fred! Ty aldrig av dig skall det tålas tyrannernas krig, då de sända sin härsmakt att stäcka den frihetens vår som härlig ses bräcka. —

Tanke och Konst och Poesi skola en gång dina lampor bli, skola vid minsta kojas härd mana till liv en ljusets värld. —

Envar som är orädd, envar som är fri, samlens! Träldomens tid är förbi! Svärjen alla en helig ed: våldsmännens makt skall nu slås ned!

Ingen tyrann och ingen träl! Allas rätt — det är allas väl. Fria vi stånda, en och var, fria som Gud oss skapat har.

Likt vaknande lejon resen er upp! Fram i en stolt, en tallös trupp! Fram att emot förtryckarna gå! I ären många! De äro få!

Slavar drömma om hämndens dag, törsta att giva slag för slag, blod för blod — men I icke så! Handlen ej så, när ni makten nå!

Som blommor upprinna i solig vår, som stjärnor framblänka i nattens hår, som böljor hävas, där storm framgår, så vakna själar där friheten rår.135

Men för varje gäng tankarna släppte arbetet, gledo de strax, oemotståndligt, på nytt hän till den kvinna som han alltjämt älskade i stum, förtvivlad kärlek. —

Och då mer än ett år förgått utan att han hört ett ord om henne, blev till sist hans längtan honom övermäktig. Han skrev på nytt till henne. Men denna gäng blev det intet långt brev. Han endast sände henne några dikter, och i de korta beledsagande orden bad han ödmjukt att få om så vore blott en rad av hennes hand.

Bland de dikter han sände var icke den, i vilken han en gång, i lidelsens och smärtans ursinne, skildrat — i förtäckta ord — sin kärleks saga, tecknat hennes gestalt såsom den hårda, obevekliga och pä samma gång nyckfulla. Men han sände henne dikten om de helande händerna: om kvinnan, som i gudomligt medlidande bragte lisa och hugnad till den plågade, och om mannen som tog emot hennes barmhärtighet — allt under det - han visste att han aldrig skulle av henne få det han hetast åstundade.

Sov! Sov! Din sorg förgät!

Glöm din långa smärta!

Sov! På din panna vilar min hand.

Sov! Min tanke din hjärna band;

min ömkan smyger med lätta fjät

in i ditt sargade hjärta.

Från mina fingrar där glider en ström,

en helande, hugnande livets ström,

och kvalet somnar, och smärtan flyr

likt en svinnande dröm.

Sov likt de döda i dödens dal, likt dem som ej fötts till livet än. Förgät ditt liv! Förgät ditt kval! Förgät att du vakna skall igen! Glöm den kyliga världens hån!136

Glöm att för evigt du skilts ifrån ungdomens stolta, brusande fröjd med strålande sol från molnfri höjd. Glöm ock mig — ty ej någonsin, du arme vän, blir jag din.

Likt en sky av vårregn full, gråter mitt hjärta för din skull, gråter ett helande regn över dig, du blomster som trampats å livets stig. Den klingar, min andes stumma musik, blid och rik,

in i ditt stormuppfyllda bröst, bringar dig ro och ljuvlig tröst. Alla ditt väsens djupaste schakt vila nu i min makt.

Och han sände henne dikter, där liksom i hastiga glimtar .kommo hänsnyftningar på vad han genom mötet med henne upplevat — hänsyftningar på hans lidande och hans förtvivlan.

När lampan har krossats, är ljuset ju slocknat och slut. När strängarna brista, då tystnar toners magi. När bojan har lossats, flyr fågeln till skogarna ut. — När skyarna mista sin glans, då är dagen förbi.

Ej tonen, ej ljuset,

sen lampan och lutan ha bräckts,

bli kvar — och ej suset

av sången i öde land.

Där hörs blott en klagan

— lik vindens se'n solen släckts,137

lik tungsinta sagan,

som höstvåg täljer för strand.

Två hjärtan sig ena —

så tröttnar det starka först.

Det svaga allena

blir lämnat i brännande törst.

Om Eros hörs klaga

att allting på jorden förgår,

vi välja det svaga

till sin vagga, sitt bo och sin bår?

Mig lidelsen skakar,

som stormen örnarnas bo.

Dock — man nämner ju narrar

dem som skälva av känslans ve. . .

Mitt näste det brakar

för greppet av stormvindens klo. —

Och hemlös jag darrar

i en värld av köld och av spe.

Och han sände sin »Sång till lärkan», diktad i självför-gätande hänryckning, medan det svårmod, som bodde på bottnen av hans väsen, blev som en dunkel bakgrund till den trånad efter sällhet, som skälver i varje själ:

Hell dig, ande blida — fågel ej du är! — som från rymder vida ljuvligt budskap bär

i sång, som hänryckt, jublande, igenom etern skär.

Högre, högre stiger du mot blå kristall, sälla rymden viger till en tempelhall,

där stigande du sjunger — stiger i toners svall.I3§

Sol i väster bävar,

rosenpellen spänns,

fladdrande du svävar

mot sky, som av solen bränns —

en vingad glädje är du, en glädje utan gräns.

Se, hur helt du höljes i det röda ljus — stjärnan lik, som döljes uti dagens hus.

Jag ser dig icke mera, hör blott din stämmas sus.

Hela luftens välvning

fylles av din sång,

som — i plötslig skälvning —

himmeln på en gång

fylles av ljus från månen, som går fram å silverspång.

Vern är väl dig känner? Vem är väl dig lik ? Bågen, som sig spänner bland skyar, sjufalt rik,

äger dock ej en fägring att likna vid din musik.

Likt skalden, som sig gömmer vid ensligt grubbels härd, men i sånger drömmer och tvingar till sist en värld

att känna hans fröjd, hans smärta, att följa hans tankars färd;

liksom i toner mjuka fager furstemö låter kärlekssjuka tankars smärta dö

i välljud, dem ljumma vindar ut i natten strö;

liksom en lysmask sitter gömd i skuggig park, dold av sitt eget glitter139

bland blomsterna å mark,

men spridande kring sig en ljusglans, skimrande och stark;

ljud av regn om våren på gräs och örter små, dagg i blomstersnåren, allt vad tänkas må

ljuvligt och glatt och friskt — din sång är bättre ändå!

Lär mig, vingeburna. vad dig gör så nöjd! Aldrig Bacchi urna, kärlekssällhets höjd

ha lockat fram ett jubel, så skälvande av fröjd.

Sång om hymens lycka, sång om segerns dag, mätt med din, vi tycka alltför matt och svag —

med hemlig saknad röjd i de trötta pulsars slag.

Med din fröjd, den bjärta, längtan kan ej bo. Skugga utav smärta aldrig stört din ro.

Du älskar — men vet ej hur mättnad och olust ur kärlek gro.

Vi skåda framåt, tillbaka, vi trå till solens borg. Oss nöjets druvor smaka ständigt av mödans korg.

Vår ljuvaste sång är den, som täljer vår tyngsta sorg.

Lär mig hälften bara av glädjen i din röst! O vad toner klara då sprunge ur mitt bröst —

all världen skulle lyssna, all världen få hjärteröst!140

Constantias svar kom snabbt. Där voro inga förklaringar; hon berörde ej alls hans första långa brev, lät knappast falla en hänsyftning på vad som förefallit emellan dem. Men hon skrev, att hon först nyligen, genom engelsmän som kommit från Rom, hört berättas vilken smärtsam förlust där drabbat honom, och hon yttrade några enkla, varma, vemodiga ord om att hon förstod vad han lidit, förstod det därför att även hon mist ett barn. Och hon skrev om huru lidandet väntar oss alla, på alla våra vägar, men huru det gäller att modigt bära vad som måste bäras. Hon skrev också om deras lilla skyddsling — att hon dött för några veckor sedan, visste han ju redan

genom brev från fosterföräldrarna? Men huru gott var det icke att veta att dessa sista månader för den stac kars lilla varit ljusa och lyckliga! Var det icke för oss alla en tröst i tunga stunder, när vi visste att vi bragt hjälp åt någon av de många som lida? Där dallrade genom varje ord i Constantias brev en ton som minde om den blick vilken mött hans, när han väcktes ur den helande sömnen. »Mod, stackars vän», tycktes hon säga, »jag lider med dig, men vet: åt den som är stark ger smärtan vingar.»

Tårarna stego honom i ögonen. Ja, han grät, grät ohejdat som ett barn. I de tårarna smälte den och svann hän, den bitterhet som så länge grott inom honom.

Nu stod hon åter för honom, den älskade, som i den första tiden av tjusning. .. Dock nej — han såg henne klarare nu, förstod henne bättre. — Ty med ens såg han nu det som han förr ej mäktat se: enheten, det centrala i detta skiftande och rika väsen. Såg också i ett nytt ljus förhållandet emellan dem. Hade hon än i sin vrede fällt hårda, orättvisa ord, så hade hon ju i gengäld i deras141

första varma vänskaps tid sett honom i en alltför ljus dager, sett honom snarare sådan han hoppades en gång bli än sådan han var. Och dessa överdrifter — såväl de lyckotändande orden som de piskrappsvinande — hade de ej, var på sitt sätt, varit honom till eggelse och gagn? Hade han ej fått liksom ny luft under vingarna, därför att hon sagt sig tro på hans storhet som diktare ? Och hade ej hennes piskande kritik sporrat honom till förnyade ansträngningar — ävensom tvingat honom in i sin egen själs innersta djup, till självrannsakan och självkännedom.

En varelse av starka motsatser var hon. Men månne icke dessa voro de som utövade det starkaste inflytandet på människornas själar?

De människor som alltid voro hövliga och sansade — månne de någonsin med sin kritik kunde nå så djupt, tränga så in i en själ, så inverka på densamma, som dessa skarpa frätande ord, vilka först vållade en olidlig smärta?

»Självisk, uppfylld av sig själv», hade hon sagt. — Ja, hade hon inte rätt däri? Han hade inbillat sig vara en god människa, därför att han haft svårt att säga nej, därför att han hade en önskan att hjälpa var och en som led, och därför att han alltid drömt om, alltid hoppats på en ny samfundsordning, som skulle giva frihet åt envar, bröd åt envar. Men ville han vara fullt ärlig mot sig själv, så visst hade hans tankar och drömmar först och främst kretsat kring hans egen personliga lycka: kärlekens lycka och det skalderykte, som orättvist förvägrades honom.

De gledo förbi hans själs syn, de gärningar han gjort och som han hittills betraktat som förtjänstfulla.

Var det en av dem som var helt osjälvisk?

Den gången t. ex. då han pantsatte sitt mikroskop för att kunna hjälpa en fattig gubbe — visst var det av med-lidande med den gamle han gjort det, men varför skulle han sedan gä och lösa ut mikroskopet just en gång då han var ute med Hogg? Var det inte för att han innerst inne tyckte, att det ändå vore skada om ingen människa skulle få reda på hans lilla uppoffring?

Och hur hade han icke alltid inför sig själv förskönat sina gärningar, diktat om dem. Han granskade dem, den ena efter den andra av de avgörande tilldragelserna i hans liv. När han flytt med Harriet, visst hade det i själva verket varit därför att hans sinnen då talat starkare än hans själ. Men han hade intalat sig själv, att det var därför att han i ridderligt ädelmod velat taga sig an en flicka som av sin familj behandlades med hårdhet. När han sedan ville bli Harriet kvitt, då hade han sagt sig, att hon själv önskade skilsmässan. Men ville han vara fullt ärlig, så måste han medgiva, att efter deras sista sammanträffande hade han dock fått ganska klart för sig att hon i själva verket alls inte ville det.

När han yppat för Mary sin kärlek utan att ännu vara fri från sin första hustru, då hade han inför sig själv rättfärdigat sig med att Mar)- ju redan älskade honom — att hon omedvetet röjt det genom sina blickar, sin rodnad. Men om han, så snart han märkt detta, dragit sig tillbaka, försvunnit — vågade han verkligen påstå, att den sorg, som den sextonåriga flickan utan tvivel först skulle ha erfarit, ej skulle kunnat småningom skingras?

Nej, om han så snabbt förklarat sin kärlek, så var det därför att han själv icke hade gjort något allvarligt försök att kuva sin lidelse. Alltid hade han strax, otåligt, med stormande lidelse gripit efter den egna lyckan, så snart den varit inom räckhåll. Utan att ens tänka på om han därmed drog sorg och olycka över andra.43

Vad hade han då för rätt att beklaga sig, om han ej för tredje gången vunnit den lycka han sett hägra inför sig?

Vilket vimmel av olika viljor var icke denna värld! Var och en grep efter det han trodde skulle skänka honom lycka. Men de som räddade världen från att bli ett kaos, ett allas krig mot alla, det var de få som voro starka nog, osjälviska nog att offra sina egna önskningar, när det gällde det helas väl.

Det fanns verkligen människor, för vilka livet i deras liv, tanken i deras tanke, var att hjälpa andra. Och det utan sidoblickar på världens pris.

Skulle väl han någonsin nä därhän r

I denna stund av självrannsakan dömde han sig själv fullt så strängt som någonsin Constantia.

Morgonen grydde och fann honom ännu vaken.

Rosig steg dagen över de pisanska alpernas vita toppar.

Dit upp — dit upp till den vita klarheten ville han, måste han. Måste vara ensam med sina tankar.

Och uppe i fjällens tysta ljusa värld vandrade han snart allena. Andades höjdernas rena lätta luft, kände sig lyft över det vardagliga.

Här i den klara, genomskinliga luften kände han som en börda falla från sina axlar. Här i den strålande tystnaden var han ovanom sorgen. Han hade mist den älskade, skulle kanske aldrig återse henne — men var det icke likväl en evig själens rikedom att ha lärt känna en varelse så rik och skiftande som livet självt? En själ av eld och kraft och ömhet.

Här, där solen sken och vindar veno och luften var som en hälsodryck, steg det inom honom som ett jubel. Det började sjunga i hans själ.Och i lekande rytmer och dansande rim diktade han sagan om en underskön fe, Solens egen dotter, som var vis och välvillig och likväl full av tusen skalkaktiga infall — så full av liv att det var som ett livselixir att vara i hennes närhet. Och han log för sig själv, medan han tänkte på huru var och en skulle anse detta blott som en fantasiens lek, allt vad han förtalde om feens palats, uppfyllt av sköna och kostbara ting, om hennes tusentals bokrullar, där hon studerade hemlig visdom, om hur hon sömmade undersköna broderier, där blommorna tycktes äga liv, om hennes sällsamma makt över människorna. . . Men när *hon* en gång finge denna dikt att läsa — hon som skulle förstå den — då skulle hon väl le ett av sina vackra leenden och skänka skalden en vänlig tanke.

Icke skulle han någonsin kunna glömma Constantia. Aldrig förrän med livets slut skulle den dö bort, denna tärande förtvivlade längtan till den som kunnat fylla ut hans liv, jubel och lycka — om hon blott velat. Men bitterheten var borta, det hemliga agget var borta. Han kunde älska utan att sönderslitas av det mest helvetiska av alla kval, det som är liksom ett hemligt vanvett och en hemlig skam: att mitt i kärleken känna hat.

Han hade märkt att både Mary och andra kommit till den övertygelsen, att hans melankoli berodde på dels ohälsa, dels grämelse över kritikens fientliga hållning gentemot hans diktning. Så mycket bättre om de trodde att han jämnt ruvade över detta. Så fick han ha sitt hjärtas hemlighet i fred.

*

V.

Nå, vad vill den sköna Claire?

Byron satt och matade sin favoritapa med frukt. Det fanns ett helt menageri här i hans palats i Ravenna: markattor klängde i gardinerna, en tam kråka spatserade på skrivbordet, hundar lågo och sovo i alla vrår, kattor hade nystat ihop sig i de bekvämaste stolarna, och från stora trappan ljödo de hesa skrien av en skock påfåglar.

— Vad är det för önskningar den sköna Claire behagar framställa med dig som taleman?

— Hon önskar detsamma som hon redan i brev bett dig om: att få träffa sitt barn.

— När jag åtog mig att sörja för Allegras uppfostran och framtid, så var det med det uttryckliga villkoret att modern skulle avstå från alla sina rättigheter över henne.

— Jag vet det. Och jag varnade Claire. Jag ansåg inte att den yttre ställning Allegra skulle ernå genom att uppfostras som din dotter kunde uppväga förlusten av en mor. Och jag förstod, att Claires saknad skulle bli bitter. Men hon betraktade det ju som sin skyldighet mot barnet att låta det få dessa förmåner. — Om hon nu är särskilt orolig, så är det därför att hon hört att klostret, dit du skickat barnet, ligger i en osund trakt.146

— Nunnorna tar mycket god vård om henne.

— Må vara. Men vem kan undra på att en mor önskar se till sitt barn. Och vad har du för skäl att neka henne denna glädje? Att du själv ej vill träffa henne, att den känsla du haft för henne är slocknad — det säger jag ingenting om. Men vad har du för skäl till denna grymhet, till den ringaktning du röjer, när du talar om henne? Hon har dock fört vad världen kallar ett otadligt liv såväl före som efter er korta bekantskap.

— Otadligt? Nej, min bästa Shelley, ibland är du verkligen något naiv!

— Vad menar du?

— Ä, man hör ju en del saker ...

— Vad har hu hört? Av vem har du hört?

— Jag har hört en del av Hoppners.

— Hoppners?

Engelska konsuln i Venedig. Vad hade de haft för historier ?

— Det kom en italienare och sökte tjänst hos dem; han hade varit betjänt hos dig en tid.

— Jaså, Paolo — den lymmeln, som jag körde bort för oärlighet! Nå, vad hade han hittat på?

Jo — det kom fram sä småningom. Paolo hade berättat, att under vistelsen i Neapel hade det varit häftiga uppträden emellan Shelley och hans hustru. Anledningen hade varit svartsjuka å mrs Shelleys sida. Och miss Clair-mont hade legat sjuk i Neapel, och hon hade fått ett barn, det visste Paolo alldeles bestämt. Och det barnet var Shelley far till. Och han hade låtit sätta in barnet i ett hittebarnshus.

— Och allt det där har du trott!

Byron blev något förlägen. Nej, han hade naturligtvis inte trott på det. Men i alla fall så hörde Shelley, att in-147

te hade just Claire det bästa rykte. Så att även ur den synpunkten hade han fullt fog för att avslå hennes begäran.

Samma kväll skrev Shelley ett brev till sin hustru och meddelade henne vilka infamier han fått höra.

»Ett visst mått av förtal , skrev han, »kan man bära, och förtal utgör egentligen den bästa komplimang en högsint natur kan mottaga från en smutsig värld, som det är ett helvete att leva i. Men detta överskrider dock måttet ---»

Med nästa post kom Marys svar. Hon inneslöt ett brev till mrs Hoppner, vilket hon önskade att både hennes man och lörd Byron skulle ta del av. Och när Shelley läste detta brev, kände han kanske klarare än någonsin förr, vilken trofast och präktig kamrat han dock ägde i sin hustru.

Ur Marys ord talade en rättskaffens människas hela ljungande harm över lögnen och förtalet, en älskande makas upprörda sorg över att den man, hon satte högt, skulle smutskastas. Ingen skulle kunna läsa detta brev utan att

känna att ärlighet och sanning skälvde i varje rad.

— Ja, det sa jag dig ju, att jag inte trodde ett dugg på den där historien. Jo, jag ska själv skicka brevet till mrs Hoppner. Jag hade ju egentligen lovat mrs Hoppner att inte berätta för dig den här historien, sä att jag fär ju lov att skriva ett par rader om saken till henne.

Men sedan Shelley rest, tyckte lörd Byron att det skulle ändå vara bra förargligt att låta mrs Hoppner få veta att han ej hållit sitt löfte. Och så fick brevet ligga oavsänt.

Mary hade i sitt brev fordrat, att mrs Hoppner skulle erkänna sig övertygad om sanningen av vad hon skrivit. Men intet svar avhördes, och med bitterhet i hjärtat sade Mary, att människorna måtte i sanning vara dåliga, då de148

ha så lätt för att tro ont om varann och så svårt för att tro varann om gott.

Men Shelley tänkte pä Constantias ord om det ödets bann som vilade över honom. Var det dä alltjämt hans öde att icke endast se sin diktning orättvist ringaktad utan också att se sin heder fläckad, sitt namn släpat i smutsen ?

Solen sjönk mellan rosiga skyar. Likt flytande guld gledo Arnos vågor fram.

På den gamla stenbron, som vid Pisa förenar flodens båda stränder, stodo tre män.

En av de tre, en högväxt mörkhyad man med vackra djärva drag, sade:

— Här äro vi nu tre vänner, som ödet fört tillsammans, liksom floden driver in i en eda lösryckta strån från olika håll. Alla komma vi från det fjärran dimmiga öriket, alla ha vi tidigt blivit utstötta från vära hem, alla ha vi prövat pä varjehanda vidriga öden, fastän vi ännu inte hunnit de tretti åren. Låt oss nu sitta ned på bänken där och berätta för varandra, hur livet handskats med oss. Du far börja, Shelley!

—• Inte tretti år, sade du, Trelawnyr Jag säger dig, att, jag är nittio år gammal. För mig är livet förbi. Ingen kan ha begynt sin färd med mer stormande förhoppningar, ingen med en ljusare tro på det goda hos människorna. — Men allt har misslyckats för 111ig. Jag drömde om lycka — men den fanns ej där jag trodde. — Och där den fanns, där stod den ej att vinna. Jag ville hjälpa mina medmänniskor, väcka dem till starka fria tankar — men de mötte mig med hat och hån. Mina böcker ligga osålda och glömda — — — Kritici fördöma dem, och mina vänner säga att jag misstagit mig om min kallelse149

och aldrig borde ha skrivit vers. Jag har längtat efter ett hem — men rastlös, rotlös har jag drivit omkring, har bott i hyrda rum bland hyrda möbler. Jag ägde en liten son. som jag älskade, som redan lärt sig älska mig. Jag tänkte: han skall nå den lycka som jag ej nått. Men han gick ifrån mig. — Och det barn, som jag nu ser växa upp i mitt hem, har ej den glans över sin panna som min Willie hade. Jag har irrat omkring i skilda länder, letat efter jag vet icke vad. — Stundom har jag tjusats av skönhetssyner, ofta har jag känt mig gäckad. Och vart jag än kom, har snart en hemlig oro drivit mig vidare. Hela mitt liv är ett fiasko.

— Nu är det din tur, Williams!

— Elva år var jag, då jag gav mig ut till sjöss. Havet älskade jag — men jag kan inte säga, att jag tyckte om Jpennalismen ombord på en örlogsman. Så lämnade jag flottan, gick in vid dragonerna och blev kommenderad till Indien. Där stred jag för att civilisera infödingar, som gärna ville leva i fred och ro i sitt eget land. Så blev jag kär — nå, ni vet hur det brukar gå för gifta officerare i Indien: efter en liten tid får man sända hustru och barn till Europa, därför att de inte tål vid klimatet. Men var nu äran av att slå ihjäl infödingar så stor, att det lönade sig att därför döma sig själv till skilsmässa från vad jag höll kärast? Jag tog avsked och gifte mig — jag hade ju en liten förmögenhet, som min styvfar hade vänligheten att lämna, när han knep det övriga. Så begav vi oss över till Europa.

I Genève träffade jag en gammal officerskamrat från Indien — Tom Medwin — som med så mycken värme berättade om sin kusin poeten Shelley, att vi beslöt oss för att fara hit till Pisa, min hustru och jag. Och det har jag inte ångrat — oaktat jag här ådragit mig ohälsa. Ja,iSo

jag vet ju nog, att folk skrattar åt den föreställningen, att man skulle kunna bli bröstsjuk bara för att man sover i en säng, där en lungsiktig människa dött. . . Nå, det är inte värt att grubbla över sådant, och det gör jag inte heller. Vad mina tankar nu sysslar med, det vet du bäst, Shelley. Och blir det något värde med det drama jag håller på att skriva, så är det till stor del tack vare din välvilliga hjälp. — Nu är det du, Trelawny.

Trelawny strök sig över de mörka mustascherna.

— Jag har alltid, när jag önskat något, varit besluten att också nå det, om jag så skulle gå genom både himmel och helvete. Men det var en som var lika besluten att jag inte skulle få vad jag ville, och det var far min-Nå, så gav jag mig ut till sjöss, och tyranniet ombord tycktes mig jämförelsevis lättare att uthärda än tyranniet där hemma. Ja, jag rymde ju i alla fall förstås, när jag kom till Bombay. Sen färdades jag omkring på soliga hav och grönskande öar och lärde känna bruna män och kvinnor — mest kvinnor. Skulle jag berätta för er allt vad jag upplevde därborta bland malajer i den fjärran östern, så skulle ni inte komma i säng denna natt. — Vid tiden för min myndighet gav jag mig hem till England igen. Och där blev jag fast — blev en bekymmer-tyngd äkta man, liksom så många andra. Tänkte med saknad tillbaka på kvinnor som hade föga mer än ett fikonlöv på sig, som aldrig presenterade en sömmerskeräkning och som grinade belåtet, när de hade en kokosnöt att tugga på. Nå, när jag kom till Schweiz förra året, så var jag i alla fall en fri man. Där mötte jag Wordsworth i Lausanne. Jag hade alltid önskat att träffa en stor poet. Tänkte att då skulle man väl få höra något som lyfte en över det vardagliga. Men hos Wordsworth mötte jag ingenting annat än självbelåten vardaglighet. Sä fick jag höra,i3i

att Byron och Shelley vistades i Pisa. Och så kom jag hit.

— Ja, vad Byron beträffar —---Ni vet båda, att när

man frågar honom om hans tankar i livets djupa frågor, så blir hans svar ironiska och gäckande. Men fast han är högmodig som Lucifer och tyckes nästan så självisk som högstdesamme — så säger jag dock inte, att det varit en besvikelse att möta denne man. Det finns ögonblick, då man måste tro på att det — trots hans cynismer — finnes godhet inom honom. Och den som hört honom tala om förtryck och frihet, om tyranner och rebeller — den vet, att han dock kan flamma upp i entusiasm. Men i alla fall — det är inte Byron.som blivit mitt bästa minne från dessa månader. En man drar sig ju för att säga vackra saker till en annan man, men — fast det är mycket som jag inte säger dig, Shelley, så vill jag dock säga detta: när du talar om ditt livs fiasko, då glömmer du en sak: för dina vänner står du som den bäste, den ädelmodigaste av vänner, alltid redo att förstå, alltid redo att bistå--—

Sol och hav och fria himlarymder — Och ensamhet, ljuvlig ensamhet. Här uppe fick ingen störa honom. Mary fick klaga bäst hon gitte över svårigheten att ha hushåll i denna vildmark, där de hyrt sin sommarbostad — hit upp nådde inga bekymmer.

Solljus — solglans — å han förstod de vilda folk som tillbådo solen.

Ännu fanns det dock lycka i livet — Var icke detta den egentliga lyckan, var icke detta det gudalika hos människan : att kunna skapa, giva gestalt åt sina drömmar och tankar, så att de levde genom seklerna — för att hos ännu ofödda släkten en gång väcka nya tankar, nya känslor till liv.152

Själva sorgen hade blivit honom till rikedom. Den var som en hemlig källa, ur vilken flödade nya tankar, nya bilder — ny smärta men också ny ljuvhet. Livets törnen hade stungit honom — men se, ur törnena hade rosor runnit upp.

Ovanom kval och ovanom glädje var han i en stund som denna. Ej sörjde han mer över sin sorg. Han hade lärt vad detta är: att låta hänförelsen, som en mäktig våg, lyfta själva smärtan mot skyn — likt en offergåva åt höga gudar.

Han visste ju att reaktionen skulle komma, att trötthet, svårmod och förtvivlan skulle vända åter. Men aldrig i evighet skulle det dock kunna ur själen utplånas vad den upplevat i livets stora stunder: då den på starka vingar höjde sig ovan tillvarons virvlar.

Där ljöd ett skri i natten — ett skri av fasa, av ångest.

Mary spratt upp ur sin sömn, lyddes förfärad.

Sä skyndade hon in i sin makes rum.

Där i det vita månskenet stod Shelley med skräckslaget ansiktsuttryck, med vilt stirrande ögon.

— Vad är det, älskade?

Han svarade icke.

I nästa sekund förstod hon hur det var: att han gick i sömnen. Det var ju icke första gången.

Varsamt förde hon honom till bädden, fick honom att lägga sig ned och väckte honom därpå genom att sakta ropa hans namn.

Han såg sig förvirrad omkring.

Och åter sporde hon:

— Vad var det, älskade?153

Då berättade lian om den syn han sett — avbrutet, flämtande, ännu med skräck i blicken. En mörk gestalt hade kommit emot honom, hotande, med dragen värja. Så hade de kämpat — en förbittrad kamp. Men det ohyggliga var att gestalten var maskerad. Det hade tyckts honom att hans liv — ja mer än livet — berodde därpå, att han fick veta vem hans fiende var. Till sist lyckades det honom att — genom en stöt — få den svarta masken att falla. Men då — o alla fasors fasa! — då varsnade han, att hans fiende bar hans egna drag. . . Och hånfullt ropade skepnaden: Är du nu nöjd?

— Men, käraste — sade Mary med milt lugnande stämma, detta är ju blott ett minne av det där spanska dramat, som du översatte för mig häromdagen. Där hände det ju hjälten just detta — minns du inte? Du var helt uppskakad av den scenen. Och så har den kommit igen i drömmen.

Ja visst, Mary hade rätt. Det var ju bara en reminiscens av Calderons drama.

Men när han en stund senare åter låg allena och stirrade ut i det vita månskenet, då steg den åter inom honom, ångesten.

Det var en dröm. — Javäl, men icke alla drömmar äro endast gyckelspel. I detta själens sällsamma tillstånd som vi kalla sömn, i denna underliga värld som vi kalla drömmens, glimta ju syner fram frän en okänd värld, lika verklig måhända som den vi äro vana att kalla realitetens. Och denna nattliga kamp med spökgestalten — var den icke som en symbol? Människan som människans bittraste fiende — var det icke en djup sanning i detta?

Huru många gånger hade han icke stått och sett på myllret av människor å en storstads gator och tänkt: För var och en av dessa är världens centrum han själv. För154

var och en av dessa är det viktigaste av allt i universum, att just han får det i allo så som han vill. För var och en av alla dessa äro alla de andra medtävlare, fiender, som vilja rycka åt sig just vad han själv vill ha.

Och därför att så var, därför blev hela livet till splittring och ofrid.

Ty man var ju i ofrid icke blott med människor utan ock med den Eviga Vilja, vars mål är harmoni.

Så fanns det då ingen annan utväg till frid än att vända vapnen åt annat håll: kämpa mot självet, kämpa allt intill blods — för att till sist kunna se såsom sitt mål, såsom sitt innersta väsens strävan, icke egen lycka utan allas lycka.

Och åter sporde han sig själv såsom en gång förut: skall väl jag någonsin nå dithän?

Av och an på den vita sandstranden utanför Casa Magni gingo Shelley och hans vän Williams.

Månen sken över havet. Tigande gingo de båda vännerna.

Det är gott att ha en vän som man kan tiga tillsammans med. En vän som anar ens tankar och är alltför finkänslig

för att vilja störa dem. Det hade varit en lättnad för Shelley, en befrielse ur hjärtats djupa enslighet, att för den blide, vänfaste Edward Williams antyda något av sin passionshistoria. Och därigenom att Edward och hans hustru visste om hans hjärtesorg, hade han också fått en möjlighet att ge utlopp åt den diktning, som annars måst förbliva dold för alla. När han tillägnade den älskvärda Jane Williams en kärleksdikt, så väckte den ju ingen svartsjuka hos Mary — på sin höjd en övergående mulen stämning. Ty hon kunde ju väl märka, att det ej var några heta känslor han hyste gentemot sin vän Ed-155

wards vackra maka. Hon trodde väl att dessa utgjutelser blott voro poetfantasier. Annars skulle hon nog aldrig ha gått in pä att för sommaren bo tillsammans med dessa vänner härute i villan vid havet.

Långsamt hävde sig de mänglittrande böljorna, likt regelbundna andetag. Men när de slogo mot klippskäret därute, brötos de till vitt skum.

Plötsligt grep Shelley sin vän i armen:

— Se! Ser du — därute-—

— Vad då?

— Ansiktet som skymtar därute bland böljorna. .. Se, det är Allegra!

Allegra — den stackars lilla, som nyss dött därborta i klostret, fjärran från en förkrossad moder.

— Hon vinkade ät mig, Williams, hon vinkade åt mig ur böljorna. Månne det var ett varsel? Att också för mig slutet nalkas?

— Nej, nej, Shelley, tala inte så! Du höll av lilla Allegra, du har tänkt mycket på henne i dessa dagar, och så tror du dig se hennes lilla vita ansikte i det vita skummet —

— Tror mig se! Jag såg henne så tydligt som jag ser dig, Williams.

— Nä, mä vara ----Men inte behöver det betyda

olycka.

— Olycka? Tror du jag betraktar det som en olycka att gå tidigt bort ifrån detta liv? Å, men tänk då på denna jublande frihet: att ila likt en örn genom omätliga vidder — men tänk då på lyckan att få veta — att få lösningen av de stora mysterierna — livets och dödens mysterier.

— Men allt vad man ej hunnit göra — allt som blir oavslutat — — —156

— A, var viss om det: ingen kraft inom oss, som är värd att leva, går någonsin förlorad! Var viss om det: våra möjligheter äro ingalunda slut, därför att vi gått in genom den porten som kallas Död.

I Palazzo Lanfranchi var det en enda röra, och lörd Byron haltade omkring och såg ut som ett åskmoln.

Visst hade han varit med om att Leigh Hunt skulle komma hit till Pisa för att tillsammans med Shelley och honom själv starta den nya tidskrift som de lovade sig mycket av — ja, han hade till och med varit mer ivrig på saken än Shelley. Han hade på förhand njutit av tanken på hur han sålunda skulle få tillfälle att knäppa till sina motståndare, strax ge svar på tal, när eländiga små tidskriftsherrar kommo med sin småaktiga kritik av hans dikter. Och när det blev fråga om att skaffa bostad åt Hunt och hans familj, så hade han ju inte gärna kunnat neka att upplåta bottenvåningen i sitt palats, som stod tom och obebodd, helst som Shelley åtog sig att anskaffa möbler och ordna det hela. Men inte förrän nu på morgonen, då de kommit dragande hela raden med allt sitt pick och pack, hade han satt sig in i vad det ville säga att lia i sitt hus en främmande familj: en sjuklig fru och sju bråkiga barnungar, som nödvändigt ville klappa hundarna och skreko av förtjusning över den tama kråkan och som naturligtvis aldrig skulle hålla tyst en enda sekund. Han kunde verkligen inte hjälpa, om han med en viss kyla hälsat på mrs Hunt, som såg så ynklig ut och beklagade sig över den långa sjöresan. Nå, varför kunde hon inte ha hållit sig hemma?

Så lugnt och bra som han haft det förut! Nätternas ostörda djupa fred, då diktarlågan brann, då tankarna fladdrade

och lyste, då arken snabbt fylldes, det ena efter det157

andra, med strofernas böljande musik, då man kände att

man levde, levde intensivt, levde för seklerna-—

Och sedan sova — sova långt inpå dagen, i lugn visshet om att ens tjänare vakade över att ro och tystnad rådde. Därpå en ritt utåt landet tillsammans med Shelley, Trelavvney och de andra, som bildade liksom ett hov omkring honom. Och på eftermiddagen besöket hos la bella Guiccioli, som med far och bröder bodde i ett palats i närheten — Teresa, som tillbad honom, som dyrkade honom, som inte begärde annat än att få leva för att behaga honom. Senare på kvällen ibland ett besök av Shelley, som läste igenom vad han skrivit under de senaste nätterna och gav sina råd — verkligt värdefulla råd, det kunde inte förnekas.

Ja, han hade haft det angenämt och bra — det insåg han riktigt nu, när ro och trevnad hotade att försvinna. Och så hade han nu till på köpet — med outsäglig harm — fått veta, att han egentligen alls ingenting skulle vinna på hela saken. Leigh Hunt hade meddelat, att han i och för detta nya tidskriftsföretag helt och hållet lämnat The Examiner, den tidskrift han förut redigerat. En sådan idiot! »The Examiner», som just varit huvudsaken! En ansedd tidskrift med vidsträckt läsekrets! Hur pass stor publik deras egen tidskrift skulle få, det stod ju ännu i vida fältet. Men om han haft The Examiners huvudredaktör här i Pisa, och så gott som i sin tjänst, då hade han ju kunnat dirigera även den tidskriften.

Ja, det var en misslyckad affär alltihop! Leigh Hunt hade nog fördel av den förstås! Han fick på detta sätt ett tillfälle att se Italien, som han väl annars aldrig hade fått, fattiglapp som han var. Och för Shelley var det förstas en glädje att få hit sin goda vän. För han måtte ju vara bra förtjust i Leigh Hunt, eftersom han hjälpt honom så158

betydligt med pengar — fast han själv inte hade så värst mycket. Men för honom själv, Byron, var det som sagt en dålig affär. Bara obehag! Och kostnad också, förmodligen, eftersom det var han som skulle financiera företaget.

Nej, han skulle ha lytt de råd han fått från sina litterära vänner i London: »Akta dig för Shelley!» skrevo de alltid. »Han har så ytterligt dåligt anseende, så du komprometterar dig genom att vara tillsammans med honom. Nå, det där var ju orättvist, förstås. Men han hade tydligen otur, stackars Shelley, och det var nog så sant det som en stor affärsman en gång tillrådde: >Märker du att en människa har otur, så drag dig ifrån henne!» Ja, det vill säga, på sätt och vis hade han nog haft gagn av Shelley. Han hade aldrig träffat någon med tiondedelen sä gott omdöme i litterärt hänseende, och hjälpsam och finkänslig var han ju också. Men bara han låtit bli att dra hit de där Hunts!

Utanför de rum, som voro lörd Byrons allra heligaste — de där han diktade och där han sov — låg en stor bulldogg på vakt. Hunden reste sig och viftade på svansen, då hans herre nalkades.

Byron klappade honom på huvudet.

— Kom ihåg, Moretto, muttrade han, att hit släpper vi inte något londonpatrask.

I brännande julisol strövade Shelley och Leigh Hunt omkring på Pisas gator.

När Leigh Hunt först återsett den vän han ej träffat på fyra år, hade han häpnat. I Shelleys rufsiga bruna hår syntes ju redan gråa strimmor, och fast hans ansikte ännu bevarade det gosselika draget, fanns däi på djupet ett uttryck av trött och hemlig sorg. Vad hade han väl159

upplevat under dessa år? Han hade väl haft det bra på alla sätt under denna vistelse i det sköna Italien?

Dock — för tillfället var all undran i den vägen bortblåst. Och likaså förtreten över Byrons ovänliga mottagande.

Med spelande svarta ögon såg sig den nyanlände poeten-kritikern-redaktören omkring, infångade i en blink, med muntert och vaket intresse, allt vad av vackert och karaktäristiskt han såg.

Vaktade av ett par soldater, gingo några fångar och sopade gatan, släpande sina järnkedjor efter sig.

— Det där rasslet av fångkedjor, sade Shelley, det förföljer en genom alla Italiens städer. Det är som en ohygglig

mardröm. Jag har talat ibland med några av dessa fångar — det går för sig ifall man sticker ett par scudi till soldaterna — och för vilka obetydliga förseelser är det inte stundom som de påläggas detta straff, detta grymma straff.

— Ja, det är verkligen inte alla fångar som har det lika bra som jag hade det, sade Leigh Hunt.

Han tänkte på fängelset i Surrey, där han suttit ett par år för en djärv artikel mot prinsen-regenten: där hade han låtit sätta upp tapeter med rosengirlanger och målat taket i himmelsblått med drivande skyar och haft blommor och statyetter och böcker och piano och kulörta jalusier för fönstren, så att hans vänner, som kommo på besök, sade att hans fängelse var likt en fesaga. Ty att få ut det bästa av varje situation och se det bästa hos varje människa — utom förstås hos tyranniska regenter! — det var hans livsfilosofi, och den hade hjälpt honom genom många svårigheter.

De hade hunnit till slutet av via S. Maria. Med ett utrop av beundran tvärstannade Hunt.löo

De hade framför sig deu plats som är Pisas stolthet och ära, den plats som icke har sin like i världen.

Där höjde sig i majestätisk storhet, i ädel linjerenhet

— mot en bakgrund av blånande berg, över en matta av grönskande gräs — domen, baptisteriet och det lutande tornet. Liksom tre enslingar, som i stolt och tankfull tystnad dragit sig undan från människornas larm och ävlan, stodo de där.

I varsam vördnad hade staden stannat ett stycke ifrån, hade ej sträckt fram en enda av sina många armar till att störa stillheten. Vände man ryggen åt staden, så såg man icke enda människoboning, såg, utom det skymtande Campo Santo, endast dessa tre i sin glimmande gulvita marmorglans mot luftens och bergens skimrande blå. Och över det hela skönhetens drömmande ro.

De gingo in i domen.

— Se, sade Shelley, se dessa luftigt höga valv! Och se dessa korstolar med deras utsökta skulpturer och inläggningar! Ser du ankan som vankar där på breda tår? Ser du haren och hundarna! Ser du, hur mycket humor, hur mycket livsglädje och naturglädje det är i dessa bilder! Är det icke som en symbol detta: de himmelssträvande valven därovan — den leende friska naturglädjen härnere

— är det icke som en symbol av vad vi skulle önska att religionen vore? En religion som icke vore trång och tryckande och glädjefientlig — en religion som icke uteslöte något som är sunt och ljust och skönt, som är längtande djärvt och ljungande starkt i människoanden? Och ser du den lampan som hänger där i sin långa kedja. En gång, säges det, när den store Galilei såg dess darrande svängningar av och an, rann den upp för honom, likt en ljungeld, den lag om pendelns svängningsrörelser, som han sedan framlade för världen. Var gäng jag ser den lampan medi3i

sitt minne av en den forskande människoandens triumf, tänker jag på att i den mänsklighetens religion jag drömmer om, skulle också inneslutas törsten efter sanning, lidelsen till vetande, den brännande forskningshågen.

Över Leigh Hunts livliga ansikte hade brett sig ett drag av djupt allvar.

— Visserligen, sade han, har detta varit en av de ödes-digraste förvillelserna i mänsklighetens historia: att man med yttre påbud och förbud gjort till något tyngande, beklämmande, neddragande det som borde lyfta människoanden mot de oändliga vidderna. Jag har ju haft tillfälle att pä nära håll se hur trånga, hur förslavade människor blir genom religiösa slagord och fördomar.

— Varför har icke, fortfor Shelley, den s. k. kristenheten nöjt sig med den enklaste, den sublimaste av alla trosbekännelser: Gud är kärleken. Har det väl nägonsin sagts något så stort, så genialiskt som de tre orden? Är det icke som om de orden läte oss i en enda blixtrande sekund varsna hemligheten i livets och världsalltets utveckling? Skymta vi icke här den andliga motsvarigheten till den lag som Newton upptäckte — den som håller världarna samman, som bringar stjärnerymdens rullande jätteklot att i orubbad harmoni löpa sin bana fram.

Kärlek var det som drev den Eviga Världsviljan att giva liv ät oändligheten av väsen och världar; kärlek förmådde Honom att åt sin skapelse giva friheten och därmed obegränsade möjligheter till utveckling.

— Men om du liknar kärleken vid den Newtonska centripetalkraften, hur vill du då formulera dess motsvarighet: den kraft som slungar planeterna ut i rymden, hindrar dem från att sugas in i solen.

II — 191224. Roos, Ett diktaröde.162

— Centrifugalkraften — det är frihetsprincipen, vårt inneboende begär till självständighet, till att fritt få utveckla alla våra möjligheter. Och det är det brottsliga hos den kyrka och det samhälle som kalla sig kristna, att de ej velat förstå vare sig den ena eller den andra av dessa tvä de djupaste betingelserna för all sann utveckling.

— Nå, planeterna har ju, som sagt, hittat på det rätta knepet för att kunna hålla jämvikt och kila fram på den rätta vägen. Och problemet för oss lite var är väl att finna denna jämvikt emellan frihetsbegär och samkänsla. För att kunna bli harmoniska varelser.

— Det är problemet, ja — — Och skall man hoppas på en frigörelse för mänskligheten, då måste man också hoppas på ett alltmer klarnande medvetande om nödvändigheten av denna sammansmältning. Varje revolution måste föregås av en etisk evolution; eljes kan den icke vinna vad den avser att nå. Att den franska revolutionen förbereddes blott genom en intellektuell rörelse, det anser jag var orsaken till att den ej fullt gav mänskligheten vad den bort kunna ge. Men jag hoppas på framtiden — jag hoppas på den nya stora rörelse bland folken som en gång — var viss därom! —• oemotståndlig skall bryta sig fram.

Leigh Hunt nickade.

— Skriv om det där, Shelley! Skriv det i vår tidskrift! Låt oss släppa ut nya starka tankar — att kretsa likt örnar över människors barn!

Shelleys ögon strålade.

Ja, ännu var livet rikt — fullt av stora möjligheter.

I Livornos hamn låg Ariel, smäcker och vit, sakta ryckande i sitt ankartåg.163

— Är hon inte härlig, Williams! Tänk att äntligen ha sin egen båt! Att kunna segla vart man vill och när man vill!

En gammal sjöman stod på kajen med händerna i byxfickorna; han tittade upp mot himlen och sade:

— Styggt moln, det där. Vore nog säkrare att skjuta upp seglatsen.

— Vad säger du, Williams? Det ser verkligen ut som om det kunde bli byigt. Kanske det vore klokare att skjuta upp hemfärden till i morgon?

Williams' hederliga vänliga ansikte fick ett bönfallande uttryck.

— Men Shelley, du vet att våra hustrur väntar oss —

— Ja visst, Williams, jag vet ju hur du längtar hem. Jag vet att du aldrig förr varit skild från din hustru under en hel vecka! Och här har du fått ligga och vänta, medan jag ordnat för Hunts--- Men du ska inte behöva

vänta längre. Vi trotsar stormen! Det har jag gjort hela mitt liv... Lyft ankar! Nu ska det gå undan. Hissa toppseglet, Carlino!

I den ensliga villan vid havet sitta två kvinnor samman, ångestfyllda, bidande, förgråtna.

— Elva hela dagar sedan de seglade ut!

— Det kan ju hända att de drivits långt ur kosan, landat någonstans norrut---

Där höras steg i trappan. Någon träder in — en högväxt mörkögd man — Trewlany.

Ett par ögonblicks ångestfull tystnad. Så vänder han bort huvudet — förmår ej uthärda dessa spörjande blickar.

Och Mary skriker till — med ett hjärtskärande tonfall:164

— Finns det dä intet hopp?

Han är ur stånd att svara. Vänder sig om och skyndar ut igen. Möter barnsköterskan och mumlar med hes röst:

— Gå in till dem med barnen, Caterina! Genast! Barnen — det ska hjälpa dem.

En stund senare:

— Jo, de ha blivit funna. Uppkastade på stranden. Det var ju lite svårt att identifiera — Hade slagits sönder mot klipporna. Men den ena hade en grekisk volym — Sofokles — i kavajfickan. Och då förstod vi att det var Shelley.

Lågorna stego högt mot den solheta himmelen.

Så blänkande stilla, så skinande lugnt låg havet, som om det aldrig brukat ryta i vrede och ropa efter rov. Orörlig, högtidlig stod pinjeskogen; blott stundom smög sig en vilsen vind genom dess mörka kronor. Och då steg där ett brus som av fjärran orgeltoner.

A den vita sanden, mellan hav och skog, var bålet rest.

Lågorna stego och sjönko, så glimmande vita och så underligt blå. En svart rök bolmade fram. Långsamt förbrändes den till aska, den illa sargade kropp, som blivit kringkastad av böljorna, söndersliten av hårda klippor.

Från havet kom en fågel flygande. En stor fågel, svart med vitkantade vingar. Han begynte kretsa omkring bålet. Oupphörligt flög han runt, runt, lockad av ljuset. Nu tycktes han störta rakt in i elden. Men i nästa ögonblick svingade han sig uppåt — uppåt mot sol och fria vidder.

— Se, sade Leigh Hunt, är det icke som om denna fågel vore Shelleys ande?

Och Byron och Trelawny nickade bifall.

Ja, en fågels fladdrande oro var det i denna diktarsjäl65

— men starka vingar ägde han ock till att höja sig över gruset, uppåt, mot de oändliga vidderna. — —

I sitt palats i Florens satt Constantia.

Också till Florens hade det trängt, ryktet om de båda unga engelsmännen, som dragits i djupet av Spezziavikens böljor. Vemodigt lät hon sina fingrar glida över mando-linens strängar, sakta sjöng hon för sig själv en svårmodig liten sång, som hennes döde vän en gång sänt henne:

Blominan —- i dag hon ler,

i morgon hon dör.

Allt vad oss hugnad ger

tiden förgör.

Vad är vår glädje all?

En strimmande stjärnas fall

i rymd som är kall.

Vänskap — du tvinar bort. Dygd — du är spröd. Kärlek — din fröjd är kort, bitter din nöd. Färgerna snabbt förgå, världen blir kall och grå — vi leva ändå.

Kärlek — i ödsligt trots bytte du ut

den glädje dig knapp bestått mot sorg utan slut: sorg som i hjärtat skär, sorg som förtvivlan är, sorg som förtär.Skiner din himmel klart, blommar din vall, ler mot dig blick som snart blir mulen och kall, glider den lätt din båt — dröm då! Å drömmars stråt snart väcks du till gråt.

*

Utdrag ur pressens omdömen om tidigare arbeten av Anna Maria Roos:

Mariamne av Makkabeernas ätt. Historisk roman.

Förf. för oss denna gång till de högintressanta dagar, då en Octavianus, en Antonius länkade världens öden, en Kleopatra utövade sin oemotståndliga tjuskraft, en Herodes den store i otyglad grymhet styrde Judea. Denna färgrika tid möter oss här levandegjord i ett myller av mänskliga gestalter, en räcka av spännande och ovanliga händelser, i sägner och sånger, i syner och drömmar. — — —

Lunds Dagblad.

Den påminner om en lång bas-relief med ett tåg av många figurer och grupper, modellerade i fasta rena linjer. Författarinnans stil är utomordentligt klar och episkt återhållsam.

Erik Norling i A. B.

— — — ett arbete, som bör tillvinna sig den vidsträcktaste läsekrets. Redan har från alla håll de amplaste vitsord ägnats hennes bok. Och detta med rätta. Berättelsen flyter fram lugn och klar med en stilkänsla, som aldrig sviker.

Norrbottens-Kuriren.

Ett av romanens huvudmoment — — Kleopatras och Antonius' kärlekssaga. — — Förf. har i sin skildring härav åstadkommit några av de glansfullaste och mest medryckande kapitlen i sin hok. — — Med alla skäl torde kunna sägas, att Mariamne med hänsyn såväl till sitt historiska som till det litterära värdet är Anna Maria Roos' mest betydande arbete.

Sundsvalls-Posten.

En vacker bok, präglad av en otvetydig höghet och förnämhet. Dess språk är fast och stolt, och förf. kan i få ord helt åskådligt teckna en situation. — Man läser den med allt djupare intresse och besinning, ty den gömmer tankar bakom tidsbilden.

St.-Tidn.

Rikt material och gedigen forskning ligger bakom denna historiska roman. Särskild mästerlig är karaktärsbilden av Antonius, som i några situationer griper oss med det omedelbart upplevdas makt. — Vad man inom målarkonsten karaktäriserar som djup och rumlighet blir vid närmare studium i hög grad karaktäristiskt för förf:s framställningskonst. Skildringen är i ordets bästa mening perspektiviskt lagd — genom årtusenden.

*E. Fogelclou i Hertha.***Ur Spaniens diktning.**

Anna Maria Roos, som redan förut vid upprepade tillfällen givit oss intressanta prov på spansk diktning, låter oss här göra bekantskap med en märklig författareindividualitet och med några typiska alster av denna outtömliga flödande folkpoesi, som väcker var och ens beundran, som aldrig så litet sysslat med Spanien och dess litteratur. — — — Man måste vara skald för att värdigt tolka Becquer. — — — Översättarinnan har lyckats särdeles väl att gifva oss Becquers både tanke och form.

Prof. Johan Vising i Sv. Dagbladet.

Förtjusande tolkningar av spanska sånger. Själv framstående lärd och diktarinna av egendomligt djup lyrisk ton — jag tänker nu alls icke på hennes förtrollande visor för barn — återger hon den spanske poeten så som endast den börne skalden kunde göra det.

Huvudstadsbladet.

Ett gammalt familjearkiv. (Det Franzén-Grafströmska.)

Av alla årets böcker är detta bestämt en av de allra mest underhållande. Det finns nog tryckta svenska brevsamlingar, som innehålla mera betydelsefulla dokument, och det finns andra, som genom enhetlighet och psykologiskt sammanhang mera närma sig novellistiken, men jag undrar om det finnes många som äro lika roliga. — Urvalet, grupperingen kring huvudpersonerna, de upplysande och sammanbindande anmärkningarna — ofta kvicka, alltid fina och kloka — allt detta är i högsta grad berömvärdt.

Fr. Böök i Sv. Dagbl.

Araber.

Livliga, färgglada, av frisk humor burna skildringar.

Dagny.

Teosofi och teosofer.

De ingående studier, vilka ligga bakom Anna Maria Roos' arbete, äro värda lika mycken beundran som den glänsande framställningskonsten och den logiska skärpan.

Sv. Morgonbladet.

Sällan har ett öga klarare sett skavankerna i den, ytligt betraktat, tämligen fagra läran och dess tillämpning, sällan en skarpare penna satts till papperet för att avkläda all den skenfagra grannlåten. — I en rent av idealisk klar och koncis form framlägger Anna Roos sina undersökningar. — — — Ändå är det — väl att märka — ingen bitterhet som lyser fram i dessa avslöjanden, intet hat mot olika tänkande, men väl en djup indignation, en varm känsla för sanningen och en av den innerligaste övertygelse driven håg att upplysa. Därtill är arbetet roligt skrivet. Boken är kvick, spirituell.

St.-Tidn.

Pris 6 kr. 50 öre.

NORSTEDT STHM 1919 19122*